

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL YARDIM POLİTİKASI UYGULAMA SİSTEMİNİN, HANEHALKI
YARARLANMA DÜZEYLERİNİN VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
ARAŞTIRILMASI: ANTALYA İLİ KIRSAL ALANI ÖRNEĞİ**

Abdoul-Azize HAMİDOU TAFFA

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

NİSAN 2020

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL YARDIM POLİTİKASI UYGULAMA SİSTEMİNİN, HANEHALKI
YARARLANMA DÜZEYLERİNİN VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
ARAŞTIRILMASI: ANTALYA İLİ KIRSAL ALANI ÖRNEĞİ**

Abdoul-Azize HAMİDOU TAFFA

**TARIM EKONOMİSİ
ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**Bu tez Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Koordinasyon Birimi tarafından
FDK-2018-4038 nolu proje ile desteklenmiştir.**

Nisan 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOSYAL YARDIM POLİTİKASI UYGULAMA SİSTEMİNİN, HANEHALKI
YARARLANMA DÜZEYLERİNİN VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
ARAŞTIRILMASI: ANTALYA İLİ KIRSAL ALANI ÖRNEĞİ**

Abdoul-Azize HAMİDOU TAFFA

TARIM EKONOMİSİ

ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

Bu tez.....tarihinde jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir

Prof. Dr. Cengiz SAYIN (Danışman)

Prof. Dr. Mehmet BOZOĞLU

Doç. Dr. Yakup Erdal ERTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Nisa Mencet YELBOĞA

Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TAŞCIOĞLU

ÖZET

SOSYAL YARDIM POLİTİKASI UYGULAMA SİSTEMİNİN, HANEHALKI YARARLANMA DÜZEYLERİNİN VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI: ANTALYA İLİ KIRSAL ALANI ÖRNEĞİ

Abdoul-Azize HAMİDOU TAFFA

Doktora Tezi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Cengiz SAYIN

Nisan 2020; 118 sayfa

Son yıllarda, Türkiye’de sosyal yardım programları artan bir önem kazanmıştır. Kamu sosyal yardım harcamaları, yardım programlarının çeşidi ve yardımdan yararlananların sayısı yıllara göre artmaktadır. Bu araştırmanın ana amacı, Antalya ili örneğinde kırsal alan sosyal yardım politikası uygulamalarına, hanehalkı yararlanma düzeylerine ve etkileyen faktörlere odaklanmıştır. Özellikle araştırma kapsamında sosyal yardımların işleyiş sistemi belirlenmiş, yardımlarda yardım gelir oranı hesaplanmış, hanehalkı yararlanma düzeyleri ve yararlanma düzeylerini etkileyen faktörler belirlenmiştir.

Konyaaltı ilçesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’nın yardımdan yararlanan hane listesinden gayeli olarak seçilen ve görüşmeyi kabul eden 100 hane ile anket gerçekleştirilebilmiştir. Ayrıca, Antalya İli merkez ilçelerindeki 5 belediye (Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez, Aksu ve Döşemealtı) ve 5 ilçe sosyal yardım vakfı yöneticilerinden birincil veriler toplanmıştır. Yardımdan yararlanan hanehalklarının sosyo-ekonomik özellikleri, yararlanan sosyal yardım programlarının özellikleri ve sosyal yardım sistemlerinin ana göstergelerinin belirlenmesinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Ayrıca, hanehalkı yardım gelir oranını etkileyen faktörlerin belirlenmesinde çoklu regresyon analizi kullanılırken, hanehalkı sosyal yardım (muhtaçlık) düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemek için çok terimli lojistik regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, Konyaaltı ilçesinde kamu sosyal yardımlarından yararlanan hanehalkının %50’sinin az muhtaç, %15’inin muhtaç ve % 35’inin ise çok muhtaç düzeydeki kategoride yer aldığı ortaya konulmuştur. Hanede içinde yaşayan toplam birey sayısı, çalışan sayısı, bireylerin aylık geliri, hanehalkı reisi cinsiyeti ve hanece alınan sosyal yardım sıklılığının yardım - gelir oranını olumsuz etkilediği görülmüştür. Diğer yandan hanehalkı reisi yaşı, hanehalkı içinde yaşayan bireylerin ilk-orta okul seviyesine sahip olanların sayısı ve hanehalkı aylık yardım tutarının yardım - gelir oranını olumlu etkilediği belirlenmiştir.

Az muhtaç düzeydeki hanehalkı bulgularına göre; hanehalkı reisinin yaşı, alınan sosyal yardım grubu ve hanehalkı içinde yaşayan bireylerin aylık kazanılan geliri önemli faktörlerdir. Çok muhtaç düzeyde olanlarda; hanehalkı reisi yaşı, hanede yaşayan bireylerin

sayısı, alınan yardım grubu ve hanede yaşayan bireylerin aylık geliri önemli faktörlerdir. Ayrıca araştırma bulgularına göre sosyal yardımı yürüten kamu kurumları arasında bütünleşik bir ortak sosyal yardım sisteminin olmadığı, ülke düzeyinde bütünleşik bir sosyal yardım sistemine ihtiyaç bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırma bulgularına ülke genelinde uygulanan sosyal yardım çeşitleri çok fazla olup sosyal yardım çeşitlerinin sadeleştirilmesi için, ülke genelinde tüm kamu ve ilgili diğer kurumların dâhil olduğu bütünleşik bir “sosyal yardım izleme sisteminin” oluşturulması gerekmektedir. Böylece yoksullukla mücadeleye ayrılan kaynakların etkili kullanımı sağlanabilecektir. Yine, sosyal yardım sağlayan kurum ve kuruluşların hepsinin, sosyal yardım başvurularının değerlendirilmesinde ortak kriterler kullanılmasının, yardıma muhtaç yoksul vatandaşların bu kurumlara güveninin artmasına olumlu etkide bulunacaktır.

ANAHTAR KELİMELEER: Yardım gelir oranı, yardımdan yararlanma düzeyi, kamu sosyal yardımı, çoklu regresyon analizi, çok terimli regresyon analizi, bütünleşik sosyal yardım sistemi, Antalya, Türkiye.

JÜRİ: Prof. Dr. Cengiz SAYIN (Danışman)

Prof. Dr. Mehmet BOZOĞLU

Doç. Dr. Yakup Erdal ERTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Nisa Mencet YELBOĞA

Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TAŞCIOĞLU

ABSTRACT

INVESTIGATING THE SOCIAL ASSISTANCE POLICY PRACTICES AND FACTORS AFFECTING THE HOUSEHOLD BENEFIT LEVELS IN RURAL AREAS: CASE OF THE PROVINCE OF ANTALYA

Abdoul-Azize HAMİDOU TAFFA

Doctorate Thesis, Department of Agricultural Economics

Supervisor: Prof.Dr. Cengiz SAYIN

Nisan 2020; 118 pages

During the last decades, the social assistance programs gained increasing importance in Turkey. The country public social assistance programs, social funding and the number of assistance programs beneficiaries increase over the years. The main objective of this research is to investigate the implementation of social assistance system, the households benefit levels and the factors affecting these benefit levels in the province of Antalya. Especially within the scope of this research, the functioning system of social assistance has been determined, the assistance and income ratio has been calculated, and the factors affecting the household benefit levels and the factors affecting this benefit levels have been determined.

The survey has been conducted in the district of Konyaaltı and primary data have been collected through household survey from 100 households purposely selected from the list of the beneficiaries of Social Assistance and Solidarity Foundation who were willing to participate in survey. Primary data have been collected through household's survey from 100 households purposely selected from the list of the beneficiaries of Social Assistance and Solidarity Foundation of the district of Konyaaltı. In addition, primary data have been collected from 5 municipal and 5 districts (Konyaltı, Muratpaşa, Kepez, Aksu and Döşemealtı) responsible for social assistance and services Antalya. Descriptive statistics have been used to determine the socio-economic characteristics of the beneficiary households and social assistance programs and the main indicators of the social assistance systems.

In addition, multiple regression analysis has been used to determine the factors affecting the households assistance and income ratio and multinomial logistic regression analysis has been used to determine the factors affecting the households needy levels from social assistance.

According to the research findings, 50% of the households in Konyaaltı district were less needy, 15% was needy and 35% of households were very needy from public social assistance. It was observed that the number of persons, the number of employees, the monthly

income of the persons living in the household, the sex of the head of household and the frequency of delivering the social assistance to the household affected negatively the assistance and income ratio. The age of the head of household, the number of people with primary and secondary school educational level living in the household and the monthly amount of the assistance received by the household affected positively the assistance and income ratio.

In respect to less needy households, the age of the head of household, the group of social assistance and the monthly income of the persons living in the household were significant predictive factors of needy households. The age of the head of household, the number of people living in the household, the group of social assistance and the monthly income of the persons living in the household were significant predictive factors of very needy households. In addition, the research findings revealed a lack of an integrated social assistance system including all public institutions executing the social assistance therefore there is a need for an integrated social assistance system at the country level.

In pursuance to the researches findings it is urgent to simplify the types of social assistance and to implement a country integrated “social assistance monitoring system” including all public and other relevant institutions. This could ensure the effective use of the resources devoted to fight against poverty. Besides, the fact that all the institutions and organizations executing social assistance use a common criterion in evaluating the application for social assistance will increase the trust of needy citizens towards these institutions.

KEYWORD: Assistance and income ratio, assistance benefit level, public social assistance, multiple regression analysis, multinomial logistic regression analysis, integrated social assistance system, Antalya, Turkey.

JURY: Prof. Dr. Cengiz SAYIN (Supervisor)

Prof. Dr. Mehmet BOZOĞLU

Assoc. Prof. Dr. Yakup Erdal ERTÜRK

Asst. Prof. Dr. Nisa Mencet YELBOĞA

Asst. Prof. Dr. Yavuz TAŞCIOĞLU

ÖNSÖZ

Dünya genelinde sosyal yardımlar, yoksulluk ve açlıkla mücadelede önemli politika araçları haline gelmiştir. İyi yürütülen sosyal yardım programları yoksulluk ve açlığı azaltabilmekte ve insanların refahını artırabilmektedir. Sosyal yardım politikaları ve yasal düzenlemeleri, ülkelere göre ayrıca aynı ülkede sosyal finansman kaynaklarına ve çeşidine göre değişmektedir. Türkiye'de kamu sosyal yardımları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ve belediyeler tarafından yürütülmektedir. Ancak, bu kamu sosyal yardımının finansman kaynağı Vakıf için Aile ve Sosyal Politikaları Bakanlığı ve belediyelerin sosyal yardım fonlarıdır. Her kurum, özellikle belediyeler ayrı bir yardım sistemi yürütmekte ve sosyal yardım başvurusu değerlendirmesinde farklı kriterler kullanmaktadır. Sadece sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları entegre bir sosyal yardım sistemini ortak olarak kullanmaktadır.

Kamu sosyal yardım programlarının çeşitliliği ve tüm kamu kurumlarını kapsayan entegre bir sosyal yardım sisteminin olmaması takip zorluğu doğurduğundan ülke genelinde sosyal yardım sayısının azaltılarak tüm kamu kurumlarının tek bir entegre sistem içinde sosyal yardımları yürütmesi gerekmektedir. Bu durum, yardım fonlarının verimli kullanımını artıracak ve ülkenin yoksulluk ve açlık sorununu azaltmada olumlu etki yaratacaktır. Sosyal yardımın varlığı konusunda vatandaşın bilgilendirmesinde, resmi kaynaklar ve sosyal yardım başvurusunun değerlendirilmesinde ortak kriterler belirlenmesi acil bir konu haline gelmiştir. Bu nedenle, yoksulların yaşam koşullarını geliştirmek ve sosyal yardımları sadece yoksul kategoride tek bir grup insanla sınırlandırmamak için sosyal yardıma muhtaçlık düzeyinin (sınırının) ölçülmesi gerekmektedir.

Beni bu konuda çalışmam için yönlendiren, Doktora öğrenim sürecimde hiçbir konuda öğretmenliğini esirgemeyen değerli büyüğüm ve her türlü yardımı veren danışmanım Sayın Prof. Dr. Cengiz SAYIN'a, çalışmanın bazı aşamalarında önerileri ile beni yönlendiren Dr. Öğretim Üyesi Yavuz TAŞCIOĞLU, Dr. Öğretim Üyesi Nisa Mencet YELBOĞA, Arş. Gör. Oya SAV ve Arş. Gör. Merve YILMAZ'a sağladıkları tüm katkılar için teşekkür ediyorum. Her durumda benim yanımda duran sevgili eşim Rehab El Gamil'e de teşekkür ediyorum. Anket çalışmasında, yardımını ve emeğini esirgemeyen arkadaşlarım ve yüksek lisans öğrencisi Abdülkadir FİLİZ ve Namık ACAR'a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca bugünlere gelmemi sağlayan annem ve babam AI Zoumbeye ve Hamidou TAFFA'a teşekkür ediyorum.

Bana burs sağlayarak Türkiye'de Doktora öğrenimi fırsatını veren Türkiye Cumhuriyeti'ne ve yetkililerine sonsuz teşekkür ediyorum.

Son olarak, FDK-2018-4038 no'lu proje ile bu çalışmanın gerçekleştirilmesine olanak sağlayan T.C. Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne, anket çalışmasına vakit ayırarak soruları sabırla cevaplayan Konyaaltı ilçesinin kırsal alan hanehalklarına ve Antalya İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf yöneticilerine ve özellikle Konyaaltı Vakıf Müdürü sayın Bayram Şahin beye çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
AKADEMİK BEYAN.....	xi
SİMGELER VE KISALTMA.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Araştırmanın amaçları ve konu kapsamı	3
1.2.Araştırmanın Hipotezleri	3
2. KAYNAK TARAMASI	6
3. MATERYAL VE METOT	11
3.1.Materyal.....	11
3.1.1. Araştırma alanı.....	11
3.1.2. Araştırmanın materyali	11
3.2.Metot.....	12
3.2.1. Örnekleme metodu.....	12
3.2.2. Veri analizi yöntemleri	13
3.2.2.1. Hanehalkı yardım gelir oranının belirlenmesi	14
3.2.2.2. Hanehalkı sosyal yardım muhtaçlık düzeyinin belirlenmesi	14
3.2.2.3. Çoklu regresyon analizi	15
3.2.2.4. Çok terimli lojistik regresyon analizi.....	15
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	17
4.1. Dünyada Sosyal Yardım Uygulamaları	17
4.1.1. Yoksulluk.....	17
4.1.1.1. Yoksulluğun tanımı	17
4.1.1.2. Yoksulluğun değerlendirilmesi.....	18
4.1.1.3. Yoksulluğu değerlendirmedeki sınırlamalar ve kısıtlamalar	19
4.1.2. Sosyal koruma.....	19
4.1.2.1. Sosyal korumanın tanımı	20
4.1.2.2. Sosyal koruma programların kategorisi	20

4.1.3. Sosyal yardımlar	21
4.1.3.1. Nakit transferleri	22
4.1.3.2. Koşulsuz nakit transferi	22
4.1.3.3. Koşullu nakit transferleri	23
4.1.3.4. Sosyal emeklilik	23
4.1.3.5. Yemek ve aynı transferler	24
4.1.3.6. Eğitim yardımları	25
4.1.3.7. Bayındırlık, iş gücü ve doğrudan iş yaratma	25
4.1.3.8. Ücret feragatleri, sübvansiyonlar ve diğer sosyal yardımlar	26
4.1.4. Sosyal yardım ve tarım arasındaki ilişkiler	27
4.1.5. Sosyal yardım uygulamasında yararlanıcı belirleme yaklaşımları	27
4.1.5.1. Varlık doğrulama testi yaklaşımı	28
4.1.5.2. Vekil aracılığıyla test yaklaşımı	28
4.1.5.3. Kategorik hedefleme yaklaşımı	28
4.1.5.4. Bölgesel hedefleme yaklaşımı	29
4.1.5.5. Topluluk temelli hedefleme yaklaşımı	29
4.1.5.6. Kendini hedefleme yaklaşımı	30
4.1.5.7. Yaklaşımların genel bir değerlendirmesi	30
4.1.6. Dünyada başlıca ülkelerde sosyal yardım uygulamaları	33
4.1.6.1. Meksika Örneği ve Oportunidades Programı	33
4.1.6.2. Hindistan Örneği ve MGNREGA Programı	34
4.1.6.3. Nijer örneği ve nakit transferi programı	36
4.2. Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları	38
4.2.1. Türkiye’de yoksulluğa genel bakış	39
4.2.2. Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarına genel bakış	39
4.2.2.1. Sosyal yardım politikalarına ilişkin yasal ve kurumsal yapılanma	39
4.2.2.2. Türkiye’de uygulanan başlıca sosyal yardım programları	40
4.2.2.3. Türkiye’de sosyal yardım harcamaları ve yararlananlar	41
4.2.2.4. Türkiye’de sosyal yardım başvuru değerlendirme süreci gelişimi	42
4.2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sosyal yardımları	43
4.2.3.1. Vakıf sosyal yardım programları	43
4.2.3.2. Vakıfların sosyal yardım başvuru işlemleri	44
4.2.3.3. Vakıfların sosyal yardım yaklaşımları	44

4.2.3.4. Vakıfların sosyal yardımları teslimi	45
4.2.3.5. Vakıf sosyal yardım entegre sisteminde izleme sağlayan ana kurumlar	46
4.2.3.6. Vakıfların sosyal yardım uygulamasının genel bir değerlendirmesi	47
4.2.4. Belediyelerin sosyal yardım programları	48
4.2.4.1. Belediyelere sosyal yardım başvurusu.....	49
4.2.4.2. Belediyelerin sosyal yardım programlarının genel değerlendirmesi	49
4.2.4.3. Belediyelerin sosyal yardımları teslimi	50
4.3. Alan Araştırması Bulguları.....	50
4.3.1. İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları anket bulguları	50
4.3.1.1. Vakıfların uyguladığı sosyal yardım programları hakkında genel bilgiler.....	50
4.3.1.2. Vakıfların sosyal yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri	52
4.3.1.3. Vakıf yardım programlarına başvuru ve değerlendirme süresi	53
4.3.1.4. Vakıfların yardım programların finansman kaynağı ve yasal yapı	53
4.3.1.5. Vakıfların sosyal yardıma ilişkin diğer konuları.....	54
4.3.2. İlçe belediyeleri sosyal yardım uygulamaları anket bulguları	54
4.3.2.1. Belediye sosyal yardım programları hakkında genel bilgiler	54
4.3.2.3. Belediye yardım programlarına başvuru ve değerlendirme süresi.....	55
4.3.2.4. Belediyelerin yardım programları finansman kaynağı ve yasal yapı.....	56
4.3.2.5. Belediye sosyal yardımlarına ilişkin diğer konular	56
4.3.3. Sosyal yardım alan yararlanıcı ve hanehalkı anketi bulguları	57
4.3.3.1. Hanehalkı reisi sosyo-demografik özellikleri	57
4.3.3.2. Hanehalkı - aile büyüklüğü.....	57
4.3.3.3. Hanehalkı bireyleri eğitim durumu.....	58
4.3.3.4. Hanede yaşayan bireylerin cinsiyet ve medeni durumu	58
4.3.3.5. Hanehalkı bireylerinin yaşadığı şehir	59
4.3.3.6. Hanehalkı bireyleri iş durumu	59
4.3.3.7. Hanehalkı bireyleri aylık gelir durumu.....	59
4.3.3.8. Ailede yaşayan hanehalkı bireyleri mal varlığı durumu	60
4.3.3.9. Hanehalkı bireylerince yararlanılan sosyal yardım çeşitleri.....	60
4.3.3.10. Yararlanılan sosyal yardım kaynakları	61
4.3.3.11. Hanelerce yararlanılan sosyal yardım çeşidi sayısı	61
4.3.3.12. Hanelerce yararlanılan toplam sosyal yardım tutarları.....	62
4.3.3.13. Toplam yardım tutarlarının yararlanılan kaynaklara göre dağılımı.....	63

4.3.3.14. Yardım alan hane bireylerinin sosyal yardımlardan yararlanma sıklığı	63
4.3.3.15. Hane dışındaki diğer aile bireylerinin haneye yardım etme sıklığı	64
4.3.3.16. Hane dışındaki diğer aile bireylerinin haneye sağladığı yardım tutarları	64
4.3.4. Hanehalkı yardım - gelir oranı ve etkileyen sosyo-ekonomik özellikler	64
4.3.5. Çoklu regresyon analizi: Yardım/gelir oranını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesi	66
4.3.6. Hanelerin sosyal yardıma muhtaçlık düzeylerinin belirlenmesi	70
4.3.6.1. Hane muhtaçlık düzeyine göre, sosyal yardım özelliklerinin incelenmesi	71
4.3.7. Çok terimli lojistik regresyon analizi	71
4.3.8. Antalya ili örneğinde sosyal yardım işleyiş sisteminin belirlenmesi	76
5. SONUÇLAR	80
6. KAYNAKLAR	83
7. EKLER	93
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Sosyal Yardım Politikası Uygulama Sisteminin, Hanehalkı Yararlanma Düzeylerinin ve Etkileyen Faktörlerin Araştırılması: Antalya İli Kırsal Alanı Örneği ” adlı bu çalışmada, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu Tez çalışmada bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

30 Nisan 2020

Abdoul-Azize HAMİDOU TAFFA

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

%	Yüzde
\$	Dolar
TL	Türkiye Lirası

Kısaltmalar

AB	:	Avrupa Birliği
DGP	:	Dünya Gıda Program
DSÖ	:	Dünya Sağlık Örgütü
TC	:	Türkiye Cumhuriyeti
TAY	:	Toplam aylık yardım
TAG	:	Toplam aylık gelir
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UÇÖ	:	Uluslararası Çalışma Örgütü
STK	:	Sivil Toplum Kurumlar
Vakfı:	:	Sosyal yardımlaşma Vakfı
Y.O	:	Yardım-gelir Oranı

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Örneklem yöntemi ve veri toplama	13
Şekil 4.1. Dünyada uygulanan sosyal yardım programları (Dünya Bankası 2019)	27
Şekil 4.2. Sosyal yardım yararlanıcı sayısı değişimi (TÜİK 2019)	41
Şekil 4.3. Türkiye’de yıllık sosyal yardım harcaması (TÜİK 2019)	42
Şekil 4.4. Türkiye sosyal yardım sistemi gelişim süreci.....	42
Şekil 4.5. Vakıf sosyal yardım programlarına başvuru işlemleri (Araştırma verisi)	44
Şekil 4.6. Konyaaltı Sosyal Yardım Vakfı yardım teslim şekilleri (Araştırma verisi)	46
Şekil 4.7. Belediye sosyal yardım programlarına başvuru kanalı (Araştırma verisi)	49
Şekil 4.8. Toplam yardım tutarlarının yararlanılan kaynaklara göre dağılımı.....	63
Şekil 4.9. Sosyal yardım işleyiş sistemi (Kamu kurumlar; N=10)	79

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Konu ile ilgili önceden yapılmış çalışmalar	7
Çizelge 3.1. Araştırma kapsamına alınan hanelerin yardım gruplarına göre durumu	13
Çizelge 3.2. Araştırma amaçları ve ilgili analiz yöntemleri (amaç - analiz tablosu)	14
Çizelge 4.1. Sosyal koruma ve işgücü piyasası bileşenleri	21
Çizelge 4.2. Sosyal yardımın kapsadığı alt programlar	22
Çizelge 4.3. Sosyal yardım yararlanıcılarını belirlemede kullanılan hedefleme yaklaşımlarının karşılaştırılması	32
Çizelge 4.4. Türkiye’de uygulanan sosyal yardım programları	41
Çizelge 4.5. Vakıf sosyal yardım programları ve kriterleri	43
Çizelge 4.6. Vakıf sosyal yardım entegre sisteminde izleme sağlayan ana kurumlar	46
Çizelge 4.7. Vakıf sosyal yardım sistemi veri sağlama kaynakları	47
Çizelge 4.8. Antalya Belediyesi sosyal yardımları	48
Çizelge 4.9. Belediyelerin sosyal yardımları teslim şekilleri	50
Çizelge 4.10. Vakıflarca uygulanan sosyal yardımlar hakkında genel bilgiler	51
Çizelge 4.11. Vakıfların yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri	52
Çizelge 4.12. Vakıfların yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri	53
Çizelge 4.13. Vakıfların yardım programlarının finansman kaynağı ve yasal yapı	53
Çizelge 4.14. Vakıfların sosyal yardıma ilişkin diğer konuları	54
Çizelge 4.15. Belediyelerce uygulanan sosyal yardımlar hakkında genel bilgiler	54
Çizelge 4.16. Yardımları yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri	55
Çizelge 4.17. Belediye yardım programları başvuru ve değerlendirme süresi	55
Çizelge 4.18. Belediye yardım programları finansman kaynağı ve yasal yapı	56
Çizelge 4.19. Belediye sosyal yardımlarına ilişkin diğer konular	56
Çizelge 4.20. Hanehalkı reisi sosyo-demografik özellikleri	57
Çizelge 4.21. Hanehalkı-aile büyüklüğü	58
Çizelge 4.22. Hanehalkı bireyleri eğitim durumu	58
Çizelge 4.23. Hanede yaşayan bireylerin cinsiyet ve medeni durumu	58
Çizelge 4.24. Bireylerin yaşadığı şehirlere göre hanelerin durumu	59
Çizelge 4.25. Hanehalkı bireyleri iş durumu	59
Çizelge 4.26. Bireylerin toplam aylık gelir düzeyine göre hanelerin durumu	60
Çizelge 4.27. Ailede yaşayan hanehalkı bireyleri mal varlığı durumu	60
Çizelge 4.28. Yardım çeşidine göre hanede yardımdan yararlanan birey sayısı	61
Çizelge 4.29. Yararlanan sosyal yardım kaynakları	61
Çizelge 4.30. Yararlanan sosyal yardım çeşidi sayısına göre hanelerin durumu	62
Çizelge 4.31. Hanehalkı aylık toplam sosyal yardım tutarı	62
Çizelge 4.32. Yardım alan hane bireylerinin sosyal yardımlardan yararlanma sıklığı	63
Çizelge 4.33. Hane dışındaki diğer aile bireylerinin haneye yardım etme sıklığı	64
Çizelge 4.34. Hane dışındaki aile bireylerinin haneye sağladığı yardım tutarları	64
Çizelge 4.35. Hanehalkı yardım - gelir oranının belirlenmesi	65
Çizelge 4.36. Yardım-gelir oranına göre, yardım alan hanehalkı sınıflandırılması	65
Çizelge 4.37. Yardım-gelir oranı ve sosyo-ekonomik özellikler ilişkisi	66

Çizelge 4.38. Çoklu regresyon modelinin parametreleri	67
Çizelge 4.39. Yardım-gelir oranını etkileyen faktörler.....	67
Çizelge 4.40. Kısmi ve yarı kısmi korelasyon (N=100)	69
Çizelge 4.41. Varyans enflasyon faktörü (VIF).....	70
Çizelge 4.42. Hanelerin sosyal yardıma muhtaçlık düzeylerinin belirlenmesi.....	70
Çizelge 4.43. Yardıma muhtaçlık düzeyine göre hanelerin durumu.....	71
Çizelge 4.44. Muhtaçlık düzeyi ve alınan yardım özelliklerine göre hanelerin durumu	71
Çizelge 4.45. Çoklu lojistik regresyon modeli parametreleri	72
Çizelge 4.46. Yardıma muhtaçlık düzeyini etkileyen faktörler	73
Çizelge 4.47. Kısmi ve yarı kısmi korelasyon (N=100)	74
Çizelge 4.48. Varyans enflasyon faktörü (VIF).....	74
Çizelge 4.49. Yardıma muhtaçlık düzeyini etkileyen faktörlerin marjinal etkileri	75
Çizelge 4.50. Hanelerin muhtaçlık düzeylerine göre, faktörlerin marjinal etkileri	76
Çizelge 4.51. Yardım sisteminin ana göstergeleri, hanehalkı bulguları	77
Çizelge 4.52. Vakıf ve belediye sosyal yardım sistemi bulguları.....	78

1. GİRİŞ

Dünya çapında yoksulluk büyük bir sorun haline gelmiştir. Dünyada 2011 yılında, yaklaşık 2 milyar insanın günde 2 \$ ile yaşamakta ve yaklaşık 1 milyar insanın da günde 1,25 \$'dan daha az gelir elde ettiği tahmin edilmektedir. Aşırı yoksul bu insanların %75'i kırsal alanda yaşamakta ve tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır (Lowder vd. 2017). Bu nedenle, yoksulluğun ortadan kaldırılması, 2015'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden (SKH) birisi olmuştur.

Buna bağlı olarak, sosyal koruma, dünya genelinde yüksek yoksulluk ve gıda güvensizliği azaltma sağlayan yaygın politika programları haline gelmiştir. 1980-1990 döneminden itibaren, sosyal koruma kavramı “sosyal güvenlik ağlarından” ilk önce insanların şoklarını azaltmayı hedeflemekte, ancak giderek artan bir şekilde kronik yoksulluk yaklaşımlarını hedef almaktadır. Buna rağmen, tek bir tanımı bulunmayan sosyal koruma, “fakirlere gelir veya tüketim transferleri sağlayan, korunmasızları geçim risklerine karşı koruyan ve marjinalleşmiş kişilerin sosyal statüsünü ve haklarını geliştiren tüm kamu ve özel girişimler; özellikle fakirler, savunmasız ve marjinalleşmiş grupların ekonomik ve sosyal kırılganlıklarını azaltma hedefi” olarak tanımlanmıştır (Devereux ve Sabates-Wheeler 2004).

Sosyal korumanın kapsamı hakkında birçok tartışma olmasına rağmen, sosyal korumanın; sosyal yardım, sosyal sigorta ve iş piyasası koruması olmak üzere üç kapsamlı bileşeni içerdiği kabul edilmektedir (Yemtsov vd. 2018; Barrientos 2017). Dünya çapında sosyal yardım programları, gelişmiş ülkelerde diğer ülkelere göre daha fazla önem kazanmaktadır. Bu nedenle Mundial (2018), Avrupa ve Orta Asya'daki sosyal yardımların GSYİH'nın yaklaşık %2,2'sini, Sahra Altı Afrika'da %1,5, Latin Amerika ve Karayipler'de %1,5'ini bulduğunu vurgulamıştır. Bu oranın Doğu Asya ve Pasifik, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ve Güney Asya'da GSYH'nın sırasıyla %1,1, %1,0 ve %0,9'u olduğunu vurgulamıştır.

Buna göre, sosyal yardım programları geçim kaynakları, üretken varlıkların mülkiyeti ve yararlanan hanelerin gıda ihtiyacı ve beslenmesi üzerinde yüksek etkili programlar olduğu vurgulanmıştır (Fisher vd. 2017; Hidrobo vd. 2018). Öte yandan bir çok yazar; sosyal koruma programları ve tarım, sosyal koruma programları ve belirli sosyal gruplar arasındaki ilişkileri, özellikle yaşlılar ve engellilerin yanı sıra sosyal transfer programlarının yoksulluğun azaltılmasındaki performanslarını vurgulamıştır (Dodlova vd. 2017).

Türkiye'nin 2018 yılında nüfusu yaklaşık 82 003 882 kişi olup yaklaşık %28,6'sı yoksulluk içinde yaşamakta, yine ülke nüfusunun yaklaşık %50'si kırsal alanda yaşayıp çoğunluğu gelirini tarımsal faaliyetlerden kazanmaktadır (TÜİK, 2019).

Bu nedenle, Türkiye'de 2011 yılında, yoksul bireyleri desteklemek, ülke genelinde sosyal yardım programlarının uygulanmasını planlamak ve koordine etmek üzere Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nı (ASPB) oluşturmuştur. Ayrıca, ülkenin farklı bölgelerinde sosyal yardım programlarının uygulanmasını sağlamak için bakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, il müdürlükleri ve ilçe düzeyinde ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurularak, ihtiyaç duyan kentsel ve kırsal

nüfusun sosyal yardımlarla desteklenmesi amaçlanmıştır (Dünya Bankası 2018). Halen, Türkiye'de sosyal yardım programları T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Ülkenin sosyal yardım harcamalarının 2015'te 25,8 milyar TL (GSYİH payı %1,33) ve 2016'da 32 milyar TL (GSYİH payı %1,45) olduğunu vurgulamıştır (ASPB 2016; Dünya Bankası 2018). Ülke genelinde yürütülen başlıca sosyal yardım grupları; aile yardımı, eğitim yardımı, sağlık yardımı, özel amaçlı yardımı, yaşlı ve engelli yardımı ve proje desteğidir. Aile yardımı en büyük sosyal yardım grubu olmakta ve gıda yardımı, konut yardımı, sosyal konut projesi, yakıt yardımı, dul kadın yardımı, muhtaç askeri aileler yardımı, doğum yardımı, yetim yardımı, asker ve çocuk yardımından oluşmaktadır. Ancak, en çok yardım sağlanan sosyal grupları sırasıyla aile yardımı, yaşlı ve engelli yardımı, sağlık yardımı ve eğitim yardımlarıdır (ASPB 2016).

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sosyal yardım genel müdürlüğü, ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ve muhtarlar aracılığıyla sosyal yardım programlarının uygulanmasını il, ilçe ve yerel düzeylerde yapmaktadır. Bakanlık koordinasyonunda konuya ilişkin temel yasal düzenleme 3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'dur. Diğer sosyal yardım uygulamaları; 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda düzenlenmiştir. Ayrıca, sosyal yardımı yürüten çeşitli sivil toplum kuruluşları da olmasına karşın kamu sosyal yardım programları en önemli sosyal yardım kaynaklarıdır (Dünya Bankası 2018).

Devereux vd. (2017), dünyadaki sosyal yardım programlarının yetersizliği yanında yararlanacak hanehalkının doğru belirlenmesinde yüksek hata oranını vurgulamıştır. Sosyal yardım programları ile ilgili yapılan çalışmalar arasında sadece Tesliuc vd. (2014) cömertlik kavramına dikkat çekmiştir. Bu kavram 0 ile 1 arasında değişmekte ve sosyal yardım transferlerinden yararlanan hanehalkının tüketimine veya gelirine oranını ifade etmektedir.

Bu çalışmayla, Türkiye'deki sosyal yardımdan yararlanma oranı örnek uygulama ile araştırılarak literatürdeki boşluğun doldurulmasına katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Buna göre hanehalkı sosyal yardım yararlanma oranı, sosyal yardım programlardan yararlanan hanehalkının yardım gelir oranı (yardım tutarı/ gelir) olarak kabul edilmiştir. Devamında ayrıca bu oranlara göre hanehalkı sosyal yardım muhtaçlık düzeyleri gruplar halinde oluşturulmuş ve hanelerin hangi düzeye yer almakta olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Örneğin çok muhtaç veya az muhtaç gibi. Yardıma muhtaçlık düzeyi, araştırmada; bir hanehalkının sosyal yardımlardan yararlanmadan kendi ekonomik ihtiyaçlarını ne düzeyde karşılayabildiği veya yardıma ne oranda ihtiyaç duyabildiğini ortaya koyan bir düzey olarak değerlendirilmiştir. Ek olarak, bu çalışmada, hanehalkı yardım gelir oranını ve hanehalkının sosyal yardım muhtaçlık düzeylerini etkileyen faktörler araştırılmıştır.

Türkiye'de en çok sağlanan sosyal yardım grupları sırasıyla aile yardımı, yaşlı ve engelli yardımı, sağlık yardımı ve eğitim yardımlarıdır. Araştırma kapsamında da, kamu tarafından yürütülen tüm sosyal yardım programları ele alınmış olmakla birlikte izlenen kamu sosyal yardım politikaları uygulamalarından yararlananların yoğunluğu, kayıt altına

alınabilme, izlenebilirlik, anketin uygulanabilmesi zorluğu gibi nedenlerle, büyük oranda aile yardımı, yaşlı ve engelli yardımı alan haneler üzerinde yoğunlaşmıştır.

1.1. Araştırmanın amaçları ve konu kapsamı

Bu çalışmada, temelde kamu sosyal yardım programı uygulamalarının, Antalya ili Konyaaltı ilçesi örneğinde araştırılması planlanmıştır. Bu hedefle, araştırmanın amaçları olarak;

- Sosyal yardım politikası uygulamalarının kırsal alanda işleyiş sisteminin,
- Hane halkı (tarımla uğraşan ve diğer) sosyal yardım yararlanma (yardım/ gelir) oranının,
- Hane halkı sosyal yardım muhtaçlık düzeyinin,
- Yararlanma oranı ve muhtaçlık düzeyini etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin Antalya ili örneğinde araştırılması, böylece ülkede daha sağlıklı bir sosyal yardım sisteminin geliştirilmesine yönelik araştırma bulgularına dayalı çözüm önerileri geliştirilmesi kararlaştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

- A. H₀: Türkiye’de uygulanan tüm kamu sosyal yardım sistemi işleyişi; hanehalkı toplam sosyal yardım tutarı ve toplam hanehalkı geliri belirleme vb konularda ortak bir entegre sosyal yardım veri tabanı sistemi olmayıp mevcut uygulamalar birbirinden bağımsız ve kopuktur, uygulama gerçek ihtiyaç sahiplerine yönelik, ihtiyaç duyulan programlarda ve yeterli miktarlarda sürdürülememektedir.

Mevcut uygulama sağlıklı bir yapıdadır.

H₁: Türkiye’de uygulanan tüm kamu sosyal yardım sistemi işleyişi; hanehalkı toplam sosyal yardım tutarı ve toplam hanehalkı geliri belirleme vb konularda ortak bir entegre sosyal yardım veri tabanı sistemi olup mevcut uygulamalar birbiriyle entegredir, bağımsız değildir, uygulama gerçek ihtiyaç sahiplerine yönelik, ihtiyaç duyulan programlarda ve yeterli miktarlarda sürdürülmektedir.

Mevcut uygulama sağlıklı bir yapıda değildir.

- B. H₀: Yardımlardan yararlanan hanelerin büyük çoğunluğu, sosyal yardım/gelir oranı çok düşük olan kategoridedir.

Yani hanelerin çoğunluğunun toplam aylık/yıllık geliri alınan toplam yardım tutarlarından çok fazladır.

H₁: Yardımlardan yararlanan hanelerin büyük çoğunluğu, sosyal yardım/gelir oranı çok yüksek olan kategoridedir.

Yani hanelerin çoğunluğunun toplam sosyal yardım tutarı toplam aylık/yıllık gelirlerinden çok fazladır.

C. H_0 : Sosyal yardım alan hanelerin çoğunluğu, sosyal yardıma muhtaçlık düzeyi “çok düşük” olan kategoridedir.

Diğer bir ifadeyle; yardım alan hanelerin çoğunluğunun gerçekte sosyal yardım ihtiyacı düşüktür, sosyal yardımlar aslında ihtiyacı olmayan hanelere yapılmaktadır.

H_1 : Sosyal yardım alan hanelerin çoğunluğu, sosyal yardıma muhtaçlık düzeyi “çok yüksek” olan kategoridedir.

Diğer bir ifadeyle; yardım alan hanelerin çoğunluğunun gerçekte sosyal yardım ihtiyacı yüksektir, sosyal yardımlar gerçekten ihtiyacı olan hanelere yapılmaktadır.

2. KAYNAK TARAMASI

Genel olarak sosyal yardım politikaları ve programları, Türkiye'de uygulanan sosyal yardım politikaları, sosyal yardım ve sosyal yardım sisteminin etkisi, kamu ve özel sosyal yardım eğilimleri, belediye sosyal yardımları ve sosyal yardımlardan yararlanmayı etkileyen faktörler ve haneye etkileri konularında yapılan önceki bazı çalışmalar Çizelge 2.1'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.1. Konu ile ilgili önceden yapılmış çalışmalar

Yazarlar / Yıl	Başlıkları	Hedefler	Veri ve Metodolojiler	Bulgular ve Sonuç
Dünyada B (2018)	Turkey integrated social assistance system	Türkiye'nin bütünsel sosyal yardım sistemini sergilemeyi ve gelişiminde edindiği bilgi ve deneyimi diğer ilgili ülkelerle paylaşmayı amaçlamaktadır.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sosyal yardım genel müdürlüğü ile dünya bankası arasında ikincil verilere dayalı ortak analitik çalışmalar kullanılmıştır.	Türkiye'nin sosyal yardım programlardan yararlanlarının seçilmesinde, kendini yaklaşımla tüm başvurularının hanehalkı varlıkları değerlendirilmesine önlendirilmektedir. Tüm sosyal yardım hizmetleri, uygunluk ve dağıtımın belirlenmesinde açık bir süreçte dayanan tek bir yapıya entegre edilmiştir. Bütünsel sosyal yardım sistemi, sosyal yardım dağıtımının ve ayrıca teslimat süresinin maliyetini düşürmüştür. Kurumlar arası bilgi paylaşımı ve sistem şeffaflığını arttırmıştır. Kamu kurumları bazen veri paylaşmakta tereddütlüdür ve veritabanlarını sayısallaştırma konusunda daha az çaba harcarlar. Türkiye'nin bütünsel sosyal yardım sistemi, ilk karmaşık bütünsel sistemi olup ve diğer ülkelere referans olmuştur.
Brugh vd. (2018)	Impacts of the Malawi Social cash transfer program on Household food and nutrition security	Koşulsuz nakit transferinin aşırı yoksulluk ve yararlanan haneler arasında gıda ve beslenme güvenliği üzerindeki etkisini analiz etmek; Koşulsuz nakit transferinin gıda ve beslenme güvenliğinin üç kritik bileşeni üzerindeki mevcut güncel ekonomik kırılganlık, diyet miktarı ve diyet kalitesinin koruyucu etkilerini araştırılmak	Birincil veriler (hane halkı) ve ikincil veriler (Mangochi ve Salima ilçelerinde Malawi Sosyal Nakit Transferi Programı) toplanmıştır. Karşıklı yöntemler, kümeler randomize kontrol denemesi (fark-fark yaklaşımı); panel veri analizi ve genelleştirilmiş doğrusal model kullanılmıştır.	Bir yıllık uygulama sonrası, programlar yararlanan haneye gelişmiş kaliteden daha yüksek miktarda diyet miktarına ulaşma imkanı sağlamıştır. Programlar artan kalorili güvensizlikten, mevcut ekonomik kırılganlığın veya diyet çeşitliliğinin eksikliğinin azaltılmasından daha korumuştur; Malawi Sosyal Nakit Transferi Programı uygun koşullardan yoksundur ve aşırı fakir ve emek kısıtlı haneleri hedeflemektedir; Nakit transferi artış politikası sonuçları, satın alma gücüne iyileştirmiştir
Hidrobo vd. (2018)	Social Protection, Food Security, and Asset Formation	Sosyal koruma programlarının gıda güvenliği veya varlık sonuçları üzerindeki etkilerini araştırılmak	Anket ve ikincil veriler kullanılmıştır. Meta-analiz teknikleri (ağırlıklı ortalamalar, çoklu tahmin ediciler, sağlam kontrol, ortalama etki, çoklu tahminler), 12 istatistikleri (Heterojenliğin tahmini) ve rapor değerlendirmesinde kullanılmıştır.	Son iki yılda, sosyal koruma programları ve bunların etkilerini değerlendiren ilgili çalışmaların sayısı arttırılmıştır. Sosyal programlar, yararlananların nicel ve nitel gıda tüketimini anlamlı bir şekilde arttırmıştır. Sosyal koruma programları canlı hayvanları, tarım dışı üretken varlıkları, çiftlik üretken varlıklarını ve yararlanıcıların tasarrufunu arttırmıştır. Sosyal transferler uygun şekilde kullanıldığından yararlananlar sosyal programlara bağlı olmamıştır. Dünya çapında hükümetler, transfer yararlanıcıların yürütülen programlara bağlılığı konusunda endişeli
Lowder, S. K., Bertini, R., & Croppenstedt (2017)	Poverty, social protection and agriculture: Introduction to the special issue	Sosyal koruma politikaları ve tarım arasındaki sinerjiyi en üst düzeye çıkarmakla ilgili bazı kilit konuları gözden geçirmek: şekli olmayan destek sistemlerini, cinsiyet, kurumsal talebi, etki değerlendirmesini ve araştırma önceliklerini hedeflemek.	Bazı kurumlardan ek uzman görüşü de dahil olmak üzere, Gıda ve Tarım Devleti 2015 ile ilgili çeşitli geçmiş raporların derlenmesi.	Sosyal koruma ve tarım arasındaki ilişki çözülmemiş sorulmuştur; Veri toplama boşlukların doldurulmasından başlayarak iddialı bir araştırma gündemi; Uygun bir karşılaştırmayı sağlamak için çok sayıda ülkenin sosyal koruma kategorisine ilişkin sosyal korumaya ilişkin zaman serisi verisi gereklidir; Sosyal koruma ve tarım politikalarında daha fazla tutarlılığın yanı sıra kapsamlı ampirik kanıtlar için daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir.

				Ortak hedefleme konusunda bilgi eksikliği olduğundan, politika yapıcılara yardımcı olmak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Bütünleşik sosyal programlar daha fazla etkiye sahiptir ve yoksulluğu azaltmada daha etkilidirler. Program tasarlama amacı taşıyan önceki faydalanıcıların karşılaştığı ana kısıtlamaların tam olarak anlaşılmasına ihtiyaç vardır. Yeni programların tasarımını bilgilendirmek için amaçlı etki değerlendirmeleri program tasarımına dahil edilmelidir.
Limanlı, Ö. (2015)	Intertemporal poverty in Turkey	Zamanlararası yoksulluk endeksi geliştirmek ve Türkiye'de fakir kalmanın belirleyicilerini tahmin etmek	İkincil veriler (TÜİK) ve birincil veriler (Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (ILCS) kullanılmış ve Twofold; Gradin, Rio ve Canto indeksi (GRC, 2016) Dinamik panel probit gerilemesi ile belirlenmiştir.	Bağımlı ve işsiz kişilerin hanehalkında artmasıyla birlikte, finansal varlıkları azalmıştır; Sağlık ve eğitim hanehalkı yoksulluğunun araştırılmasında çok önemli değişkenlerdir; Türkiye'de son on yılında, sağlık ve eğitime erişim önemli ölçüde iyileşmiştir, ancak sağlık ve eğitimin kalitesi temel problemlerdir. Önlenebilir sağlık hizmetleri, sağlık harcamalarını ve sağlıkla ilgili iş kaybını azaltmak için hayati öneme sahiptir. İstihdam tipi oranı, çalışan nüfus arasında önemli ölçüde gelir dağılımını etkilemiştir. Hanehalkı geliri, çalışma türüne göre belirlenir ve uygun ve adil vergi politikaları, toplam gelirin toplumda yeniden dağıtımını iyileştirebilmiştir.
DAŞLI, Y. (2015)	Sosyal yardımların sorunlu alanı: muhtaçlık tespiti	Türkiye'de muhtaç birey seçiminde kullanılan tüm yöntemleri incelemek, sosyal yardımları yürüten kamu kurumları.	İkincil verilere dayalı eleştirel literatür taraması (resmî belge ve sosyal yardım yasal düzenlemeleri)	Türkiye'de sosyal yardım almak için ihtiyaç seviyesinin belirlenmesinde kapsamlı bir yöntem yoktur. Sosyal yardımı yürüten birçok aktör vardır ve her aktörün ihtiyaç seviyesi düzeyini belirlemede kendi yaklaşımı vardır. Bilimsel çıkış yöntemlerine dayanan nesnel ölçütlerin bulunmayışı, ihtiyaç seviyesi problematik olarak belirlenmesini sağlar. Türkiye'de sosyal yardım uygulamaları gerçekçi değil. Yararlanıcı grupları hedefleme uygun bir şekilde belirlenmemiştir ve işleyen sistem birçok zorlukla karşı karşıyadır. Yoksul olmayan hizmetlerin uygulanması, sosyal transferlerin yoksulluğu azaltmadaki etkisini sınırlamaktadır. Haksız sosyal yardım uygulamaları doğru muhtaç kişilerin dışlanmasına yol açmaktadır. Daha etkin bir yoksulluk azaltma sosyal yardımının geliştirilmesi için ulusal bir ihtiyaç vardır. Böyle bir SYD olan tek bir kurum, sosyal yardım almak için ihtiyaç seviyesini belirlemelidir.
ÖZER M (2015)	Sosyal ekonomi politikaları kapsamında sosyal belediyeçilik anlayışı	Sosyal belediyeyi, özellikle sosyal hizmetleri ve özel sosyal yardımları değerlendirmek için sosyal devleti yerel düzeyde yansıtan sosyal ekonomik politikaları gözden geçirmek.	Resmi belge ve literatür taramasına dayanan ikincil veriler kullanılmıştır.	Ülke, toplumdaki gelir eşitsizliğini azaltmaya odaklanan düzenlemeleri ve ilkeleri uygulamak için birçok çaba sarf etmiştir. Refah devleti uygulamalarının yarattığı krizlerden edinilen deneyimler, onların yalnızca bireysel olduklarını vurguladı; Süreç daha etkili ve rasyonel sosyal ekonomi politikalarına odaklanmalı. Bütçe dengeleri hassas olduğunda sosyal politikaların sosyal ekonomik harcamaları çok dikkatli olabilir. Belediye sosyal uygulamaları, bireylerin ülke sosyal güvenliği altında olması gereken hassas yaklaşım nedeniyle önemli ölçüde artmıştır. Yerel yönetimler bu süreçteki ana aktörlerdir, sosyal ekonomik politikaların sosyal belediye açısından uygulanmasına odaklanmaktadır. Sosyal belediye kavramı, sosyal ekonomik politikaların uygulanmasında ana

				başlıktır. Sosyal yardım, muhtaç yoksul ve yoksul grupları destekleme konusunda kısa zaman ve insanlık onuru olabilir. Amaçları, bu grupların kendilerini desteklemesini sağlamak olabilir, bu nedenle tembellik ve savurganlığın yasaklanması gerekir.
Mane, E. (2015)	Social Protection and Food Security Indicators: An Inquiry through Data from 10 Household Budget Surveys.	Seçilmiş gelişmekte olan ülkelerde sosyal koruma sistemleri ile gıda güvenliği koşulları arasında ampirik kanıt ilişkisi sağlamak, Bu iki tematik alandaki göstergeleri izlemek ve uyumlu hale getirmek için küresel bir veri seti oluşturmak için temel sağlamak.	Hanehalkı anketinden elde edilen birincil veriler toplandı Veriler ADePT metodolojisi ile analiz edildi (Dünya Bankası tarafından geliştirilen ücretsiz yazılım)	Daha yüksek kamu transferleri genel olarak gıda güvenliğini düşürürken, özel transferler, özellikle dış transferler. Önerilen çapraz Çizelgelama, sosyal koruma ile gıda güvenliği arasında kapsayıcı bir nedensellik ilişkisine yol açmamaktadır. Uluslararası transferler, gelir düzeyleriyle önemli ölçüde ilişkilidir. Sosyal koruma ve gıda güvenliği göstergeleri, kadın ve erkek başlı haneler, kentsel ve kırsal haneler, farklı eğitim düzeyleri ve coğrafi alanlarla çapraz Çizelge halinde gösterilebilir. Veriler, yetersiz örnekleme ve toplama tekniklerini, özellikle de aynı transferler ve sosyal yardım programları hakkında veri toplarken, kolayca tespit edilebilecek basit mükemmelliklerin altını çiziyor
Şentürk, M. (2014)	Social welfare of the State and NGOs in Turkey: New trends and Necessities	Sosyal refahtaki değişimlerin kapsamını değerlendirin; Hükümet ve STK'ların refah ve uygulama faaliyetlerini analiz eder	Derinlemesine görüşmeler yoluyla birincil veriler ve resmi belgelerden ikincil veriler nitel araştırma yöntemiyle analiz edilmiştir.	Türkiye kamu kurumlarının yardımlarının finanse edilmesi STK'lardan daha fazladır. Türkiye refah rejiminin gelecekteki özellikleri, halkın çalışma durumu (işçiler ve işçi olmayanlar) tarafından belirlenecektir. Hem kamu kurumları hem de STK'lar, çalışabilecek kişiler için istihdam projeleri geliştirmeyi ve engelli çalışanlara düzenli maddi yardım sağlamayı planlamaktadır. Ülke, toplumdaki gelir eşitsizliğini azaltmaya odaklanan düzenlemeleri ve ilkeleri uygulamak için birçok çaba sarf etmiştir. En güncel gerekli tür yardımlar nakit yardımdır ve diğer yardım türleri hem kamu kurumlarından hem de STK'lardan rehberlik ve hizmet gerektirir. Halk ve STK'ların faaliyetleri, yoksulluğun sosyal dışlanma yönüne odaklanmalı ve bu konuyu ele almak için mekanizmalar geliştirmelidir. Türkiye sadece sosyal rolleri ile kendi sosyal, tarihi ve kültürel kodlarıyla uyumlu bir refah rejimine sahip olabilir.
Cem Utku Duyulmuş (2013)	Ph.D. Thesis: Social Policy Reforms in Turkey: Uses of Europe	Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde ampirik olarak analiz etmek ve Avrupa'nın iki sosyal politika alanındaki kullanımını teorik olarak açıklamak. Refahı analiz etmek durum değişiklikleri	Çeşitli kurumlardan ikincil veriler (Türkiye parlamenti, büyük yasalar, erken reformlar ve öneriler reform programları, çeşitli siyasi partiler, beş yıllık kalkınma planları, Çalışma ve sosyal güvenlik Bakanlığı ve hükümetler, programlama yasaları ve belgeleri, parlamento duruşmaları ve reform süreçleri, AB İlerleme Raporları, Katılım Ortaklığı, Dünya Bankası ve IMF belgeleri, ILO ve OECD	Avrupa Komisyonu, Türkiye iş hukuku ve sosyal güvenliğinin modernleştirilmesinin nedeni olmuştur. Türkiye'nin AB üyeliği olarak tanıtılması, üyelik şartı olarak bu reformların kaynağı olabilir. Sosyal ve istihdam politikalarına ayrılan harcamalar 1999-2008 arasında ve program çeşitliliği arasında artmıştır. Türkiye yardımlarının finansmanı, adaylık dönemlerinden (1999-2005), kurum oluşturma ve özellikle Türkiye iş bulma kurumu ve sosyal güvenlik kurumu gibi belirli projeler için müzakerelere erişim (2005-2011) arasında artmıştır. Siyasi kaynaklarla ilgili AB aracıyla ilgili olarak, tedarik kaynakları 1999'dan 2008'e kadar önemli ölçüde değişmiştir. Bu, müzakerelere erişim yoluyla reformların başlaması nedeniyle ilk aşamada (1999-2004) tartışılmıştır.

			TUK verilerini ve raporlarını raporlar) ve çeşitli kaynaklara yönelik yarı yapılandırılmış görüşmeler (Türk alimler, sendika konfederasyonları ve iş birlikleri temsilcileri, sivil toplum) kuruluşlar). Proses izleme analizi uygulandı.	Türkiye'de AB kaynaklarının arzı, ülkenin 1999'daki adaylığını tanımaktan, 2005'te anlaşma müzakerelerinin teşvikine kadar artmıştır. Kredi talepleri ve diğer uygulamalar, Avrupa kullanımlarını yasallaştırarak, reform süreçlerine katılan ulusal aktörler için fırsattı. Avrupa yaklaşımının beklenen orijinal kullanımının eşitsizliği, Avrupa'nın türleri ve zamanlaması kullanımı, AB tarafından sağlanan kaynakların miktarından ziyade, reform sürecinde yer alan ulusal aktörlere ve koalisyon kurma stratejilerine dayanmaktadır.
Negiz, N. (2011)	Sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri açısından Isparta belediyesi: farkındalık, yararlanma ve değerlendirme açısından bir araştırmak	Belediyenin sosyal hizmetlerinin ve sosyal yardımlarının sorumluluğunu incelemek; Isparta'nın yerel toplumu tarafından tanınması, kullanılması ve değerlendirilmesi ile ilgili tesislerini analiz etmek	Birincil veriler (anket) toplandı ve çeşitli istatistiksel analizler uygulandı (tanımlayıcı, korelasyon analizi vb.)	Katılımcıların çoğu düşük gelirli, düşük işgalli ve düşük eğitilidir ve yerel otorite tarafından yürütülen sosyal hizmetlerden habersizdir. Toplumsal grupların insanlardan aldıkları ilgisizlik veya idari uzaklığa bağlı olabilecek bu muhtaç insanlardan habersiz olduğunu açıklamak zor. Benzer şekilde, diğerlerine Isparta belediyesine birkaç sosyal hizmet hizmeti verilmektedir. Seçimlerdeki ve ekonomik şartlardaki değişiklikler nedeniyle yerel unsurlar değiştirildi. Çalışılan konu hem hizmet sağlayıcılardan hem de yararlanıcı kişilerden bilinmiyordu Sosyal hizmetler yalnızca toplumun sınırlı kesimlerini değil, yerel yararlanıcıların algı ve kullanım seviyelerinin de artması için tüm topluma yayılmalıdır.
Aybars ve Tsarouhas, (2010)	Straddling Two Continents: Social Policy and Welfare Politics in Turkey	Türkiye sosyal politikasının dinamiklerini, ülke siyasal ve sosyoekonomik dinamiklerini ve AB ve uluslararası finansal kuruluşların uyguladığı dış etkiyi göz önüne alarak değerlendirmek. Türkiye refah planlarını karşılaştırmalı olarak incelemek, iki modelden birine göre uygunluğunu değerlendirmek. Sosyal güvenlik ve iş piyasasında ana eğilimleri gözlemlemek.		Türkiye refah modeli, refah sağlama sistemine tahsis edilen sosyal harcamaların artmasıyla Güney Avrupa'nınkinden farklıdır, Büyüme oranları, Türkiye'nin sosyal refahının gelecekteki eğiliminin bir göstergesi olup, göçün azalması da nüfus artışı istikrarlı hale getirecek, böylece ülkenin niteleyici sosyo-ekonomik faktörleri güçlendirilecektir. Türkiye'nin refah rejiminin birleşik şeması, Orta Doğu ve Güney Avrupa model refahını gösterse de, bazı yönlerden farklılık göstermektedir. Akademik tartışmaların olmaması, Türkiye refahını arketip örnekleri ve modelleriyle karşılaştırmayı geciktirdi. Geçtiğimiz on yıllar boyunca, Türkiye refah rejimi, ülkenin tarihi, kültürel ve kurumsal evrimi nedeniyle önemli ölçüde değişmiştir. Bu sosyal politika farklılaşması, Türkiye'nin iki kıta arasındaki engelini yansıtmakta ve yinelemektedir.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

3.1.1. Araştırma alanı

Antalya, Türkiye'nin 36° 06' ile 37° 27' kuzey enlemi ve 26° 14' ile 32° 27' doğu boylamında konumlanmış, kuzeyde Isparta ve Burdur, kuzeydoğuda Konya, doğuda Mersin ve Karaman, batıda Muğla ve güneyde Akdeniz ile çevrili bir ildir. Toplam 20.909 km² alana sahiptir. İl Türkiye'nin toplam arazisinin %2,6'sını kapsamaktadır. İlin ortalama nüfus yoğunluğu 20.815 km²'de, kilometre başına 113 kişi'dir (<http://www.konyaalti.gov.tr/>).

TÜİK verilerine göre 2018 yılında Antalya'nın nüfusu 2.426.456 kişi, bunun 1.192.582'si (%50,44) erkek ve 1.171.814'ü (%49,56) kadındır. Yıllık %1,54 nüfus artış hızı ile birlikte ve yaş yapısına bakıldığında insanların %70,11'i 15-64 yaş arası ve %7,9'u 64 yaş üzerindedir.

Konyaaltı ilçesi, Antalya'nın batı tarafındaki ilçelerinden biridir. Kuzeydoğuda Kumluca ve Korkuteli, kuzeyde Döşemealtı ve Kepez, doğuda ise Muratpaşa ilçesi ile sınırlanmıştır. Ek olarak Konyaaltı ilçesinin nüfusu yaklaşık 182.112 kişidir. Toplam nüfusun %48,15'i erkek, %51,84'ü ise kadındır (<https://www.nufusu.com/il/antalya-nufusu>). Konyaaltı'nın temel ekonomik sektörleri sahil bölgesinde turizm ve ticaret, daha içeride yer alan yayla bölgelerinde ise tarımdır. Turizm sektörünün yoğunlaştığı yaz aylarında önemli düzeyde kırsal nüfus istihdam edilmektedir.

3.1.2. Araştırmanın materyali

Araştırma kapsamında iki farklı hedef gruba görüşülmüştür. Birinci grup, Konyaaltı ilçesinde sosyal yardımdan yararlanan 100 hanehalkı ikinci grup ise Antalya İlinde 5 merkez ilçenin Sosyal Yardımlaşma Vakfı Müdürleri ve 5 İlçe Belediyesinin (Muratpaşa, Konyaaltı, Kepez, Döşemealtı ve Aksu) Sosyal Hizmetler Şube Müdürleridir. Bunlarla yüz yüze görüşmeye dayalı yapılan anket çalışmasından sağlanan birincil veriler çalışmanın ana materyalini oluşturmuştur.

Anket soruları; hanehalkı sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri, alınan sosyal yardım grubu ve çeşidi, sağlanan yardımların sıklığı ve aylık tutarı, sosyal yardım sağlayan kamu kurumları ve sosyal yardım işleyiş sistemini içermektedir.

Ayrıca, kamu sosyal yardım sistemini yürüten bu kurumlardan; yapılan yardım grupları ve çeşitleri, yardım duyuru kanalları, yardıma başvuru kanalları, başvuranların bilgilerini arşivleme sistemi, yardıma başvuranların değerlendirilmesinde kullanan kriterler, sosyal yardım başvurularını cevaplama veya değerlendirme süresi, kurumların bütçe kaynakları, hukuki yapı, kurumların sosyal yardım programları toplam yıllık bütçesi gibi bilgiler sağlanmıştır.

3.2. Metot

3.2.1. Örnekleme metodu

Ülkede uygulanan sosyal yardımların herhangi birisinden yararlanan bir aile, uygunluğu halinde farklı kaynaktan veya aynı kaynaktan sağlanan diğer yardımlardan da yararlanabilmektedir. Öte yandan, hangi hanehalkının, farklı sosyal yardım kaynaklarına göre hangi yardım türlerinden yararlanmış olduğunun tek bir merkezden takibi mümkün olamamaktadır. Her bir yardım kaynağı, uyguladığı yardım türüne göre kendi kaydını kendisi tutmaktadır.

Günümüzde sosyal yardım alan ailelerin en doğru belirleneceği listeler, Kaymakamlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından sağlanabilmektedir. Çünkü vakıflar, ülke genelinde tüm il ve ilçelerde Valilik ve Kaymakamlıklara bağlı olarak teşkilatlanmış durumda olup yardıma muhtaç ailelere ilişkin güncel kayıtlar tutmaktadırlar. Üstelik herhangi bir vakıf aracılığıyla bir vatandaşa veya haneye yapılmış olan sosyal yardım ve kayıtları, ülke genelindeki tüm vakıflarca ortak bir program üzerinden görülebilmekte ve izlenebilmektedir. Böylece aynı anda, aynı amaçlı yardım uygulamalarında ortaya çıkacak olası tekrarlardan da kaçınılmaktadır.

Vakıflar, yasa gereği;

- Ya doğrudan sosyal yardım almak için vakfa doğrudan başvuru yapan ailelere veya
- İkamet edilen bölgedeki belediyeler, muhtarlar veya diğer kaynaklar aracılığıyla sağlanan adreslerdeki sosyal yardıma muhtaç ailelere/kişilere yönelik, gelir odaklı yoksulluk ve fakirlik testleri yapmaktadırlar.

Bunun sonucunda da ilgili aileleri sosyal yardım kapsamına alıp almamaya ve hangi grup/çeşit sosyal yardımdan yararlandırılacakları gibi konulara karar verilmekte, listeye alınan hanelerin durumları da belirtilen bilgi kaynakları aracılığıyla devamlı izlenmektedir.

Belediyeler de vakıf uygulamasına benzer şekilde sosyal yardım uygulaması gerçekleştirmesine karşın sadece sorumlu olunan yerel belediye alanı ile sınırlı kalmakta ve sadece sorumlu olunan ikamet alanındaki yardıma muhtaç ailelerden bilgi edinebildiklerinin bilgi kayıtlarını tutmaktadırlar. Oysa vakıflar, bakanlık koordinasyonu ile ülke genelinde izlenebilen web tabanlı ortak bir kayıt sistemi tutmaktadırlar. Bu nedenle çoğu bölgelerde, belediyeler de sosyal yardıma muhtaç aileleri belirlemede zorlandıklarından muhtarlardan ve çoğunlukla da bölgedeki mevcut vakıf kayıtlarından yararlanmaktadırlar.

Antalyada, ön araştırmalara göre, Konyaaltı İlçesi Konyaaltı Kaymakamlığı'na bağlı vakfın Antalya'daki diğer ilçe vakıflarına oranla bu konuda daha başarılı bir uygulama yürütmekte olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle araştırmanın ana hedef kitlesi ve örnek seçilecek popülasyonu olarak; vakıf listesinde olup sosyal yardımlardan herhangi birinden yararlanmış olan hanelerin/kişilerin seçilmesi kararlaştırılmıştır.

Araştırmada, Türkiye'de uygulanan kamu sosyal yardım sistemi örneği olarak; Antalya ili Konyaaltı ilçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı kanalıyla sosyal yardım alan yararlanıcılar listesinden birbirinden çok uzak ve çok dağınık bölgelerde hem

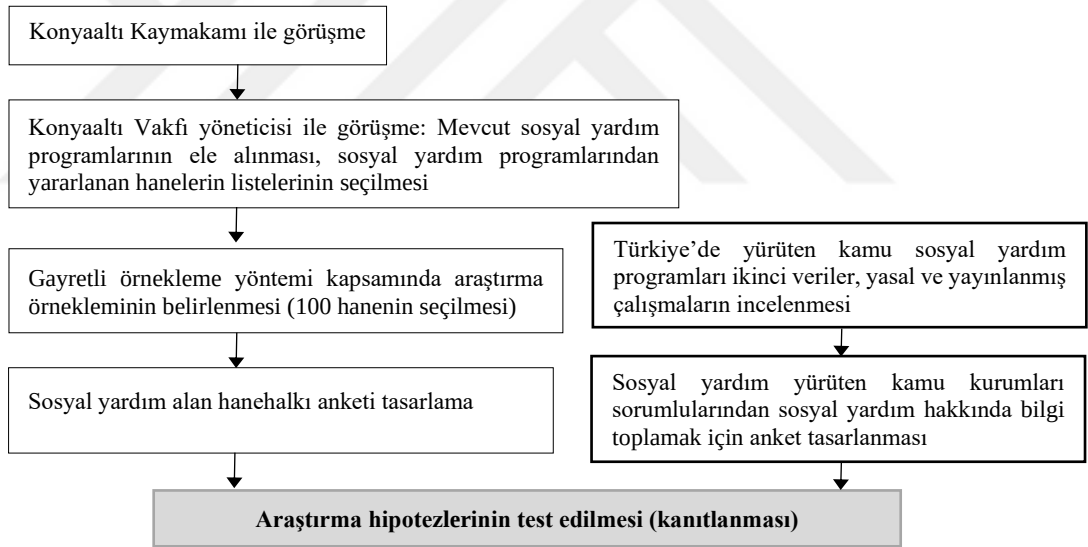
kent merkezi hem de kırsalda ikamet edilen yaygın bir yapı ile karşılaşılması gerekçeleriyle, ulaşılabilecek ve görüşmeyi kabul edecek gönüllü 100 adet hanehalkı, vakıfça kullandırılan yardım çeşitlerinin toplam sayıdaki yoğunluğu dikkate alınarak gayeli olarak seçilmiştir (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Araştırma kapsamına alınan hanelerin yardım gruplarına göre durumu

Ana yardım grubu	Kapsadığı sosyal yardım çeşidi	Hanehalkı sayısı
Aile yardımı	Muhtaç asker aile yardımı	4
	Yetim yardımı	5
	Dul kadın yardımı	21
Yaşlı ve engelli yardımı	Yaşlı ve engelli yardımı	70
Toplam		100

Ayrıca Antalya ilindeki 5 merkez ilçenin; hem Sosyal Yardımlaşma Vakfı müdürleri hem de ilçe belediyesi (Muratpaşa, Konyaaltı, Kepez, Döşemealtı ve Aksu) Sosyal Hizmetler Şube Müdürleri ile yüzyüze görüşmeye dayalı anket çalışması yürütülerek birincil veriler toplanmıştır.

Örnekleme yöntemi ve çalışma anketleri tasarlama aşamaları Şekil 3.1’dir.

Şekil 3.1. Örnekleme yöntemi ve veri toplama

3.2.2. Veri analizi yöntemleri

Araştırmada, sosyal yardımdan yararlanan hanehalkının yardım gelir oranları ve sosyo-ekonomik özelliklerinin değerlendirmesinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Yardımdan yararlanan hanehalkların; yardım gelir oranını etkileyen faktörleri belirlemek için çoklu regresyon modeli ve yararlanma (muhtaçlık) düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesinde çok terimli lojistik regresyon analizi kullanılmıştır (Çizelge 3.2).

Çizelge 3.2. Araştırma amaçları ve ilgili analiz yöntemleri (amaç - analiz tablosu)

Analiz edilen konu ve amaçlar	Analiz yöntemleri	Veri kaynağı
a) Kamu sosyal yardım işleyiş sisteminin belirlenmesi	Tanımlayıcı istatistikler	Hanehalkı ve kamu kurumu anket verileri
b) Yardım/gelir oranının belirlenmesi		Hanehalkı anket verileri
c) Sosyal yardım muhtaçlık düzeyinin belirlenmesi		
d) Yardım/gelir oranını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesi	Çoklu regresyon analizi	
e) Sosyal yardım muhtaçlık düzeyini etkileyen faktörlerin belirlenmesi	Çok terimli lojistik regresyon	

3.2.2.1. Hanehalkı yardım gelir oranının belirlenmesi

Araştırma kapsamında, sosyal yardımdan yararlanan hanelerin yardım gelir oranları belirlenmiştir. Bunun için aşağıdaki yollar izlenmiştir:

- Hane halkınca farklı sosyal yardım kaynaklarından sağlanan ayni ve nakdi tüm yardımlar Türk Lirası (TL) olarak çevrilerek toplam hane halkı aylık yardım tutarı belirlenmiştir (TAY). Aile dışında yaşayan diğer aile bireylerinin ayni veya nakdi destekleri, sosyal yardım olarak değerlendirilmeyip kapsamı dışında bırakılmıştır.
- Aynı şekilde aynı hanede yaşayan tüm aile bireylerince kazanılan (hane dışında yaşayan aile bireylerinin kazançları hariç) ayni ve nakdi tüm gelirler toplanarak toplam hane halkı aylık gelir miktarı belirlenmiştir (TAG).
- Hanehalkı toplam hanehalkı aylık yardım tutarı (TAY), toplam hanehalkı aylık yardım tutarına (TAG) bölünerek toplam hanehalkı aylık yardım gelir oranı (YO) belirlenmiştir.

$$Y.O = \frac{TAY}{TAG}$$

3.2.2.2. Hanehalkı sosyal yardım muhtaçlık düzeyinin belirlenmesi

Yardım gelir oranı değerine göre, hane halkı sosyal yardım muhtaçlık düzeyi (grubu - sınıflaması) ve hanelerin bu gruplarda yer alma durumları belirlenmiştir. Yardım gelir oranı; birden küçük ise hane halkı sosyal yardıma az muhtaç, bir ve iki arasında ise muhtaç ve ikiden büyük ise çok muhtaç olarak sınıflandırılmıştır.

YO kategorisi - aralıkları	Sosyal yardıma muhtaçlık düzeyleri
0 YO değeri < 1	Az muhtaç
1 ≥ YO değeri < 2	Muhtaç
2 ≥ YO değeri +	Çok muhtaç

3.2.2.3. Çoklu regresyon analizi

Çoklu regresyon modeli, bir basit doğrusal regresyon modelinin genişletilmiş bir şeklidir. Çoklu regresyon terimi ilk olarak Pearson (1908) tarafından çeşitli bağımsız veya tahmin edici değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılmıştır. Bu nedenle modelin değişkenleri arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesini sağlayan istatistiksel bir tekniktir.

Buna göre sosyal yardımdan yararlanan hanehalkının yardım gelir oranını etkileyen tüm sosyo-ekonomik faktörler bağımsız değişkenler olarak dikkate alınırken yardım gelir oranı bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Modeldeki değişkenler aşağıda açıklanmıştır:

Y_i hanehalkı yardım gelir oranı (bağımlı değişken)

X_i yardım gelir oranını etkileyen faktörler (bağımsız değişkenler)

α_0 modelin sabit katsayısı

β_i bağımsız değişkenler korelasyon katsayıları

ϵ_i modelin hata terimi

$$Y_i = \alpha_0 + \beta_i \sum_{i=1}^n X_i + \epsilon_i$$

Yardım gelir oranını etkileyen faktörler; hanehalkı reisi, cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim seviyesi, hanede yaşayan bireylerin sayısı, eğitim durumları, aylık kazanılan toplam gelir tutarı, malvarlığı durumu, çalışan kişi sayısı, hanehalkı alınan toplam yardım sayısı ve yardım tutarı, yardım alınan kurum, sağlanan yardım sıklıklığı ve diğer faktörleri kapsamaktadır.

3.2.2.4. Çok terimli lojistik regresyon analizi

Çok terimli regresyon modeli, ikili lojistik regresyon modelinin genişletilmiş bir uzantısıdır. Genellikle bağımlı değişken ikiden fazla seviye veya kategoride olduğu ve bağımsız değişkenlerin ise sürekli, kategorik veya her ikisi olduğu durumlarda kullanılabilir.

Hosmer ve Lemeshow'a (2000) göre, çok terimli lojistik regresyondaki bağımlı değişken ikiden fazla kategori alabilmekte, ancak bağımlı değişkenin sadece üç (3) kategorisi ise model daha iyi bir şekilde yorumlanabilmekte veya anlaşılmaktadır. Agresti (2007, temel lojistik regresyon modelini aşağıdaki şekilde tanımlamıştır.

$$\text{Log} \left(\frac{\pi_j}{\pi_1} \right) = \alpha_j + \beta_j x \quad j=1, \dots, j-1$$

Neredeyse α_j , her denklem için ayrı parametrelere sahip $J-1$ denkleminin kesişimleridir. Bu çalışmada, hanehalkı sosyal yardıma muhtaçlık düzeyi bağımlı değişken (Y) olarak kullanılmıştır. Hanehalkı yardım gelir oranı değerlerine göre hanehalkı "az muhtaç, muhtaç ve çok muhtaç" olarak sınıflandırılmıştır. Eğer yardım gelir oranı değeri birden (1) az ise, hanehalkı " az muhtaç", bire (1'e) eşit veya ikiden (2) az

ise muhtaç, ikiye eşit veya büyük ise "çok muhtaç" olarak sınıflandırılmıştır. Çok terimli lojistik modelinde, "az muhtaç düzeyi" referans kategori olarak alınmıştır. Analizde, sosyal yardımlardan yararlanan hane halkının bazı önemli sosyo-ekonomik özellikleri bağımsız değişkenler (x) olarak kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Dünyada Sosyal Yardım Uygulamaları

Bu bölümde, sosyal koruma tartışmaları özellikle dünyadaki sosyal yardım politikaları ve programları konulu araştırmalara ilişkin literatür çabalarından elde edilen bulgular gözden geçirilmektedir. Konuyla ilgisi nedeniyle yoksulluk, sosyal koruma, yardım programları ve bunların ana bileşenleri ve alt programları bazı kavramların tanımlanması gerekmektedir. Dahası, sosyal yardım programlarının kategorileri, sosyal yardım programlarının yararlanıcılarının seçilmesinde hedeflenen yaklaşımlar, sosyal transfer ve politik rejimler arasında ilişkiler, sosyal yardım programları ve tarım arasında ilişkiler ve sosyal yardım politikalarına yönelik eleştiriler gibi konulara açıklık getirilmelidir.

4.1.1. Yoksulluk

Dünya çapındaki yoksulluk hem ulusal düzeyde hem de uluslararası alanda politikacılar arasında çok tartışılan bir kavram haline gelmiştir. Aslında, 2015 yılında dünyada yaklaşık 736 milyon insan, 2011 yılı satın alma gücü paritesine göre 1.90 \$ olan uluslararası yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bu nedenle, yoksulluğun ortadan kaldırılması, 2015 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olmuştur (Mundial 2018).

Bu nedenle, 1990-2015 dönemlerinde, İlk Binyıl Kalkınma Hedefleri, günlük 1 dolardan daha az yaşayan ve açlık çeken insanların oranını azaltarak yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmaya odaklanmaktadır. Dolayısıyla, 193 ülke Birleşmiş Milletler üyesi olan sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini, yoksulluğa son vermek ve 2013 yılına kadar açlığı ortadan kaldırmak için onaylamıştır (UNDP 2003). Ayrıca, dünya genelinde yoksulluğun azaltılması ilerlemenin sürdürülmesi için gerekli olup uygun politika eylemleri gerektirmektedir. Ancak, dünya nüfusunun yaklaşık 2 milyardan fazla olmasına rağmen, 1990'dan buyana yaklaşık bir milyardan fazla insan yoksullukta yaşamaktadır (Mundial 2018).

4.1.1.1. Yoksulluğun tanımı

Dünya çapında, yoksulluk birçok yazar tarafından birçok yönden tanımlanmıştır. Buna göre, yoksulluk; insanların doğru yaşamama, asgari yaşam koşulları için yeterli düzeyde gelir ve tüketime sahip olmaması olarak belirlenmiştir (Foster vd. 1984).

Ek olarak, yoksulluk, sosyal dışlanmayı ifade eder ve bireylerin veya grupların tüm toplumla sosyal entegrasyon seviyesini göstermektedir (Cannan 1997). Örneğin, Avrupa standartlarına göre sosyal dışlanma, sosyal grupların bazı ekonomik fırsatlardan yararlanma yeteneklerini azaltmaktadır (Sen 1999; Davies 2005). UNDP (2011)'ye göre insanlar gelir, sağlık ve eğitim ve bazı temel haklara sahiptirler. Bu yaklaşım, Birleşmiş Milletlerin İnsani Gelişim Raporları yıllık raporunda kullanılmıştır. Bu nedenle, yoksulluk, politik ya da felsefi açıdan incelenilecek çok boyutlu bir kavramdır (Lister 2006; Sengupta 2008; Pelletiere 2006).

Yoksulluğun çeşitli yönleri, çoğunlukla yoksulluk derecesine dayanan birçok yoksulluk kavramını gündeme getirmiştir. Örneğin mutlak yoksulluk; “temel

ihtiyaçlardan, yiyeceklerden, güvenli içme suyundan, sağlık tesislerinden, sağlık hizmetlerinden, barınma, eğitim ve bilgidan ağır bir şekilde yoksun bırakılması ile karakterize bir durum olarak tanımlanmıştır. Ek olarak, bireylerin veya grupların mutlak fakirliği olarak; hayatta kalmak için kaynaklara erişimde yoksunluk riski durumundan söz edilmiştir (Laderchi vd. 2003).

Ayrıca, göreceli yoksulluk; “yoksulluk tuzağının, yoksulluğun devam etme eğiliminde olduğu bir durumu ifade ederken, toplumdaki bireysel yaşamın standart bir ölçüsüdür. Bunun nedeni çoğunlukla; "yetersiz beslenme, yetersiz sosyal güvenlik, yüksek nüfus artışı, kötüleşen çevre ve ekonomik büyümedir" (Azariadis ve Stachurski 2005).

Sonuç olarak, yoksulluk kavramı ve bununla ilişkili konular, bilim adamları ve politikacıların üzerinde tartışmaya devam ettiği konulardır. Bu nedenle yoksulluk değerlendirmesinde dikkate aldıkları bakışa göre yoksullukla mücadelede birçok yaklaşım ve yöntem kullanılmaktadır.

4.1.1.2. Yoksulluğun değerlendirilmesi

Yoksulluk çok boyutlu bir kavramdır. Yoksulluğun değerlendirilmesinde, dikkate alınan yönler ve değerlendirme seviyesine göre birçok tamamlayıcı veya tartışmalı yöntem kullanılmaktadır. Bu nedenle yoksulluk, genellikle resmi yoksulluk sınırları ve yoksulluk sınırına kıyasla yıllık yaşam düzenlemeleri ile değerlendirilmektedir. ABD'de resmi yoksulluk sınırı, uygun hizmetlerini yerine getirmeye çalışan en fakir nüfusun tüketim ihtiyacının ağırlıklandırılmasıyla belirlenmektedir. Bu nedenle ABD'de standart yoksulluk ölçüsü, bireyin ekonomik refahını veya güvenli yaşam standartlarını güvence altına alan kaynakları belirlemeye odaklanmaktadır (Citro 1995; Short 2001; Glennerster 2002; Sumner 2004; Iceland 2003).

Buna göre, bireyin yoksulluk durumu, kabul edilen yoksulluk sınırı ile karşılaştırılarak temel tüketim ve gelir düzeyinde belirlenmektedir. Ayrıca, yoksulluğun değerlendirilmesinde iki ana yöntem vardır; doğrudan ve dolaylı yöntemler. Doğrudan yöntem, halkın özellikli ihtiyaçlarını tahmin ederken dolaylı yöntem, halkın gelirini yoksulluk sınırına göre karşılaştırmaktadır (Ravallion vd. 1991; Sumner 2004; Dalaker 2005; Joassart-Marcelli 2005).

Bununla birlikte, yoksulluğun tanımlanmasında çeşitli yaklaşımlar olmasına rağmen, özellikle çoğu insanın temel ihtiyaçlarını karşılamak için minimum gelir seviyesine ulaşmak için mücadele ettiği gelişmekte olan ülkeler, asgari temel ihtiyaçlara odaklanmaktadır (Maloma 2016). Bununla birlikte, Dünya Bankası'nın faydacı yaklaşımı, tüketicilerin harcama seviyesini acentelerin fayda fonksiyonu aracılığıyla ölçmedeki zorluklar nedeniyle yoksulluğun parasal yönüne odaklanmaktadır (Mundial 1990).

Ayrıca, yoksul olmayan kişilerin asgari eşiği, mal sepetinin, yoksulluk sınırı adı verilen fiyat sistemi aracılığıyla ağırlıklandırılmasıyla tahmin edilmektedir. Sonuç olarak, aile geliri; yoksul aile yapısının, çocuğun dikkatsizliğinin ve düşük okul kayıtlarının önemli göstergesidir (Lacour ve Tissington 2011; Nikulina vd. 2011). Ravallion vd.

(1991) göre, gelir yoksulluğu, gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğu değerlendirmede yaygın olarak kullanılmaktadır.

4.1.1.3. Yoksulluğu değerlendirmedeki sınırlamalar ve kısıtlamalar

Dünya çapında yoksulluğun azaltılması bir hedef olmasına rağmen yoksulluğun tek bir tanımı ve ölçüsü bulunmamaktadır (Kotler vd. 2006; Laderchi vd. 2003). Bu nedenle yoksulluk çeşitli yaklaşımlarla; parasal, yetenek, sosyal dışlanma ve katılımcı yaklaşımlarla değerlendirilmektedir. Yoksulluğun parasal yaklaşımı, yoksulluk; malların dağıtımı, tüketimi ve bulundurulması bağlamında tanımlayan bir meta veya fayda yaklaşımıdır. Dolayısıyla, bu yaklaşımdan bireyler arası bütün heterojenliklerin, tüketim seviyesinin uygun göstergeleri olan gelir veya giderler yoluyla değerlendirilebileceği varsayılmaktadır (Ravallion 1998; Laderchi vd. 2003).

Örneğin, parasal yaklaşım mutlak gelir eşliğini, bir birey veya ailenin yaşaması gereken asgari mal miktarının parasal bir değeri olarak kabul etmekte ve bu eşğin altında yaşayan tüm birey veya aile, yoksul kabul edilmektedir (Laderchi vd. 2003). Buna göre, parasal yoksulluk, bireyler arası karşılaştırmalı yoksulluk analizinde kullanışlı bir kavramdır. Dolayısıyla, yoksulluk sınırındaki gelir seviyesi, tüketicilerin, yoksulluk sınırının doğruluğunu azaltan fiyat dalgalanmalarıyla karşı karşıya kalması nedeniyle asgari ihtiyaçlarını karşılamaları garanti olmamaktadır. Ayrıca, sağlık, eğitim ve su gibi bazı kaliteli hizmetler pazarlanmaz ve yaş, cinsiyet, konum, iklim ve engellilik gibi bazı faktörler gelirin doğruluğunu değiştirebilmektedir (Laderchi vd. 2003).

Sonuç olarak, “tüketim düzeyini sağlayan mutlak yoksulluk büyüklüğü” günlük bir dolar yalnızca sadece en fakir ülkelerde yeterli olmaktadır (Ravallion vd.1991). Bununla birlikte, yoksulluk yalnızca ekonomik faktörlerin eksikliğine dayanmakla kalmaz, bu nedenle fırsatlar ve sosyal hizmetlere veya sosyal dışlanmaya erişimi kapsamaktadır (Alkire ve Foster 2011; Alkire ve Seth 2013).

Diğer taraftan yoksulluk; sağlık, beslenme, eğitim, temizlik, su temini ve barınma eksikliğini ifade etmektedir. Bu nedenle, yoksulluk fiziksel sağlık, kurumsal bağlılık ve temel yaşam koşullarını kapsamaktadır (Laderchi vd. 2003). Ayrıca, UNDP İnsani Gelişme Endeksi, sosyal dışlanmayı; yaşam beklentisi, bilgi ve iyi bir yaşam standardı olarak değerlendirilmiştir (UNDP 1997). Bununla birlikte, küresel sosyal dışlanmanın değerlendirmesinde tek bir tanım ve geleneksel bir önlem yoktur ve bu kavramın değerlendirilmesine olanak sağlayan spesifik göstergeler de bulunmamaktadır (Mathieson vd. 2008; Laderchi vd. 2003).

4.1.2. Sosyal koruma

Dünya çapında yoksullukla mücadelede Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biridir. Bu nedenle, birçok ülkede politikacılar yoksulluğun azaltılması politikalarının uygulanmasına odaklanmıştır. Yoksullukla mücadele politikaları arasında en yaygın olanı sosyal koruma politikalarıdır. Buna göre, 1990 yıllarında sosyal koruma, ekonomik kriz, yapısal uyum ve küreselleşmenin etkileriyle yüzleşmede birçok gelişmekte olan ülkenin politikalarında uygulanmıştır. Bu politikalar çoğunlukla yoksulluğu azaltmayı, özellikle yaşam koşullarını, geliri, temel hizmetlere, üretken istihdam ve varlıklara erişimi artırmayı hedeflemektedir (HLPE 2012). Ayrıca,

gelişmiş ülkelerde sosyal koruma politikaları, sosyal ve ekonomik kalkınmanın iyileştirilmesine odaklanmaktadır. Dolayısıyla, sosyal koruma politikalarının uygulanmasındaki çeşitli arayışlarda yoksulluğu azaltma ve sosyal riski yönetme kilit rol oynamaktadır (Mosley vd.1999; Dünya Bankası 2001; Beall ve Piron 2005).

4.1.2.1. Sosyal korumanın tanımı

Sosyal koruma birçok ülkede uygulanmıştır ancak programlar kategorisi bir ülkeden diğerine değişmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmesine göre sosyal koruma, “sosyal güvenlik” anlamına gelmektedir. Bu nedenle, sosyal koruma, tıbbi bakım, hastalık yardımları, işsizlik yardımları, yaşlılık yardımları, iş kazası yardımları, aile yardımları, doğum yardımları ve geçersiz yardımlar yoluyla güvenli bir geliri garanti eden tüm politikalar olarak tanımlanmaktadır (UÇÖ 2009).

Aslında, sosyal güvenlik, yoksul ülkelerde üretken kaynaklar sağlamayı, istihdamı garanti etmeyi, asgari ücret ve gıda güvenliğini yoksulluğu azaltmayı hedefleyen entegre bir politikadır (Guhan 1994). Sonuç olarak, sosyal koruma ile; “fakirlere gelir veya tüketim transferleri sağlayan, savunmasızları geçim risklerine karşı koruyan ve sosyal statü ile marjinalleşmiş kişilerin haklarını artıran tüm kamu ve özel girişimler ile genel olarak fakir, savunmasız ve marjinal grupların ekonomik ve sosyal kırılganlıklarını azaltma faaliyeti” kastedilmektedir (Devereux ve Sabates-Wheeler 2004).

Ulusal sosyal koruma; mal ve hizmetlere erişim, sağlık hizmeti, uygunluk, erişilebilirlik, kalite ilkeleri ve doğum bakımını kapsamaktadır. Çocuklara temel gelir güvenliğini, beslenmeye, eğitime ve aktif işsiz insanlarına temel gelir güvenliğini, analık yardımlarını, yaşlı ve sakatlık yardımlarını, tüm temel mal ve hizmetlere erişim sağlamayı kapsamaktadır (Bachelet ve UÇÖ 2009). Bu nedenle, sosyal korumayla kısa vadede kapsayıcı ekonomik büyüme ve doğrudan yoksulluk ve kırılganlıkla mücadele hedeflenmektedir. Dolayısıyla, 2015 Sonrası gündeminde sosyal koruma yoksulluğu azaltma, eşitsizliği azaltma, riski ve kırılganlığı azaltma hedeflerine ulaşma stratejisidir (HLPE 2012; Kanbur vd. 2013).

4.1.2.2. Sosyal koruma programların kategorisi

Sosyal koruma birçok programı ve alt kategorisi olmasına karşın genellikle yoksulların yaşam koşullarının iyileştirilmesine odaklanmaktadır. Bu programların kategorileri; amaçlara, yararlanıcılara, hedeflenen yaklaşımlara, programların kapsamına ve fon kaynağına göre değişmektedir. Buna göre, sosyal koruma bazı temel işlevleri kapsamaktadır. Bunlar; koruma, önleme, tanıtım, dönüşüm ve sosyal yardım, sosyal sigorta, sosyal haklar ve katılım olarak sınıflandırılabilir (Devereux ve Sabates 2004).

Gelişmekte olan ülkelerde sosyal koruma; sosyal sigortalar (prim programları, temel olarak emekli maaşları), işgücü piyasaları (iş eğitimi), sosyal yardımlar (sosyal güvenlik ağları) ve özel transferler olarak dört ana kategoride sınıflandırılmıştır (Yemtsov vd. 2018; Farrington ve Slater 2006). Sosyal koruma bazen de sosyal sigorta, iş piyasası ve sosyal yardım programlar şeklinde sınıflandırılmıştır (Fiszbein vd. 2014). Bununla birlikte, sosyal korumanın sınıflandırılması çoğunlukla programların kapsadığı riske ve hedeflenen yararlanıcılara dayanmaktadır. Dünyada sosyal korumanın sınıflandırılması,

Dünya Bankası Atlas'ına dayanmaktadır (Dünya Bankası 2012). Kapsamdaki sosyal koruma ve işgücü piyasa müdahalesi programları Çizelge 4.1'de gösterilmektedir.

Çizelge 4.1. Sosyal koruma ve işgücü piyasası bileşenleri

Sosyal koruma ve iş programları	Program çeşitleri
Sosyal güvenlik ağı / sosyal yardım (katkıda bulunmayan)	Koşulsuz nakit transferleri, koşullu nakit transferleri, sosyal emekli maaşları, yiyecek ve ayni transferler, okul besleme programları, kamu işleri, ücret feragatleri ve hedeflenen sübvansiyonlar, diğer müdahaleler (sosyal hizmetler)
Sosyal sigorta (katkı payı)	Katkıdan yararlanan yaşlılar, ölüm ve sakatlık maaşları, hastalık izni, doğum / doğum izni, sağlık sigortası ve diğer sigorta türleri
İşgücü piyasası programları (katkıda bulunan ve kısıtlayıcı olmayan)	Aktif işgücü piyasası programları (eğitim, istihdam aracılık hizmetleri, ücret sübvansiyonları), pasif işgücü piyasası programları (işsizlik sigortası, erken emeklilik teşvikleri)
Özel transferler	

Kaynak Dünya Bankası'ndan uyarlanmıştır (2012)

4.1.3. Sosyal yardımlar

Sosyal yardım, sosyal korumanın en büyük bölümlerinden biridir. Yoksul ve dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirmeyi hedefleyen birçok program kategorisini ve alt kategorisini kapsamaktadır. Ek olarak, bu programlar sağlık, eğitim, kamu işleri acil durum, beslenme ve yoksulluk hedefli nakit transferlerini kapsamaktadır. Buna göre, sosyal yardım; yoksul bireyleri krizin olumsuz etkilerinden ve yıkıcı şoklardan koruyan (sigorta ve koruma) ve kriz döneminde yoksulların yaşam koşullarını artıran yoksulluk azaltma programlarını kapsamaktadır (Mahendra vd. 2007).

Sonuç olarak sosyal yardım, en yoksullara yardım etme olasılığı en yüksek olan bir sosyal koruma kategorisidir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yoksulların, sosyal yardım programından diğer sosyal koruma programlarına oranla daha fazla yararlandığı belirtilmektedir.

Dünya genelinde aşırı fakir nüfusun yaklaşık %24'ünün sosyal yardım programları kapsamında olduğu, nüfusun yalnızca %3'ünün sosyal sigortadan faydalandığı ve nüfusun neredeyse %3'ünün işgücü piyasası programlarının yararlanıcısı olduğu vurgulanmaktadır (Fiszbein vd. 2014).

Aslında, sosyal yardım, kronik yoksulluğu azaltmayı ve halkın yardım ihtiyacını azaltmayı hedefleyen tüm kamu transferleri olarak da tanımlanmaktadır (Devereux 2002; Wu ve Eamon 2010).

Çok çeşitli sosyal yardım programları ve alt kategorileri olmasına rağmen, çoğu araştırmacı Dünya Bankası sınıflandırmasına bağlı bulunmaktadır. Ancak bu konuda Çizelgede 4.2'de gösterildiği gibi bazı farklı yaklaşımlar da vardır (Yemtsov vd. 2018).

Çizelge 4.2. Sosyal yardımın kapsadığı alt programlar

Sosyal yardımlar	Programlar	Alt programlar
	▪ Koşulsuz nakit transferleri	Yoksulluk, nakit transferleri ve son çare programları, aile / çocuklar / yetim ödeneği (yetim ve savunmasız çocuklar ödenekleri), cenaze hibeleri, mezarlık ödenekleri, acil nakit desteği (mültecilere / geri dönen göçmenler desteği), kamu yardımı, zekât
	▪ Koşullu nakit transferleri	Koşullu nakit transferler
	▪ Sosyal emekli maaşları (primsiz)	Yaşlılık sosyal emekli aylıkları, maluliyet maaşları / savaş kurbanları sözleşmesiz ilgili yardımlar
	▪ Yiyecek ve aynı transferler	Yiyecek damgaları, kuponlar, yiyecek dağıtım programları, beslenme programları (tedavi edici, tamamlayıcı beslenme ve PLHIV), aynı / gıda dışı destek (eğitim malzemeleri, ücretsiz kitaplar ve üniformalar)
	▪ Okul besleme	Ücretsiz kantin yemek ve yiyecek yardımı
	▪ Bayındırlık, iş gücü ve doğrudan iş yaratma	İşe katılanlar için para veya yiyecek (eğitime katılanlar için yiyecek vb.)
	▪ Ücret feragat ve karşılıksız destekler	Sağlık sigortası muafiyetleri ve azaltılmış sağlık ücretleri, eğitim ücreti feragatleri, gıda ve konut destekleri, hizmet ve elektrik destekleri, tarımsal girdi destekleri
	▪ Diğer sosyal yardımlar	Burslar / eğitim yardımları, sosyal bakım hizmetleri ve bakım yapanlar için destekler vb.

Kaynak: Yemtsov vd. (2018)'dan uyarlanmıştır (2003)

4.1.3.1. Nakit transferleri

Nakit transferleri kısa, orta ve uzun vadede yoksulluk ve kırılganlığı azaltılmasındaki etkileri nedeniyle ilk olarak Latin Amerika'dan dünyaya hızla yayılmıştır (Standing 2008; Fiszbein ve Schady 2009; Johannsen vd. 2009). Ayrıca, 1980-1990 yıllarında nakit transferleri yoksulluğu azaltmak için nakit veya gelir transferi yoluyla yapılmıştır. Bu nedenle, birçok hükümet ve STK, yaşam koşullarını iyileştirmek için yoksullara doğrudan nakit transferleri uygulamıştır (Magen ve Kelly 2009; Johannsen vd. 2009; Fiszbein ve Schady 2009).

Ek olarak, hükümetler ya da hükümet dışı kuruluşlar, sosyal nakit transferlerini savunmasız bireylerin ya da hanelerin yaşam koşullarını iyileştirmek için kısıtlayıcı olmayan düzenli parayla yoksulluğun azaltılma stratejileri olarak yürütmüştür (Magen vd. 2009; Johannsen vd. 2009; Dodlova vd. 2017). Örneğin, gelişmekte olan ülkelerde, sosyal transferler esas olarak, katkıda bulunan sosyal güvenlik kapsamına girmeyen hassas kişilerin gelirlerini artırmak için yapılmıştır.

Ayrıca, bu nakit transferleri genel olarak şartlı ya da koşulsuz nakit transferleri programları ile uygulanmaktadır. Buna göre, koşullu nakit transferleri, hedeflenen yararlanıcıların bazı şartları yerine getirmeleri zorunlu olmakta, koşulsuz nakit transferlerinde hedeflenen yararlanıcılardan herhangi bir koşul aranmamaktadır (Samson vd. 2006; Narayanan 2011). Örneğin, dünya çapında yaklaşık 130 sosyal yardım programı koşulsuz program olup yaklaşık 63 ülkede de gıda beslenmesinde koşullu nakit transferi gerçekleştirmektedir (McGuire 2015).

4.1.3.2. Koşulsuz nakit transferi

Koşulsuz nakit transferleri, para ve bilgi eksikliğinin yoksul insanların temel kısıtları olduğu varsayımı üzerine yürütülen sosyal yardım programı kategorileridir. Buna göre yoksullar, nakit hibeyle neleri satın almaları gerektiğini daha iyi bilmektedir,

böylece nakit yardımlar, hedeflenen yararlanıcılara herhangi bir gereksinim olmadan sağlanmaktadır. Ayrıca, yaşlılık aylığı, nafaka yardımları, yetimler ve savunmasız çocuk yardımı en yaygın koşulsuz nakit transfer programlarıdır (Bariantos vd. 2010).

Ayrıca nakit transferi, insani yardım amaçlı ve nakit temelli yaklaşımlarla da uygulanmıştır (Ulrichs ve Sabates-Wheeler 2018). Örneğin, insani şartsız koşulsuz nakit transferleri; ev eşyalarının yerini değiştirmek, yiyecek satın almak ya da üretken varlıklarını elde etmek, sağlık hizmeti ya da diğer hizmetleri ödemek için hanehalkına verilen hibeyi kapsamaktadır. Bu nedenle, dünya genelinde yaklaşık 122 gelişmekte olan ülke, sosyal yardım yararlanıcılarına çoğunlukla aynı, nakit veya kupon yoluyla sağlanan koşulsuz transferleri gerçekleştirmektedir (Dünya Bankası 2018).

4.1.3.3. Koşullu nakit transferleri

Koşullu nakit transferi, yoksullara veya belirli koşulları sağlayan hanelere düzenli nakit yardım programlarıdır. Buna göre, çoğunlukla, devlet veya sivil toplum kuruluşları tarafından uygulanan küçük ölçekli koşullu nakit transferleri genel olarak annelere yarar sağlanmaktadır. Ayrıca, bu yardım programları, belirli süte sonunda veya yararlanıcıların tahmini yoksulluk sınırını geçmesinden sonra durdurulmaktadır (Tesliuc vd. 2009; Mundial 2015). Örneğin, koşullu okul eğitimi hedefleyen nakit transferlerini, yararlananların yaşam koşullarını, sırasıyla okullaşma fırsat maliyetini düşürürken, yararlananların gelirini artıran “gelir” ve “ikame” ile iyileştirmeyi hedeflemektedir (Tesliuc vd. 2009). Ayrıca, şartlı nakit transferleri, yararlanıcıların gıda, tarımsal girdiler ve sosyal hizmetler gibi diğer geçim kaynakları için satın alma gücünü artıran sosyal yardım programlarından birisidir. Buna göre, yararlanıcı olmayan haneler üzerindeki olumlu yayılma etkileriyle, kırsal ve yerel ekonomiler geliştirilmektedir (Taylor vd. 2013; 2014; Thome vd. 2016).

4.1.3.4. Sosyal emeklilik

Sosyal emekli maaşı, hükümetler tarafından yaşlı nüfusa yapılan güvenli nakit transferlerini ifade etmektedir. Bu nedenle, sosyal emekli maaşları, sosyal sigorta yoluyla vergiden işçilere primsiz ödeme yapılmaktadır. Öncelikle “sosyal” terimi, temel olarak yoksulluğu yeniden dağıtmayı veya azaltmayı hedefleyen emekli aylıkları anlamına gelmektedir. Sosyal emekli aylığı, kendine özgü emeklilik maaşı ve diğer emeklilik maaşları gibi diğer kamu emekli maaşlarından farklıdır (Dünya Bankası 2018).

Sosyal emeklilik maaşı, hedeflenen yararlanıcıların yaşı, vatandaşlığı ve ikametgâhı gibi bazı kriterler öngörmektedir. Dünyada 1990 yılına kadar sosyal emeklilik hızla yayılarak 55 ülkede sosyal emeklilik programları yürütülmeye başlanmıştır (Dünya Bankası 2012). Sosyal emekli maaşı sosyal sigorta çeşidine göre değişmektedir. Sosyal sigorta; yoksul bireylerin yaş, hastalık, sakatlık veya doğal afet nedeniyle ortaya çıkan gelir değişimleri ile karşı karşıya kalmalarında onları desteklemeyi amaçlayan ve katkıda bulunan programları kapsamaktadır. Sosyal sigorta primleri, maaş oranından ödenmekte ve yararlanıcı olmak için zorunlu sigorta sistemi gerekmektedir. Böylece, sosyal yardımı kapsamayan emekli ve yaşlı, özürlülük, doğum / babalık ve yetim yardımı, sağlık sigortası yardım programlarıdır (Mundial 2018).

Bununla birlikte, 2000 yılından itibaren dünyada 32 ülkede bölgelere göre değişen düzeylerde sosyal emekli maaşı verilmektedir. Latin Amerika ve Karayipler sosyal emekli maaşına en çok ilgi duyan ülkeler olduğu vurgulanmıştır (Rofman vd. 2014). Öte yandan, engelli destekleri primsiz sosyal emekli maaşlarından birisidir. Öncelikle 1990'lı yıllarda ortaya çıkan sosyal güvenlik programlarında yer alan engelli yardımı, aynı dönem ortasında neredeyse 163 ülkede uygulanmış, dünyada sosyal güvenlik programlarının önemli bir çeşidi haline gelmiştir (Dixon ve Hyde 2000).

Engellilik; insanın sağlık durumu nedeniyle yaşadığı çevre ile ilişkilerini azaltan tüm zorluklar olarak tanımlanabilir. Bedenin veya yapıların işleyişindeki tüm zorluklar veya hareket etmek, yemek yemek veya herhangi bir sosyal hayata katılamamak gibi bazı eylemleri yapamamak anlamına gelmektedir (Fellinghauer 2012).

Aslında, dünya çapında yaklaşık bir milyar insanın orta ya da ağır sakatlıklarla karşı karşıya olduğu ve engellilerin düşük eğitim seviyesine sahip en yoksul ve en az resmi işgücü piyasasına katıldığı vurgulanmıştır (Afrika Birliği 2008; DSÖ 2011; Dünya Bankası 2011). Bununla birlikte, insanların eşit haklara sahip oldukları varsayılmaktadır. Bu nedenle refah devletlerinin temel özelliği, engellilerin yaşam koşullarının ve topluma katılımlarının iyileştirilmesi için engelli yardımı yürütülmektedir (Parker vd. 2012).

4.1.3.5. Yemek ve aynı transferler

Gıda ve aynı transferler, şartlı veya şartlı transferler yoluyla yürütülebilecek sosyal yardım programı kategorileridir. Gıda programları ABD devlet başkanı Kennedy tarafından sekiz ülke düzeyinde çeşitli programlar altında uygulanmaya başlanmıştır (Johnson 1964). Daha sonra, 1963 yılında fakir ailelerin beslenmesini iyileştirmek ve tarımsal ürünler için pazarları güçlendirmek amacıyla 63 program uygulanmaya başlanmıştır. Aynı transferler kupon verilerek uygulanmıştır. Kuponlar, belirli ürünler için kullanılan veya belirli mağazalardan satın alma işlemi yapan sosyal yararlanıcılara verilen biletler veya kartlardır. Ürün satın alındığında, değerin kupon değeri kadar düşürülmesi uygulamasıdır. Bunun için çoğunlukla satıcı kuruluşla kupon kullanımı konusunda sözleşme yapılması gerekmektedir (DGP 2012).

Dünyada 2009 yılında, beslenme programları ile düşük gelirli hanelere gıda alımında yardımcı olmak için 50 milyar dolardan fazla bütçe harcanmış ve dünya genelinde insanların yaklaşık %44'ü aynı transferlerden yararlanmıştır. Ek olarak, 2014 yılında Suriyeli mültecilere acil müdahale yoluyla verilen 308 milyon \$ fiş yardımından yaklaşık 1,4 milyon kişi yararlanmıştır (DGP 2012; Yemtsov vd. 2018).

Aynı transferler, fakirler için yiyecek ve yakıt gibi mal alımlarını sübvansetmeyi hedefleyen ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan ana sosyal yardım programlarıdır (Nagavarapu ve Sekhri 2016). Bununla birlikte, gıda yardımları nakit yardımlardan daha çok tercih edilmektedir. Çünkü insanların gıdadan yoksun kalmalarını hedeflemekte ve piyasa bozulmalarında daha az etkiye sahip olmaktadır. Ayrıca, aynı programların yürütülmesi nakit transferine oranla yararlanıcı açısından daha kolay olmakla birlikte nakit transferlerinden göre daha maliyetli olmaktadır (Blackorby ve Donaldson 1988; Currie ve Gahvari 2008). Nitekim dünyada da aynı programlarda dağıtım, yönetim ve depolanma gibi dezavantajları nedeniyle yüksek maliyetli programlar olarak kabul

edilmektedir. Bu nedenle Bundy vd. (2009), Doğu Avrupa ve Orta Asya bölgelerinin aynı transferlerden ziyade nakit transferini daha çok tercih ettiğini vurgulamıştır.

4.1.3.6. Eğitim yardımları

Son yirmi yılda çocukların temel eğitime erişimi birçok ülkede önemli bir öncelik haline gelmiştir. Bu durum, birçok ülkede ve bölgede çocukların okula erişimini azaltan yüksek eğitim maliyetinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, birçok ulusal hükümet ve uluslararası kuruluş, okul kaydını sağlamak için eğitim yardımı yoluyla eğitim maliyetini düşürmeye odaklanmaktadır (Bruns vd. 2003; Kattan ve Burnett 2004).

Eğitim yardımı programları önemli olmalarına rağmen, sağlık ve beslenme araştırmalarının çoğu, okul çağındaki çocukların yeterli gıda tüketemediğini göstermektedir. Dünyada 8 milyon okul çocuğunun yetersiz beslendiği ve çoğunun özellikle Sahara Altı Afrika'da ve gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı vurgulanmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü 2011; Mwaniki ve Makokha 2013). Beslenme yetersizliği okul çocukları için engel teşkil etmekte ve böylece öğrencilerin kapasitelerini, okullaşma oranlarını ve okul kayıtlarını azaltabilmektedir (Buttenheim vd. 2011).

Sonuç olarak, okul beslemesi yoluyla sürdürülen sosyal yardım programları, eğitimi iyileştirmek için iyi bir araç olarak görülmektedir. Bu nedenle, okul beslenmesi programı; okuldaki öğrencilere (öğünler, yüksek enerjili bisküviler, atıştırılabilirler) veya okula devam eden çocuklu ailelere yiyecek veren bir tür yardım olmuştur (Bundy vd. 2009).

Okulda beslenme, okula devam için teşvik kaynağı olan önemli bir araç olmuştur. Okulda besleme hibeleri genellikle okulda hazırlanmakta veya firmalar tarafından verilmektedir, çoğunlukla (bisküvi ve atıştırılabilirler şeklinde) yüksek enerjilidir. Bu nedenle, bu programlar kısa vadeli açlığın azaltılmasını, mikro besin eksikliklerinin giderilmesini ve öğrencinin eğitimini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Miller 1999; Bundy ve Strickland 2000; Bundy vd. 2009).

Bununla birlikte, okul besleme programlarının, öğrenci aileleri için diğer programlara göre düşük maliyetli olduğu vurgulanmıştır. Dahası, burs yardımı gibi bazı eğitim yardımı programları, yararlanıcıların seçim maliyetinin yüksek olması ve uygulanan ülkeler için programların sürdürülebilirliği nedeniyle eleştirilmiştir (Levinger 1986; Del Rosso ve Marek 1996; Plank 2007). Örneğin, birçok uluslararası kuruluş ve STK, kızların okula erişimini ve okulda kalmalarını iyileştirmek için bu tür bursları tercih ettiğini vurgulamıştır (Plank 2007).

4.1.3.7. Bayındırlık, iş gücü ve doğrudan iş yaratma

Son on yılda sosyal yardım programları, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki toplulukların iyileştirilmesine odaklanmıştır. Bu nedenle, kamu işleri, iş gücü ve doğrudan iş yaratma, yoksulların yaşam koşullarını iyileştirmeyi hedefleyen sosyal yardım programlarını kapsamaktadır. Buna göre, kamu işleri programları, toplum yaşantısını ve kamu altyapısını inşa etmeye veya restore etmeye odaklanan faaliyetlere dayanan düşük vasıflı işgücü programlarını kapsamaktadır. Genel olarak fakirleri desteklemek veya hedef kitlelere yönelik gıda güvensizliğini artırmak için uygulanan

geçici programlar olmaktadır. Bu nedenle, iş için nakit veya yiyecek, iş için girdi programları yoluyla, yararlanıcıların geçici şokları ve yiyecek krizini azaltmak için alternatifler olarak yürütülmüştür (Subbarao vd. 2012).

Gıda için iş; ağır gıda krizini ve açlığı azaltmada araç olarak kullanılan programlar olup gıda güvensizliği olan bölgelerde uygulanmıştır. Daha sonra, özellikle afet ve çatışma sonrası dönemlerde insancıl organizasyonlarda kilit stratejiler haline gelmiştir (Cuny ve Hill 1999). Örneğin Bangladeş, Afganistan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde ve yakın zamanda Sri Lanka ve Endonezya'da çatışma ve doğal afet mağduru olan insanları desteklemek amacıyla gıda için iş programları uygulanmıştır.

Kamu çalışma programları genellikle uluslararası kuruluşlar, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve yerel sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliği ile uygulanmaktadır. Programdan yararlananlara, iş karşılığında ağırlıklı olarak nakit ya da gıda hibeleri ile yardımlar verilmektedir (Lothike 2005; Harvey 2005).

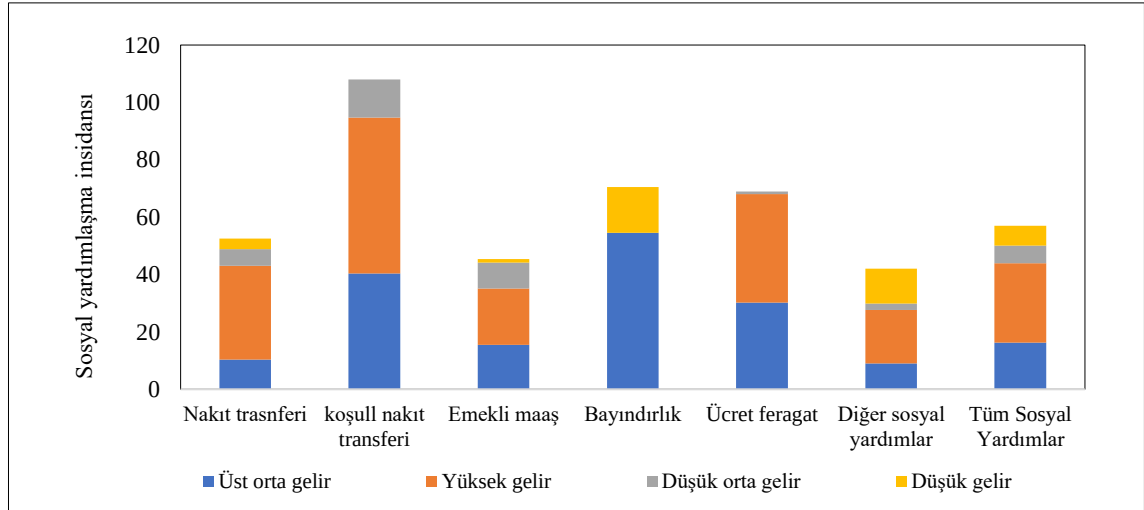
4.1.3.8. Ücret feragatleri, sübvansiyonlar ve diğer sosyal yardımlar

Bir diğer sosyal yardım programı; ücret feragatnameleri, sosyal hizmetler ve özel transferler yoluyla yapılan sosyal yardımlardır. Ücret feragatleri ve sübvansiyon programları; sağlık sigortası istisnalarını ve sağlık ücretlerinin azaltılmasını, eğitim ücreti feragatlerini, gıda sübvansiyonlarını, konut sübvansiyonlarını ve ödeneklerini, hizmet ve elektrik sübvansiyonlarını ve ödeneklerini ve tarımsal girdi sübvansiyonlarını kapsamaktadır (Dünya Bankası 2012).

Ayrıca, fakirlere rasyonel maliyetlerle kaliteli sağlık hizmetleri sunmak, evrensel sağlık sigortası için temel hedeftir. Günümüzde bireyler için düşük maliyetli sağlık sigortasına kolay erişim sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden birisi haline gelmiştir (DSÖ 2011). Dünyada çeşitli sağlık yardımı programları olmakla birlikte özellikle Sahara Altı Afrika'da bu konu daha fazla öne çıkmış ve sağlık amaçlı yaygın yardım programları uygulamıştır (Witter ve Garshong 2009; Mensah vd. 2010). Örneğin Gana, ulusal sağlık sigortası programını uygulayan ilk Sahara Altı Afrika ülkesidir. Sağlık hizmeti sistemini geliştirmek ve sağlık hizmetlerine erişimi iyileştirmek amacıyla 2003 yılında bu uygulamayı başlatmıştır.

Diğer taraftan, gelişmekte olan ülkelerde, kırsaldaki hanelerin çocukları, tarım işçisi olarak çalışmak veya ek gelir sağlamak için kentsel alana göç etmektedir. Bu nedenle, tarımsal girdi sübvansiyon programları, kırsaldaki küçük ölçekli yoksul çiftçilerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi hedeflemektedir. (Gupta 2002; GTÖ 2012; Mundial 2015). Son on yılda birçok hükümet küçük ölçekli çiftçileri desteklemek için tarımsal girdi sübvansiyonları sağlamayı hedefleyen sosyal yardım programları uygulamıştır. Örneğin, yaklaşık 10 Afrika ülkesi yılda \$ 1 milyar ABD tarımsal girdi sübvansiyon programları uyguladığını vurgulamıştır (Jayne ve Rashid 2013).

Bununla birlikte, dünyada fakirlerin yaşam koşullarını iyileştirmek için uygulanan çeşitli sosyal yardım programları, ülkelerin gelişme düzeyine bağlanmakta olup 2016-2018 dönemlerinde dünyadaki uygulanan sosyal yardım programları ve türleri şekil 4.1'de gösterilmektedir.

Şekil 4.1. Dünyada uygulanan sosyal yardım programları (Dünya Bankası 2019)

4.1.4. Sosyal yardım ve tarım arasındaki ilişkiler

Genellikle tarımsal küçük ölçekli çiftçiler, düşük tarımsal verimlilik, iklim değişmesi, fonksiyonel tarımsal pazarların eksikliği çok sayıda kısıtlama ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle bunların yaşam koşullarını yerine getirmek için uygun gelir elde etmeleri gerekmektedir (Dorward vd. 2006; HLPE 2012). Buna göre, çeşitli sosyal yardım programları, tarımsal krediler ve girdiler yoluyla ve yeni teknolojilerin yayılması yoluyla tarımsal hanehalkının gelirini artırmayı hedeflemektedir. Bu nedenle, sosyal yardım programları; çiftçilerin başa çıkma stratejilerini arttırmakta ve kırsal alanlarda tarım dışı faaliyetler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca tarımsal girdi ve teknolojilere odaklanan sosyal yardım programları, yayım hizmetleri, fonksiyonel tarım pazarları ve mikro krediler, kırsal altyapılar kırsal hanehalkının gelirlerini artırmaktadır (Devereux vd. 2004; Harvey 2007; Mundia 2011; Gertler 2006; Masset vd. 2012).

4.1.5. Sosyal yardım uygulamasında yararlanıcı belirleme yaklaşımları

Sosyal yardım sistemi; hedef kitle belirleme, programdan yararlanıcıların seçimi, yararlanıcılara yardım teslim etme ve genel işleyiş sistemi gibi kanalları kapsamaktadır (Conning ve Kevane 1999).

Hedefleme yaklaşımları; doğru yararlanıcıları belirlemek için programda yer alan uygun kural, kriter ve özellik olarak tanımlanmıştır. Dört ana hedefleme yaklaşımı olup bunlar bireysel değerlendirme, kişisel seçim, kategorik ve coğrafi yaklaşımlardır. Bireysel değerlendirme, yararlanan bireyin beyanına dayandırılmaktadır. Kategorik ve coğrafi hedefleme; coğrafi, cinsiyet, etnik köken, hane halkının durumu gibi sosyal özelliklere dayanmaktadır (Coady vd. 2004).

Öte yandan, hedefleme yaklaşımı; sosyal haklar veya özel sosyal hizmet tesisleri gibi bazı hakların kullanımında, belirli bir gruptan olmayanları hariç tutanların tespit edilmesine yönelik bir mekanizma olarak tanımlanmaktadır. Hedefleme mekanizması, sosyal transfer programlarının uygulanmasında yararlanıcıların seçiminin nasıl olacağına ve kimin hedefleneceğine odaklanan zor bir sistemdir (Devereux vd. 2017).

Hedefleme yaklaşımı; ara temsilcilerin seçimi, yapısal tasarım ve prosedürler gibi çeşitli bileşenleri de kapsamaktadır. Örneğin yoksul topluluğun güçlendirilmesi programı için öncelikle coğrafi bölge sınırlanabilir ve yoksulluk ölçütü, yoksulluk yönetimi ve yoksulluk sırasında yerel mobilizasyonu geliştirmek için topluluk hedeflemesi yaklaşımı kullanılabilir (Conning ve Kevane 1999; Coady vd. 2004). Örneğin, kamuoyu işgücü programının uygulanmasında uygun toplulukların seçilmesi için yoksulluk haritası ve yoğun işgücüne katılım için kendi kendine hedefleme yöntemi kullanılabilir.

4.1.5.1. Varlık doğrulama testi yaklaşımı

Doğrulanmış varlık testi, standart hedefleme yöntemi olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu nedenle hanehalkı ile ilgili eksiksiz gelir bilgisi doğru kaynaklardan toplanmakta ve onaylanmaktadır. Sosyal güvenlik kayıtları, mülk kayıtları gibi çoklu bilgi kaynağı ihtiyacı olduğunda gerekli bilgiler, birbirine bağlanarak doğrulanmaktadır. Aksi takdirde, hanehalkı faturalarının veya vergi ödemeleri gibi işlemlerin kopyaları belge olarak sunulabilmektedir. Eğer hanehalkı gelirinin doğrulanması yapılamıyorsa, gerekirse yaşam koşullarını örnek için hanehalkı ziyaret edilmektedir (Coady vd. 2004).

Temelde varlık doğrulama testi, yararlanan kişi veya hane gelirlerini belirlemeye dayanmaktadır (Coady vd. 2004; Tesliuc vd. 2009). Ayrıca, varlık doğrulama testi düşük okuryazarlık oranlı hanelere ve mevcut ekonomik işlemlere ilişkin bilgileri doğrulamada da kullanılmaktadır (Coady vd. 2004).

4.1.5.2. Vekil aracılığıyla test yaklaşımı

Vekil aracılığıyla test, yoksulluk ile ilişkilendirilebilecek bir veya daha fazla değişkenin değerlendirilmesini ifade etmekte olup “Ekonometrik Hedefleme” yapılarak yoksulluk olasılığına dayandırılmıştır. Vekil aracılığıyla test uygulanan sosyal yardım programları çoğunlukla, gıda destekleri, gelirleri tahmin etme ve yararlanıcıları belirlemede kullanılmaktadır. Daha çok şartlı nakit transferi uygulamalarında tercih edilmektedir. Örneğin Moğolistan'da, özellikle kırsal kesimde ve birçok kentsel yoksul bölgede tercih edilen bir testtir (Hodges vd. 2007).

Ek olarak, vekil aracılığıyla test kamu hizmetlerine erişim, eğitim düzeyleri, istihdam durumu ve hanehalkı bileşimi, konut gibi birçok göstergiyi kapsamaktadır. Sonuç olarak, gözlemlenen hanelerin; konumlarına, demografik yapılarına, yaşam standartlarına, mülk sahipliğine, bireylerin eğitim seviyelerine ve yetişkin bireylerin mesleklerine göre puanlama yapılarak sınıflandırma yapmak için kullanılmaktadır. Uygun haneler sağlanan bu puanlara göre ve belirlenen bir eşikle karşılaştırılarak seçilmektedir. Vekil aracılığıyla test, doğrudan gelire odaklanmamakta, gelir ve diğer varlık doğrulama testlerine oranla daha az bilgiye ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır (Hodges vd. 2007; Tesliuc vd. 2009). Bununla birlikte vekil aracılığıyla testinde, bilgisayar yeterliliği ve yüksek teknoloji bilgisi gibi kabiliyetlere ihtiyaç duyulmaktadır (Tesliuc vd. 2009).

4.1.5.3. Kategorik hedefleme yaklaşımı

Kategorik hedefleme, verilen bir programın yararlanıcısı olabileceklerin kategori edilmesine dayanmaktadır. Bu kategoriler; bölgesel yer, cinsiyet, etnik köken veya sosyal

statü gibi konulara göre olabilmektedir (Farrington vd. 2007). Örneğin, genç kızların okuldan alınıp erken evlenmelerine karşı korunmalarını sağlamak için hanedeki dullara verilen ödenekler.

Kategorik hedefleme örneği olarak; sosyal emeklilik programları, engelli hibe programları ve yetimler, yaşlılar veya yoksulluk yaşayan gruplar gibi alanlar gösterilebilir. Örneğin, Bangladeş'te kadın hedefli gıda transfer programları kapsamında kadınlar; aile reisi olma, 18 ve 49 yaş arasındakiler, oku yazma bilmeyenler şeklinde kategorize edilmiştir (Ahmed 2004).

4.1.5.4. Bölgesel hedefleme yaklaşımı

Genel olarak bölgesel hedefleme, yoksulluk oranlarının yüksek olduğu ya da yoksulluğun yaygın olduğu bölgelerde uygulanmaktadır. Örneğin, Nikaragua ve Meksika kırsal bölgelerinde yoksulluk oranı yaklaşık %70 olduğundan, bu bölgelerde yoksulluğu azaltan coğrafi hedefleme programlarının uygulanmasının daha uygun olduğu belirtilmiştir (Handa ve Davis 2006).

Aslında bölgesel hedefleme yaklaşımı yapısal olarak basittir ancak politikacılar en fakir coğrafi bölgelerden ziyade kendi bölgesini tercih etmektedirler. Bu nedenle bölgesel hedefleme yaklaşımı, yoksulluk oranının yüksek olduğu bölgelerde uygulama için iyi bir seçim olmakla birlikte, bölgeler arasında karşılaştırma yapmak için kullanılmamaktadır (Coady vd. 2004).

4.1.5.5. Topluluk temelli hedefleme yaklaşımı

Topluluk temelli hedefleme programından yararlanan kişilerin seçilmesinde topluluk bireylerinin dâhil edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, topluluk bireylerinin yararlanıcıları hedefleme sürecine katılımı, programlarının uygulanmasında yerel bilgi çeşitliliğinin yanı sıra sahiplik ve sürdürülebilirliğin güçlendirilmesini vurgulamıştır (Moser 1998; Dünya Bankası 2011).

Ek olarak toplum üyelerinin muhtaç hane halklarının hedeflenmesine dahil edilmesi, toplumun programlara katılımını arttırmaktadır. Örneğin, muhtaç hanehalklarının tanımlanmasına ve nüfus sayımı verilerinin kullanılması yararlanan hanehalklarının seçilmesinde uygulanan kriterlerin tanımını geliştirmektedir (Parker vd. 2012; Brugh vd. 2018).

Dahası, toplum temsilcilerinin hanehalklarının hedeflenmesine dahil edilmesi hanehalklarının sınıflandırılmasında (yoksul, fakir, zengin) ve yararlanan hanehalklarının özelliklerine göre seçiminde önemli bir rol oynadığını vurgulamıştır. Ek olarak, programların uygulanmasında topluluk hedeflemesi daha düşük maliyetli ve kesindir (Mansuri ve Rao 2004; Parker vd. 2012). Bununla birlikte, topluluk üyelerinin programlardan yararlananların seçilmesinde katılım tartışmalıdır çünkü bu topluluk üyeleri ve liderleri, ebeveynlerini ve akrabalarını veya politik seçmenlerini kayırmak için kolayca kullanabilmektedir.

4.1.5.6. Kendini hedefleme yaklaşımı

Kendini hedefleme yaklaşımı genel olarak kamu programları gibi yoğun işgücü faaliyetlerinde kullanılır ve her katılımcı yapabileceği faaliyetleri seçmektedir. Bu nedenle, kendini hedefleme yaklaşımı kamu refahı programlarında kullanılmakta ve yoksulların katılımını teşvik etmek için düşük ücretleri verilmektedir. Örneğin, Hindistan MGNREGA'nın, yararlanıcıların kendilerinin katılacağı faaliyetleri seçtikleri kamu çalışma programlarına dayanan, kendiden hedeflenen bir program olduğunu vurgulamıştır (Bundy vd. 2009; Narayanan vd. 2017). Buna göre sosyal programların uygulanmasında yararlanıcıları hedeflemede kullanılan ana hedefleme yaklaşımları Çizelge 4.3'te gösterilmektedir.

4.1.5.7. Yaklaşımların genel bir değerlendirmesi

Son yıllarda, yoksulluk, politikacılar arasında dünyada tartışılan bir kavram olmuştur. Yoksulluk kavramının net olmayan tanımı ve çok farklı değerlendirilmesi nedeniyle birden fazla yaklaşım ortaya çıkmıştır. Örneğin, bazı yazarlar yoksulluğu bireylerin veya grupların temel yaşam koşulları için ihtiyaç duydukları maddi kaynak eksikliği olarak görmekte, diğerleri yoksulluğu sosyal dışlanma olarak tanımlamaktadır. Yoksulluğun değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlar olmasına karşın birbiriyle çelişkili olan yönleri de bulunmaktadır. Ancak yoksulluk konusunda yine de büyük çoğunlukla, finansal ve finansal olmayan yaklaşımlara odaklanılmıştır.

Dünya genelinde yoksullukla mücadele genel bir hedef haline gelmiştir. Yoksulluğun azaltılması Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Gelişim Hedefleri arasında yer almıştır. Dünyada yoksulluğun azaltılmasını hedefleyen farklı politikalar uygulanmış ve sosyal koruma, dünyadaki yoksullukla mücadele için kilit bir strateji haline gelmiştir.

Bununla birlikte sosyal koruma, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı birçok programı kapsamaktadır. Bunlardan sosyal yardım, dünyadaki en yaygın program kategorilerinden birisi olup yoksulların yaşam koşullarını iyileştirmeyi, yoksulların kırılganlığını ve şoklarını azaltmayı hedefleyen pek çok alt programları kapsamaktadır. Sosyal yardım programları, açlığın azaltılmasında, yerel ekonominin geliştirilmesinde ve insan sermayesinin iyileştirilmesinde önemli role sahip olmuştur (Taylor vd. 2013; Thome vd. 2016; Dodlova vd. 2017).

Tüm sosyal yardımların ortak yönleri; yoksulluk, kırılganlık ve şokların hafifletilmesine, toplulukların varlıklarının iyileştirilmesine ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde kırsal göçün azaltılması olmasına karşın uygulama planları bir ülkeden diğerine değişmektedir. Bunda sosyal yardım ve yararlanıcı kategorileri, politik hedefler, bütçe boyutu ve fon kaynağı gibi konular etkili olmaktadır. Geline noktada dünya genelinde koşulsuz sosyal yardım programlarıyla 130 ülkede sosyal yardım yapılmış 63 ülkede de beslenme takviyesine dayalı koşullu nakit transferi gerçekleştirilmiştir (McGuire 2015).

Ayrıca, sosyal yardım programları dünya nüfüsünün yaklaşık %14,25 kapsamakta, yüksek gelirli ülkeler sosyal yardım en yüksek oranına sahiptir (%27,7), düşük orta gelirli ülkeler ise en düşük oranına (%6,1) sahip olduğunu vurgulamıştır (Mundial 2018). Bununla birlikte, sosyal yardımın uygulanması, programların doğru

yararlanıcılarının seçilmesinde hedefleme yöntemlerini ve dağıtım mekanizmalarını ciddi zorluklarla karşı karşıyadır. Ayrıca, yardım programlarının yürütülmesi finansman kaynağına, bütçesi, idari becerilere, programların ölçeğine ve program sonuçlarını etkileyebilecek siyasi hedeflere bağlanmaktadır.

Bunun yanında, sosyal yardımlar tembellik nedeni olabileceği, yardımdan yararlananlar programlardan alınan yararları kötüye kullanılabilmekte ve sosyal gerginlik yaratabilmektedir. Örneğin, haksız sosyal yardım uygulamaları sosyal bir çatışma kaynağı olabilmekte ve bazen de yardımdan alınan yararı kötüye veya gereksiz ihtiyaçlara (alkol, tütün) kullanılmaktadır. Ayrıca, sosyal yardımlar tarım ve güvenlik gibi kilit sektörler için kamu yatırımlarını azaltabilmekte, özellikle kayıt dışı ekonomilerde piyasanın işleyişini bozabilmektedir (Harvey 2007; Chêne 2010; Daşlı 2015).

Aksi takdirde, sosyal yardım yerel ekonomiyi güçlendirebilir ve kırsal alanlarda yararlanıcıların şoklara karşı azaltma stratejilerini artırabilmesini vurgulanmıştır. Örneğin, nakit hibe yardımı programları, Meksika çiftçilerinin tarımsal girdileri alım gücünü artırırken, Etiyopya ve Vietnam'da toprak koruma programları, uzun vadeli tarlaların ekili alanlarını arttırdığını vurgulanmıştır (Sadoulet vd. 2001; Davis vd. 2002; Mundia 2011). Sosyal yardımın politikalarını uygulanmasında farklı yöntemleri kullanılmaktadır. Böylece yardım programlarının uygulamasında hedefleme yaklaşımı karşılaştırılması Cizelge 4.3'te gösterilmektedir.

Çizelge 4.3. Sosyal yardım yararlanıcılarını belirlemede kullanılan hedefleme yaklaşımlarının karşılaştırılması

Yaklaşımlar	Tanımlama	Avantajları	Dezavantajları	Örnekler
Varlık doğrulama testi	Uygun yararlanıcıları belirlemek için geliri veya gelirin vekili kullanılır.	Programların uygulanması için en doğru bölgeler ve yoksullara odaklanılmaktadır.	Çok sayıda veriler, yüksek maliyet gerektirir ve doğru yararlanıcıların yüksek hata oranları dahil edilmemektedir.	Sosyal nakit transferi (Ndihme Ekonomike) Arnavutluk Di Bao (DB) Çin olarak bilinen Asgari Geçim Garantis Programı
Vekil aracılığıyla test	Her başvuran kişi veya hane yapılmış talep üzerine verilen bilgileri doğrulamak için bir ziyaret edilmesi.	Gelişmiş teknoloji olmayan ülkelerdeki kırsal ve kentsel yoksul bölgelerde kullanılmakta ve hanehalkının yoksulluğun göstergeleri ve varlıkları tespit edilmesi kolaydır.	Yetenekli idari personelin kapasitesi ve düzenli eğitilmesini gerektirir ve uygulanması çok yüksek maliyet gerektirir.	Mısır'da gıda yardımı Koşullu nakit transferleri Brezilya, Ekvador Sosyal yardım programları Kolombiya
Topluluk temelli hedefleme	Programlar uygulanmasında uygun kriterlerinin tanımlanmasında topluluk bireylerinin veya liderlerin dâhil edilmesine dayanmaktadır.	Programların uygulanmasında ve yararlanıcıların seçilmesinde ilgili yerel bilgi ve uygun kriterlerin belirlenmesinde topluluğun liderleri yer aldıkça programlara katılıma arttırılması	Programların sonuçları bölgeler arasında karşılaştırılmaz ve ilgili yerel temsilciler bunu kötüye kullanabilmektedir.	Vizyon 2020 Umurenge Programı Ruanda (delegasyonlu topluluk hedeflemesi temelli) Tarımsal Girdi Sübvansiyonu Malawi Programı (Geliştirilmiş Topluluk Tabanlı Hedefleme)
Bölgesel hedefleme	Uygulanan sosyal programlar, yüksek yoksulluk oranına sahip olan bölgelere dayanmaktadır.	Yoksulluk oranının yüksek olduğu bölgelerde ve programaların uygulamasında ilk aşama veya örnek olarak kullanılmaktadır.	Yüksek hataları olup olmadığı ve nüfus göçünden yararlanmaktadır.	Chipata Nakit Transferi, Zambiya [kentsel] Vietnam Yoksullukla Mücadele Programları
Kategorik hedefleme	Belirli yararlanıcıların kategorilerine; yaşlılar, çocuklar, engelliler, yetimler, dullar vb. dayanarak	Politik olarak kabul edilebilir, yararlanıcılara kolayca ulaşma ve çoğunlukla halk tarafından teşvik edilmektedir.	Yararlanıcıların yoksulluk profillerine göre dışlanma yüksek hataları olma	Özrlü hibesi Azerbaycan, Sosyal Emeklilik (Yaşlılık Ödeneği) Bangladeş
Kendini hedefleme	Gönüllü faaliyet toprak, su yönetimi ve korunması, ağaç dikimi katılan yararlanıcılara kapsanamaktadır.	Düşük idari maliyetleri, gelir getirici faaliyetleri, programların uygulandığı bölgelerin yerel altyapısı iyileştirilmektedir.	Çoğu programlarda sınırlı istihdam ve düşük ücretlere sağlanmaktadır.	Hint MGNREGA kamu çalışma programı Üretken Güvenlik Ağı Programı (PSNP) - Kamu İşleri bileşeni Etiyopya
Demografik hedefleme	Yararlanıcıları seçilmesinde gelir veya farklı göstergelere (çatışma alanı, deprem, sel, ekolojik özellikleri) dayanarak	Uygulanan programlarda bölgelerin ikincil verilerle kolay belirlenmesi (yüksek yoksulluk oranı, bozulmuş arazi bölgesi vb.).	Seçmenler siyasi kazanım elde edebilir çünkü farklı bölgeler ulusal yoksulluk oranında farklılık gösterebilir.	Doğu Avrupa, Sahra altı Afrika ve Doğu Asya'da yaşlılara nakit transferleri.

Kaynak: Araştırma verisi

4.1.6. Dünyada başlıca ülkelerde sosyal yardım uygulamaları

Bu bölümde dünya genelinde öne çıkan bazı sosyal yardım uygulamalarına odaklanılmıştır. Buna göre Meksika, Hindistan ve Nijer'deki sosyal yardımlar incelenmiştir. Bu ülkelerin yoksulluğu azaltmada ve toplumun varlıklarının iyileştirmesi için uygulanan bazı sosyal yardım programlarına odaklanılmıştır.

4.1.6.1. Meksika Örneği ve Oportunidades Programı

Dünya Bankası'nın kalkınma ve yoksulluk üzerine yayınladığı ilk rapor, 1980'lerde borç krizi dönemlerinde kalkınma politikalarının başarısızlığına dikkat çekmiştir. Diğer ülkeler gibi Meksika da yoksulluk oranının yüksek olduğu bölgeler arasında görüldüğü için Meksika Devleti fakir insanlara yönelik çeşitli yardım programları yürütmüştür (Lautier 1998).

Öte yandan 1917 devrimi Partinin iktidarda kalmasını sağlamış ve politikacılar vatandaşların sosyal yardımın uygulaması yoluyla ülkenin modernleştirilmesine odaklanmıştır. 1980'lerin başlarında Meksika'nın ulusal kalkınma politika başarısızlığı ve 1981-1982 yıllarında dünya genelinde petrol fiyatlarının düşüşü ülkeyi borç krizine itmiştir. Bu nedenle, 1979 yılında başkan López Portillo, ülkenin en fakir bölgelerinde sosyal bütünleşmeye odaklanılan Coplamar sosyal programları başlatmıştır. Fakat 1980'lerin yapısal uyum programları ve sosyal programların finansmanları sınırlanmasından dolayı Meksika, Bretton Woods kurumlarından ülke yoksulluğunu azaltmak için sosyal programlar yürütme konusunda iş birliği talep etmiştir (Dünya Bankası 2001; Lafourcade vd. 2001). Meksika'da çeşitli sosyal yardım programları aracılığıyla yoksulluğun azaltılmasına odaklanma dünyada bir deney ülke olarak göz önüne alınmıştır. Üstelik bu çalışmanın örneği olarak, Meksika'daki çok boyutlu yönleri ve yoksulluğu azaltma üzerine etkilerine göre Oportunidades programına odaklanmaktadır.

a. Oportunidades Programı

Meksika'daki Oportunidades programı şartlı bir nakit transfer programıdır ve yılda yaklaşık 1,1 milyon ABD dolarını (5,8 milyon hane) kapsamaktadır. Skoufias (2005) 'ye göre Oportunidades yoluyla Meksika'daki fakir hanelerin sermayesini artırmayı hedeflemektedir. Ek olarak Oportunidades üç ana program; eğitim, beslenme ve sağlık yardımı kapsamakta ve eğitim programı en geniş program olarak yer almıştır (Azevedo ve Robles 2010).

Rivera vd. (2000) Oportunidades programlarından yararlananların düzenli sağlık ve beslenme eğitimlerine katılımlarını gerektiren bir şartlı nakit programı olduğunu vurgulamıştır. Buna ek olarak Behrman vd. (2004), programların yararları iki ayda bir nakit transferi sağlanmakta ve yararlanan hanelerin tüketiminin %20'sine oranı olup ve yararlananların çocukları okula devam etmeleri süresince düzenli olarak sağlık ziyaretlerine katılmaktadır.

Diğer taraftan, bu nakit transferinin çocukların sağlıklı ve verimli beslenmesini sağlamak için anneye verilmiştir (Strauss ve Thomas 1995; Rubalcava vd. 2002). Nitekim Subramanian ve Deaton (1996) ve Behrman vd. (1997) nakit transfer yardımının tüm

hanehalkların eğitim becerilerini, çocuklarının beslenmesi ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin artırıldığı vurgulanmıştır.

Oportunidades programının diğer yararları, klinik ajanlar tarafından hamile ve emziren kadınlara yetersiz beslenmenin tespit edildiği 2-4 yaş arası (59 aya kadar) çocuklara besin takviyesi veya “papilla” verilmektedir. Bu nedenle, ayda bir kere kliniğe ziyaret eden annelerin her çocuk için altı paket takviyesi almaktadır. Bu besin takviyesi oranı, kalorisinin %20'sini ve aylık gerekli tüm mikro besin maddelerinin %100'ünü kapsamaktadır (Rosado vd. 2000).

Hoddinott ve Skoufias (2004), Oportunidades programından yararlanan ailenin gelirini %3-4,5 oranında artırmakta ve besin almak için okul öncesi çocukların izlenmesini gerektirmektedir. Ancak, 2003 yılında Latin Amerika'daki büyüme izleme programlarının bazı değerlermesinde zor olup çünkü sekiz yaş arasında beslenmeye açık çok fazla suistimal olmuştur (Behrman vd. 2009).

b. Programın genel değerlendirmesi

Oportunidades programlarından yararlanan ailelerin çoğu faydalanmış olup ve kısa vadede yetersiz beslenen çocuklara besin takviyesi verilmesi, beslenme durumlarını iyileştirmektedir. Bu programında uzun vadeli bir eğitimin devamı, yararlanan ailelerin çocuklarının beslenmesi, sağlık durumlarını ve sermaye becerisini arttırmaktadır. Öte yandan, yararlanan aileler beslenme, sağlık ve temizlik ile ilgili bu eğitimler onların yaşam koşullarını iyileştirebilmektedir. Sonuç olarak, Oportunidades programları koşullu nakit transferiyle gelecekte yoksul ailelerin sosyal entegrasyonunu iyileştirmekte ve yoksul ailelerin insan sermayelerinin iyileştirilip yoksulluk döngüsünden çıkmasına yardımcı olabilmektedir. Bununla birlikte, kısa vadede Oportunidades programlarının gerektirdiği koşul birçok beslenmemiş çocuğu dışlayabilmektedir çünkü yaş sınırı eşliğini geçen çocuklar, besin takviyesinden yararlanamamaktadır.

4.1.6.2. Hindistan Örneği ve MGNREGA Programı

Son yıllarda, Hindistan'da kayıtlı sektörlerde çalışanların yaklaşık yüzde 90'ı sağlık sigortası, yaşlılık aylığı ve annelik yardımlarından yararlanamamaktadır (Organize Olmayan Sektördeki Ulusal İşletmeler Komisyonu 2006). Ancak, son 15 yılda Ulusal Kırsal İstihdam Garantisi Yasası kapsamında çeşitli sosyal politikalar içeren uygulamalar mevcuttur. Bu kamu sistemi dullar, yaşlılar ve engelliler için sosyal emekli maaşları uygulamakta, ancak çoğu programlar sınırlı ve yeterince etkili olmamaktadır (Sandhu 2014).

Aslında, Hindistan'daki çoğu sosyal programlar emekli maaşı ve onların yararları için yüksek mahkeme düzenlemektedir. Bu nedenle, 2004-2005 ve 2011-2012 dönemlerinde Hindistan İnsani Gelişme Anketi “yoksulluk sınırının altındaki” programlardan yararlananların hedeflemesi kriterlerinde değişikliğe uğramıştır (Yüksek Mahkeme emri uyarınca 28 Kasım 2001'den itibaren zorunludur). Ayrıca, Hint sosyal koruması, yoksul insanların güçlendirilmesinin ve yoksul grupların ihtiyaçlarının dikkatine dayanmaktadır. Dünya'da Hindistan okul yemekleri ve MGNREGA gibi kamu programları çok vurgulanmıştır (Afridi vd. 2013; Singh vd. 2014; Jayaraman ve Simroth

2015; Drèze ve Khera 2017). Bu bölümde Hint kamu programlarında düşük işgücü ve yoksulların yaşam koşullarının iyileştirilmesi gözden geçirilmiştir.

a. MGNREGA Programı

Genellikle gelişmekte olan birçok ülke, yoksulluk koşullarını azaltmak için kamu çalışma programları yürütmektedir (Subbarao vd. 2012; Von Braun 1995). Bu programlar düşük vasıflı işgücü ve ülkenin kırsal altyapı eksikleriyle karşı karşıya kalmasını engellemek için kendine hedefleme programları uygulamıştır (Besley ve Coate 1992; Von Braun 1995; Whitehead 2003).

Buna göre, son yıllarca Hint yağmurlu tarımı uygulanmakta ve kırsal üreticiler üretimlerini modernize etmek için tarımsal altyapı eksikliğini ve ürün sigortasına erişimi kapsamaktadır (Cole vd. 2012). Bu nedenle, 2006 yılında hindistan koalisyon hükümeti (UPA) kırsaldaki işsizliği ve yoksulluğu azaltmak için istihdam garantisi programını başlatmıştır. Böylece 2006 yılında Mahatma Gandhi kırsal istihdam garanti yasasını (MNREGA) halde gönüllü olmak her haneye, mali yılda en az 100 gün garantili ücret istihdamı sağlayarak kırsal alanlarda geçim güvenliğinin sağlanması için uygulanmıştır (Basu vd. 2007).

Aslında, Hindistan MGNREGA programı dünya çapındaki en büyük kamu programıdır. Yaklaşık 18 milyon kişiyi dâhil etmekte ve programın harcamalarının yaklaşık \$ 44,6 milyar olduğunu vurgulamıştır. Ek olarak, Hindistan Hükümeti 2005 yılında MGNREGA'nın ulusal çeşitli hedef program olduğunu vurgulamaktadır (<http://nrega.nic.in>).

Bu nedenle, MGNREGA faaliyetlerine katılan tüm kırsal hanehalklarının başvuruları, resmi birimde yazılı veya sözlü olarak kayıt altına alınmaktadır. Buna göre, istihdam için hanehalkı başvurusu yerel Gram Panchayat tarafından yapılmaktadır. Kayıt yaptırdıktan sonra 100 gün içinde 15 gün çalışacak haneye bir kartvizit dağıtılır. Program faaliyetlerine katılan katımcıların çalışma günü sayısı kayıtlı olan belirlenmiş numara kartlarından oluşmaktadır. Diğer taraftan, iş fırsatı kartvizit sahiplerine 15 gün içinde teklif edilmezse, hükümet onlara çalışma ödeneği vermektedir. Ek olarak, çalışma alanı program katılımcılarının yaşam alanından uzaksa (yaklaşık 5 km yarıçapında) ulaşım ve yaşam alanında yapılan harcamalar için ekstra %10'luk bir miktar daha ödemektedir. Ayrıca, programlar kadınlar ve erkekleri kapsamakta ve yararlananların yaklaşık üçte biri kadındır. Öte yandan, maaşlar, Tüketici Fiyat Endeksi'ne göre hükümet tarafından bildirilir. İstihdam ücretleri haftalık olarak; bireysel, ortak banka ya da postane hesapları üzerinden ödenmektedir (Birleşik Ulusal Kalkınma Programı ve Hindistan 2015).

Narayanan ve diğ. (2017), MGNREGA'nın yoksulları destekleyen ve düşük idari müdahale bir programı olduğunu vurgulamıştır. Buna göre Dutta ve ark. (2012) ve Liu ve Barrett (2013) MGNREGA programının faydalanicılarının orta fakir olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak, Desai ve ark. (2015), MGNREGA programlardan yararlananların genellikle kast sistemindeki alt sınıflar ve kabileler gibi marjinal gruplar olup ve çoğu tarımla uğraşan ve uğraşmayan haneler, sabit gelirli serbest mesleklere odaklandıkları için kapsamamaktadır.

2006 yılında ilk MNREGA programı, yaklaşık 200 ilçelerden 2007 yılında ise 130 ilçeyi ve 2008'de ise 285 ilçeyi kapsamaktadır (Imbert ve Papp 2015). Bu nedenle, Hindistan Hükümetinin (2013) MNREGA programı, köy düzeyinde uygulanan ve başvuranların temel faaliyetlerinin su koruma, hasat, bahçecilik ve kırsal aktivite olduğu bir programdır. MGNREGA'nın birçok faaliyet ve sektörü içeren ulusal bir program olup ve özellikle tarımsal verimlilik, entegre doğal kaynak yönetimi, biyolojik çeşitliliğin korunması, cinsiyet ve geçim güvenliği ile birlikte hesap verebilirlik, yönetim ve halkın katılımı üzerinde durmaktadır (Birleşik Ulusal Kalkınma Programı ve Hindistan Mleti 2015). Buna göre, MGNREGA programı, kırsal toplum varlıklarının iyileştirilmesini, nüfus geçim güvenliğinin artırılmasını, kuraklığa dayanıklılık, taşkın yönetimini, gıda kullanılabilirliğini ve diyetlerini artırarak, yararlananlara gelir elde etmeyi hedeflemektedir (Ranaware vd. 2015; Bhaskar ve Yadav 2015; Esteves vd. 2013; IIS 2013).

b. Programın genel değerlendirilmesi

Mahatma Gandhi Ulusal Kırsal İstihdam Garanti Yasası bir kalkınma politikası modelidir ve yasal çerçeve ülke genelinde kırsal alanları kapsamaktadır. Ek olarak, kendini etkinliklere katılmak için başvuran tüm yetişkinler için en az 100 günlük çalışmayı garanti eden bir programdır. Bu programların faaliyetler arasında tarımsal verimlilik, doğal kaynak yönetimi, biyolojik çeşitliliğin korunması, cinsiyet ve geçim güvenliği ile hesap verilebilirlik ve yönetimi bulunmaktadır.

Nitekim, Mahatma Gandhi Ulusal Kırsal İstihdam Garantisi Yasası kapsamında yürütülen tüm Hindistan'daki programlarında MGNREGA programının yıllık 6,7 milyar dolar finansman harcamalar ve 18 milyon yararlananlar ile dünya'daki en büyük kamu işleri programıdır. Bu teknolojiye erişim ve kullarımdaki boşluklara bakılmaksızın açıklanabileceği savunmasız nüfusun bile resmi sisteme erişebileceği bir program olmuştur (Birleşik Ulusal Kalkınma Programı ve Hindistan 2015).

Ayrıca, MGNREGA, kamu yararına koşullu bir nakit programıdır ve yararlananların nakit hibe miktarı Tüketici Fiyat Endeksi'ne göre devlet tarafından belirlenmektedir. Doğrudan lehtarlar ve banka hesaplarından yararlananlara aktarılıp ve bununla birlikte, MGNREGA yoluyla yürütülen faaliyetlerin çeşidi, uygulama alanına bağlıdır ve yapılacak işlerin doğası ve seçilmesi ile ilgili kararı Gram Sabha tarafından belirlenir (Birleşik Ulusal Kalkınma Programı ve Hindistan 2015).

4.1.6.3. Nijer örneği ve nakit transferi programı

Nijer'de, sosyal yardım programları esas olarak sivil toplum kuruluşu ve bazı uluslararası kuruluşlar tarafından finanse edilmektedir. Bu nedenle, programlar insanların gıda krizi ve açlık gibi birçok zorlukla karşı karşıya kaldığı, okula devam oranının düşük olduğu, çatışmaya maruz kalan bölgeler ve ayrıca sel gibi doğal afetler yaşayan çok hassas alanlarda yürütülmektedir.

Bununla birlikte, neredeyse bölgelerdeki ülke kalkınması seviyesi ile ilgili olarak insanlar temel yaşam koşullarını yerine getirme konusunda zorlanmaktadır, böylece çeşitli kurumlar tarafından yürütülen programların benzer bir uzantısı söz konusudur. Bu nedenle, en yaygın yardım programları, kırsal alanda insanların yaşam koşullarını

iyileştirmek ve esnekliğini arttırmak için düşük vasıflı işgücü yardım programları uygulamaktadır. Bu yardım programları, sosyal nakit transferleri, özellikle yiyecek krizi ve açlık dönemlerinde eğitim için yiyecek, iş için yiyecek gibi aynı koşullu veya koşulsuz transferlerdir. Ek olarak, hükümet, nüfusun gıda krizi ve kıtlıkla karşı karşıya kaldığı bölgelerde ana gıda maddelerinin düşük fiyatlı satışı yardım programlarını yürütmektedir.

Aslında, Nijer'de Çocukları Kurtar ve Dünya Gıda Programı, Nijer hükümetine yoksulların temel yaşam koşullarının iyileştirilmesinde destek olmak için büyük yardım programlarını yürüten başlıca uluslararası kurumlarıdır. Nijer'de bu uluslararası kuruluşlar tarafından uygulanan sayısız sosyal yardım programı temel olarak multidisipliner yaklaşımlarla uygulanmıştır. Bu yaklaşım birçok aktör bağışçı kurum, yerel liderler, devlet teknik hizmetleri ve Hükümet Dışı Örgütler kapsamaktadır (Birleşik Krallık Çocukları kurtarma 2009).

a. Sosyal yardım programından yararlananları seçilmesi

Nijer'de birçok yardım programlarında hanehalkı ekonomik analiz yaklaşımıyla (HAE) hanelerin sosyoekonomik durumu sınıflandırılmaktadır. Bu değerlendirme, hanelerin yoksulluklarını, hanehalkların geçim için malvarlıkları ve gıda güvenliğine göre tanımlamayı amaçlamaktadır. Buna göre, çok düşük varlıklarına sahip olan hanehalkları (arazi, sermayesi, hayvan sayısı ve diğer varlıklar), düşük gelirli olan hanehalkları, gıda güvencesizlikte yaşayan hanehalkları, dış yardım almayan hanehalkları ve hamile / emziren kadınların önderliğindeki (2 yaşın altında çocuklar sahip olan) hanehalkları olarak sınıflandırılmaktadır. Böylece, haneler çok yoksul, yoksul, maruz kalan, yüksek geçim riskli olarak sınıflandırılmaktadır (Temel Kalkınma Girişimi 2014).

Ayrıca, bu yardım programları, yararlananların faaliyet yararına ilişkin fayda-maliyet yaklaşımı ile belirlenir. Bu nedenle, kırsal toplumu güçlendirmeye, geçici aç ve kırsal göçleri azaltmaya, çölleşmeye karşı mücadeleye, okul bahçelerini teşvik etmeye, kızların okula katılımını arttırmaya ve buna odaklanmaya şartlı transfer programları kapsamaktadır (Üssünde Gelişim İnisiyatifi 2014).

b. Nakit Transferi Programı

2008 yılında Çocukları Kurtarın UK, Nijer'deki Maradi bölgesindeki Tessaoua bölgesinde bir nakit transfer programı yürütmüştür. Bu program, gıda krizinin önlenmesi ve yönetimi için alt bölgesel komite desteği ile uygulandı ve Avrupa Komisyonu İnsani yardım ofisi tarafından finanse edilmiştir. Buna göre, programlar nüfusun yaklaşık üçte birini (1500 hane) hedeflemiştir. Aşırı yoksullar, dul kadınlar, engelliler, beş yaşın altındaki çocukların sahip olan hanelerini kapsamaktadır (Birleşik Krallık Çocukları kurtarma 2009).

Ayrıca, yararlananların seçilmesinde hane halkı ekonomisi analiz yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. Programların muhtemel uygunluğunu belirlemek için bir topluluk içindeki hanehalkının geçim kaynaklarının çeşitli yönlerini analiz etmektedir. Ayrıca, bu Nakit transferi şartlı şema ile gerçekleştirilmiştir, bu nedenle programdan yararlananların haftalık beslenme, sağlık ve temizlik faaliyetlerinde eğitime katılmak gerekmektedir. Buna göre, eğitim, beslenme ve sağlık eğitimi katılan kadınlara üç kez \$ 40 ABD yardımı desteği sağlanmıştır (Birleşik Krallık Çocukları kurtarma 2009).

2009 yılında Çocukları Kurtarı tarafından gerçekleştirilen hanehalkı ekonomisi analiz tekniklerine dayanarak yapılan proje değerlendirmesine göre, bu nakit transferinin yararlanan haneleri olumlu yönde etkilediği vurgulanmıştır. Bununla birlikte, nakit programına, çocukların beslenmesi üzerindeki etkisini artırmak için mikro besin takviyesi ve çocuk hastalıklarının kontrolüne odaklanan uygulamaların sunulmasına eşlik etmesi daha önemli olmuştur (Birleşik Krallık Çocukları kurtarma 2009).

c. Programın genel değerlendirilmesi

Nijer'de, sosyal yardım politikaları genellikle hükümet tarafından belirlenir ve hem kırsal hem de kentsel alanlar için ülke çerçevesi politikalarında tanımlanmaktadır (SDR, SRP, 3N). Bu nedenle, bu politikalar çerçevesi gerçekleştirilmeleri için fon sağlamak için bağışçılara (teknik ve mali ortaklar) teşvik edilmektedir.

Buna göre, fon elde edilirse, hükümet başlatılan bu sosyal yardım programlarının farklı aktörler arasındaki anlaşmalar ve sözleşmeler yoluyla yürütülmesi için sivil toplum örgütüne proje teklifi başlatmaktadır. Bu nedenle, programların ilerlemesiyle ilgili hükümete veya fon ortakları kurumlarına raporlar sunulmaktadır. Nitekim Nijer'de sosyal yardım programları, kırsal kesimdeki yoksulların yaşam koşullarını iyileştirme ve gençlerin göçünü azaltması hükümetin çabalarıyla desteklenmektedir.

Bununla birlikte, Nijer hükümetinin bu yürütülen sosyal yardım programları ile ilgili verilere sahip olamamaktadır. Çoğunlukla sosyal yardım programlarından yararlananların ihtiyaçları uygun olmaması ile bu sosyal yardım programlarının izlenmesi ve programlardan yararlananların üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi zordur. Öte yandan, yerel liderlerin ve politikacıların müdahalesi nedeniyle sosyal yardım programlarından yararlananların seçilmesinde birçok usulsüzlük olmaktadır. Bu nedenle, bu sosyal yardım programlarının uygulanması, hedeflenen bölgedeki sosyal gerginlik kaynağı olabilir.

Sonuç olarak, Nijer hükümeti yardım programlarının uygulanmasında tüm aktörlerin izlenmesini iyileştirmek için yasal düzenlemeler oluşturmalıdır. Bu programlar, ülkenin kırsal politika finansmanının önemli bir parçası olduğu için etkilerinin değerlendirilmesinin kolaylaştırılması gerekmektedir.

4.2. Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları

Farklı kaynaklarca, farklı hedef kitlelere dönük farklı kategorilerde verilen sosyal yardımlardaki ana amaç; ülke genelinde uygulanan ekonomik programlara paralel ve onların destekleyicisi olarak, gerek kentsel ve gerekse kırsal kesimde yaşayan yoksul ve muhtaç ailelere yardımcı olmak ve böylece yoksullukla mücadeleye katkı sağlamaktır.

Bu bölümde, Türkiye’de yoksulluğa genel bakış, sosyal yardım politikalarının yasal ve kurumsal çerçevesi, sosyal yardım harcamaları ve yararlananlar, sosyal yardım sistemi gelişimi, ülkenin bütünsel sosyal yardım sistemi gözden geçirilmektedir. Belediye sosyal yardım programları, vakıf sosyal yardım programları, yararlanıcıların seçilmesinde hedeflenen yaklaşımlar ve sosyal yardım politikaları ele alınmaktadır.

4.2.1. Türkiye’de yoksulluğa genel bakış

Son yıllarda dünyada yoksullukla mücadele yaygın bir zorluk yaşanmıştır. Bu nedenle Birleşmiş Milletler, yoksullukla mücadeleyi 2015 sonrasında gündemine almıştır. Her ülke yoksullukla mücadelede, kendi politikalarını ve programlarını uygulamaktadır. Türkiye’de 2002 yılından buyana TÜİK tarafından yoksulluk sınırını belirlemeye dönük “yoksulluk anketleri” yapılmaktadır (İncedal ve Coşkun 2013). TÜİK’e (2019) Türkiye’deki yoksulluk oranı 2013-2017 döneminde %29,5-%28,1 düzeyindedir.

Bununla birlikte, 2013’de ülkenin kentsel nüfusu %0,02’si ve kırsal nüfusun %0,13’ü günlük 1,25 ABD dolarının altında yaşamaktadır. Ayrıca, 2009 yılında kırsal alanda yaşayan nüfusun %38.69’u yoksul sınırındayken sadece %1,42’si gıda yetersizliği yaşamaktadır. Öte yandan, 2009 yılında kentteki gıda yoksulluğu oranı %0,06 olup kırsal yoksulluk oranı kentsel alandan daha yüksektir (TÜİK 2019).

Danışık (1997), Saatçi ve Akpınar’a (2007) göre, Türkiye’nin kırsal nüfusu düşük eğitim düzeyine sahip ve sağlık sigortası sistemine kayıtlılık azdır. Bu nedenle son yıllarda Türkiye’de uygulanan sosyal yardım politikaları, yoksul insanların temel yaşam koşullarına ulaşmalarını desteklemede giderek artan bir öneme sahip olmuştur.

4.2.2. Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarına genel bakış

Uzun yıllar boyunca sosyal politikalar, Türkiye’de izlenen temel politikaların önemli bir parçası olmuş ve birçok sosyal politika düzenlemeleri uygulanmıştır. Bunlar, gelir eşitsizliğini ve dağılımını, yoksulluk yanında işsizlik oranını ve sosyal refah kaybını azaltmayı hedefleyen çeşitli sosyal programlardan oluşmaktadır. Özellikle 1980’lerde neo-liberal politika döneminde, Türkiye’de birçok sosyal yardım programı uygulanmıştır (Gündoğan 2008).

Türkiye 1986 yılında, yoksulluğu azaltma programlarını yürütmek için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’nu uygulamaya koymuştur. Bu sayede, yoksullara yardım etmek için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıfları aracılığıyla birçok sosyal yardım programı yürütülmüştür. Daha sonra ülkede 2011 yılında, ulusal düzeyde sosyal yardım ve hizmetleri uygulamak ve koordine etmek için Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014) kurulmuştur. ASPB il düzeyinde kurumsal yapısını tamamlamış ayrıca Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Genel Müdürlüğü (SYDVGM) kurularak ilçe düzeyinde teşkilatlanması sağlanmış ve sosyal yardımlar bunlar üzerinden uygulanmaya başlanmıştır (Dünya Bankası 2018).

4.2.2.1. Sosyal yardım politikalarına ilişkin yasal ve kurumsal yapılanma

Sosyal politikalar, Türkiye’de uzun bir tarihsel gelişime sahiptir olup, Türkiye’de ilk Cumhuriyetin kuruluşundan buyana pek çok sosyal yardım politikası düzenlemesi uygulanmış ve çeşitli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Serdar, 2015).

Türkiye’de sosyal politikalar ve sosyal yardım kapsamlı uygulanan başlıca yasal düzenlemeler tarih sırasına göre ve ilgili kurumlarla birlikte aşağıda sıralanmıştır:

- 1936 - No.3017, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kuruluş Kanunu.
- 1957 - No.6972, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun.
- 1959 - No.7355, Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun.
- 1983 - No.2828, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu.
- 1986 - No.3294, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu.
- 2004 - No.5102, Yük. Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun.
- 2004 - No.5263, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun.
- 2006 - No.5510, Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.
- 2011 - No.633, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

Günümüzde geline nokta, Türkiye’de sosyal yardım programı uygulayan başlıca kurumsal yapılanma; başta ilgili bakanlık olmak üzere, belediyeler, muhtarlıklar ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarıdır.

- Bunlardan bakanlık kapsamlı sosyal yardımlar, ilgili bakanlık olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinasyonunda ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’na (No:3294) dayanarak, merkezi yönetim birimi temsilcilikleri olan valilikler ve kaymakamlıklar bünyesinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla ülke genelinde verilmektedir. Tüm vakıflar da, bakanlık bünyesinde sadece bu amaç için oluşturulmuş Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyet göstermektedirler.
- Sosyal yardım programı uygulayan ikinci önemli kaynak da belediyeler olup Büyükşehir Belediyesi Kanunu (No:5216) ve Belediye Kanun’una (No:5393) dayanarak hazırlanan ilgili yönetmelikler çerçevesinde sosyal yardımlar uygulanmaktadır.
- Muhtarlıklar ise hem yerel olanaklarla hem de merkezi ve yerel yönetim sosyal yardım birimleriyle irtibat halinde ve onlara yardımcı olarak sosyal yardım programları yürütmektedirler.
- Kamu koordinasyonu dışında ayrıca kamuya oranla daha küçük ölçekli olsa da çeşitli sivil toplum oluşumları da, gerek kuruluş sözleşmeleri gerekse sosyal sorumluluk projeleri nedenleriyle sosyal yardım uygulamaları yürütebilmektedirler. Kuşkusuz bunların takip ve koordinasyonu oldukça zordur.

Ancak bu araştırma kapsamında daha ziyade izlenen kamu sosyal yardım politikaları uygulamaları üzerinde durulacaktır. Genelde uygulanan sosyal yardım programları da; aile yardımları, eğitim yardımları, sağlık yardımları, özel amaçlı yardımlar, yaşlı ve engelli yardımları, proje ve istihdam kapsamlı yardımlar şeklinde gruplandırılmaktadır.

4.2.2.2. Türkiye’de uygulanan başlıca sosyal yardım programları

Türkiye’de, sosyal yardım programları aynı veya nakdi yardımlar olarak iki ana kategoride sıralanabilmektedir. Bununla birlikte, Türkiye ASPB (2016) hedeflenen yararlanıcılara ve yardımın amaçlarına bağlı olarak altı ana grupta sosyal yardım

gerçekleştirmektedir. Ülkede yürütülen sosyal yardım programları, Şekil 4.4’de belirtilmiştir.

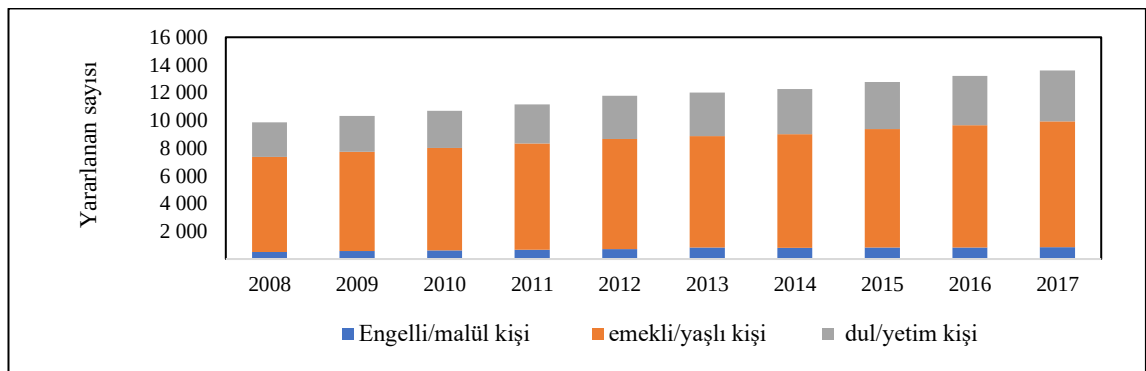
Çizelge 4.4. Türkiye’de uygulanan sosyal yardım programları

Sosyal yardım çeşitleri	Hedeflenen gruplar	Sağlanan bazı sosyal yardım örnekleri
a. Aile yardımı	Evsiz Türk vatandaşları, doğal afet mağdurları veya geçim sıkıntısı çekenler, çocuk doğuran anneler.	Yiyecek ve giyecek, kışın kömür, Ramazan ayı boyunca ve Kurban Bayramı’ndaki bağışlar.
b. Eğitim yardımı	Eğitim ücretlerini karşılayamayan fakir insanların çocukları, 8 yıllık temel eğitim programındaki öğrenci, ilk ve ortaokuldaki fakir ve muhtaç ailelerin çocukları, düşük gelirli ailelerin başarılı lise öğrencileri	İlkokulda okuyan erkekler aylık 35 TL ve kızlar 40TL; Ortaokulda erkekler için aylık 50 TL, kızlar için 60 TL; Uzak okul merkezde fakir öğrencilerin öğle yemeği, ayakkabı, çanta, defter, ilköğretim ve ortaokul öğrencilerinin taşınması, burs ve yükseköğretim öğrencileri için yurtlar gibi temel okul araçları
c. Sağlık yardımı	0-6 yaş arasında fakir ailelerin çocukları, doğumlarını hastanede yapan ve düzenli gebelik danışmanlığı yapan hamile kadınlar	Düzenli olarak çocuk başına aylık 30 TL ve ilk doğumda kadınlara 75 TL, Hamilelikte ve her düzenli muayenede aylık 35 TL, ikinci kez doğumdan sonra ise 35 TL, tedavi, uyuşturucu, ilaç ve tedavi ücretleri, sağlık harcamaları
d. Özel amaçlı yardım		Engelliler için sosyal bütünleşmeyi kolaylaştıran her türlü donanım
e. Yaşlı ve engelli yardımı	Engelli öğrenci ve engelli insanlar	Aylık nakit para, engelli araçları
f. Proje destekleri ve istihdam yardımı	Muhtaç asker ailesi ve zorunlu askerlik tamamlanmış mahkûmlar	İşe başlama desteği

Kaynak: ASPB (2016)’ndan uyarlanmıştır.

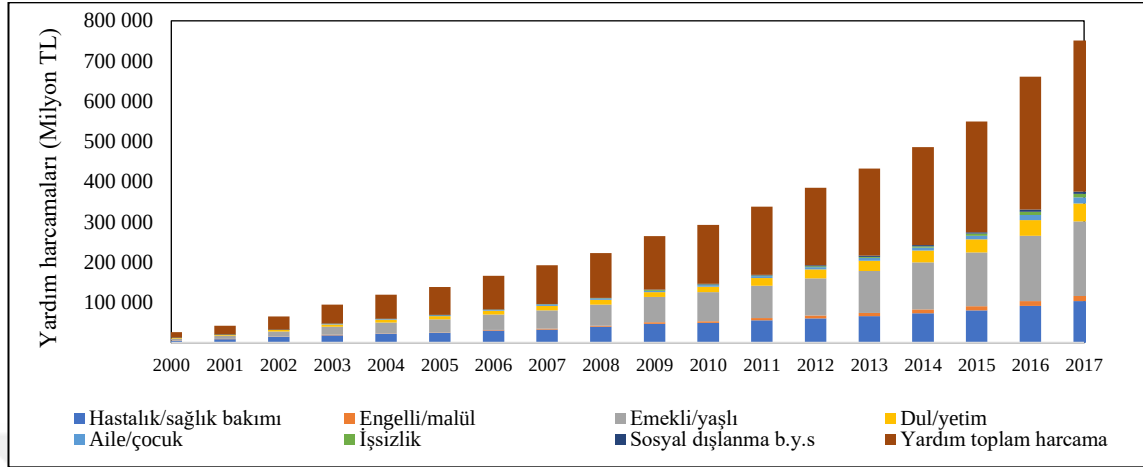
4.2.2.3. Türkiye’de sosyal yardım harcamaları ve yararlanıcılar

Son yıllarda, sosyal yardım politikaları Türkiye’de dikkati çeken bir konu haline gelmiştir. Bu nedenle, ülkedeki sosyal yardım programlarının çeşitliliği ve sosyal yardımdan yararlanların sayısı yıllara göre artış göstermektedir. Tüm sosyal yardım grupları arasında, emekli/yaşlı ve dul yetim grubu yararlanıcıların sayısı en yüksektir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. Sosyal yardım yararlanıcı sayısı değişimi (TÜİK 2019)

Türkiye’de sosyal yardım programları kapsamında yer alan hastalık/sağlık ve yaşlılara yönelik yardım harcamaları yıllar içinde artış göstermektedir. Emeklilik yardımı, dul/yetim yardımı yararlanıcı sayısı da giderek artış göstermektedir (Şekil 4.3).

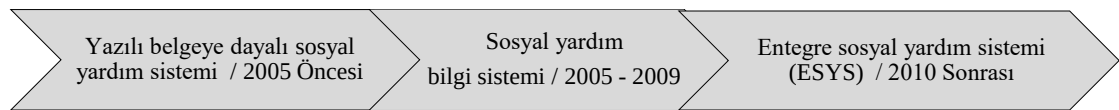

Şekil 4.3. Türkiye’de yıllık sosyal yardım harcaması (TÜİK 2019)

Türkiye’nin sosyal yardım harcamaları genel olarak 2010 yılından itibaren önemli ölçüde artmıştır. Bunda, 2011 yılında Aile ve Sosyal Yardım Politikaları Bakanlığı kurulmasının önemli etkisi olmuştur. Türkiye’de çeşitli sosyal yardım yasal düzenlemeleri uygulanmıştır. Buna göre, sosyal koruma programlardan yararlananların sayısı yaklaşık 13.3 milyon olup ve çok sayıda yardım programı; engelli yardımı, yaşlılar, aile ve sağlık yardımı içermektedir (TÜİK, 2019). Nitekim Türkiye’nin toplam sosyal yardım harcamaları 2015 yılında 25,8 milyar TL’den, 2016 yılında 32 milyar TL’ye ve ülke GSYİH’sının sırasıyla %1,33 ve %1,45’ine ulaşmıştır (ASPB, 2016).

4.2.2.4. Türkiye’de sosyal yardım başvuru değerlendirme süreci gelişimi

Türkiye sosyal yardım sistemi 2005 öncesinde yazılı belge düzenleme ve toplama ağırlıklı bir yapıdayken bu tarih sonrasında ilçelerde kaymakamlık koordinasyonunda gerekli belgelerin toplanması işinin kolaylaştırılması sağlanmıştır. Buna karşın sosyal yardım başvurusunda tüm gerekli belgeleri temin işi yaklaşık 15 günü bulmuştur. Ancak 2009 yılında Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü belge toplama işini hızlandıracak bir yazılım programı hazırlayarak tüm vakıflarda on-line kullanılabilecek şekilde hizmete sunulmuştur. Gelineen noktada tüm ülkede, sosyal yardım vakıfları Voiceover İnternet Protokolü (VOIP) teknolojileriyle birbirine bağlanmaktadır (Dünya Bankası, 2018). Ek olarak, 2010 yılında sosyal yardım başvurularında; gerekli tüm kurumsal bilgiler, fonların dağıtılması, yararlanıcıların bilgilerinin kaydedilmesi ve izlenmesi ile yürütülen sosyal yardım programları raporlamasını sağlayan daha ileri ve bütünsel bir sosyal yardım sistemi oluşturulmuştur (Dünya Bankası, 2018) (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Türkiye sosyal yardım sistemi gelişim süreci

4.2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sosyal yardımları

Tüm ülkede sosyal yardım programları Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından planlanmakta ve bölgesel olarak Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmekte, il valiliklerine bağlı tüm ilçe kaymakamlıklarında bulunan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yürütülmektedir. Konuya ilişkin temel yasa, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu (No.3294)'dur.

4.2.3.1. Vakıf sosyal yardım programları

Türkiye'de ilçe kapsamlı sosyal yardım programları, ilçedeki vakıf aracılığıyla yürütülmektedir. Ancak verilen yardım çeşitleri, ilçe ihtiyacına göre değişebilmekle birlikte ana yardım programları kapsamı Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından planlanmaktadır. Genellikle bu yardımlar da şartlı sosyal yardımlar kapsamında yer almaktadır. Yani talep edilen yardıma göre değişmekle birlikte istenen bazı kriterleri sağlamak veya yerine getirmiş olmak gerekmektedir. Tüm vakıflarda aranan kriterler aynı olmakla birlikte bazı yardımların alt ve üst sınırı konularında vakıf yönetimine tanınan yasal inisiyatif sınırlarında kalmak koşuluyla bazı bölgesel uygulama farklılıkları da olabilmektedir. Örneğin Antalya ili Konyaaltı İlçe Kaymakamlığı'na bağlı Sosyal Yardım Vakfı tarafından yürütülen sosyal yardım programları ve başvuru kriterleri Çizelge 4.5'te gösterilmektedir.

Çizelge 4.5. Vakıf sosyal yardım programları ve kriterleri

Sosyal yardım programları	Programların gereksinimleri
a. Sosyal yardım	Aile reisin kimliğinin, 1 fotoğraf, Eğitim belgesi (eğer çalışıyorsa), ikamet statüsü mülkiyet belgesinin fotokopisi, sağlık-özür raporları (hasta varsa), basılı sosyal yardım ve dayanışma doldurulmuş başvuru formu
b. Genel Sağlık Sigortası	Başvuranın Kimliğinin bir kopyası, basılı sosyal yardım ve dayanışma doldurulmuş başvuru formu
c. 2022 (Yaşlı ve engelli aylığı)	Özürle kimlik fotokopisi, 1 fotoğraf, ikamet statüsü mülkiyet belgesinin fotokopisi, sağlık-özür raporu (aslı), basılı sosyal yardım ve dayanışma başvuru doldurulmuş formu
d. Evde bakım hizmeti, engelli yardımı	Kimlik nüshası, 2 fotoğraf, sağlık özür raporu, rapor nüshası, basılı sosyal yardım ve dayanışma başvuru doldurulmuş formu.
e. Dul kadın yardımı	Dul kimlik fotokopisi, 1 adet vesikalık fotoğraf, Eğitim Sertifikası (okuysa), ikamet statüsü mülkiyet belgesi, sağlık-özür raporu, raporun kopyası (hasta ise), basılı sosyal yardımlaşma ve dayanışma başvuru doldurulmuş formu
f. Muhtaç asker ailesi yardımı	Aile reisinin kimliğinin fotokopisi, 1 fotoğraf, eğitim belgesi (eğer çalışıyorsa), ikamet statüsü mülkiyet belgesinin kopyası, sağlık-özür raporları, raporun kopyası (eğer hasta ise), basılı sosyal yardım ve dayanışma başvurusu doldurulmuş formu
g. Koşullu eğitim ve sağlık yardımı	Aile reisinin kimliğinin fotokopisi, 1 fotoğraf, eğitim sertifikası (eğer çalışıyorsa), ikamet statüsü mülkiyet belgesinin kopyası, sağlık-özür raporları, raporun fotokopisi, (bir hasta varsa) basılı sosyal yardımlaşma ve dayanışma başvurusu doldurulmuş formu

Kaynak: <http://www.konyaalti.gov.tr/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakfi-hizmet-standartlari> (Erişim:11.02.2019)

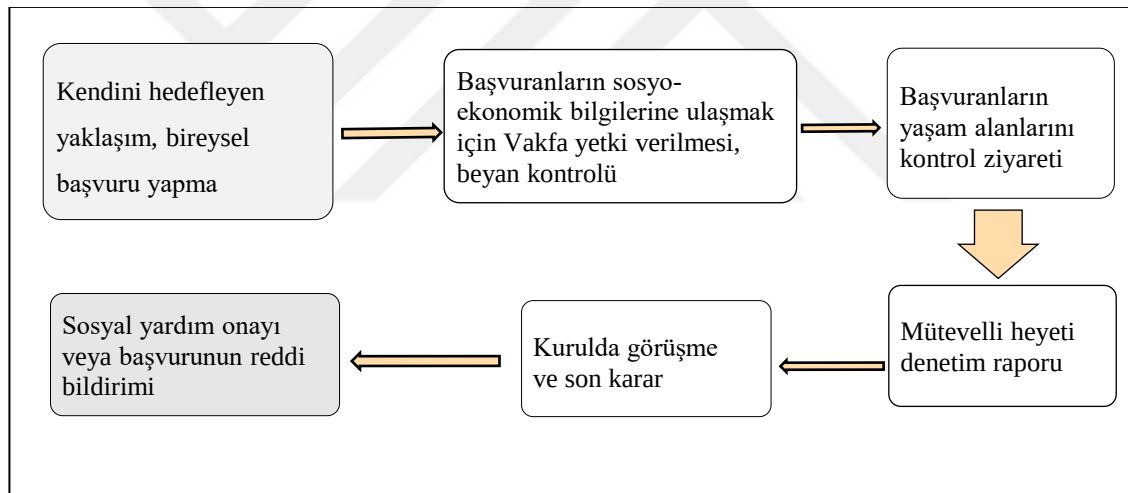
4.2.3.2. Vakıfların sosyal yardım başvuru işlemleri

Genel bir uygulama olarak;

- sosyal yardım programlarına başvurmak isteyenler herhangi bir engeli yoksa çoğunlukla Vakıf ofisine kendileri gitmektedirler.
- Bazen de engeli nedeniyle gelemeyenler için muhtar ve diğer yasal temsilcileri, komşuları vb kanallar aracılığıyla vakfa bilgi verilmekte ve vakıf elemanları yardım talep eden bireyi ziyaret ederek süreci başlatmaktadırlar.

Başvuranların, talep edilen veya kendisine uygun olan yardım çeşidini alacak koşulları sağlayıp sağlamadığına ilişkin kontrolü gerektiren tüm sosyo-ekonomik bilgiler, e-devlet bağlantılı ve vakıf sisteminde yer alan sosyal yardım elektronik entegre sistemi aracılığıyla sağlanmaktadır.

Vakıf yetkilileri, başvuran bireyden öncelikle gerekli şahsi imzalı beyanları almakta ve daha sonar bunları sistemden ve gerekirse bazı yardım talepleri için ikamet ziyareti yöntemi kullanılarak kontrol sürecine başlamaktadır. Bazen de beyanlara ilişkin gerekli bilgilere entegre sistemden hemen ulaşılması halinde, bireysel başvuru, anında değerlendirilerek kontrol edilmekte ve diğer süreçler daha da hızlanmaktadır (Şekil 4.6).

Şekil 4.5. Vakıf sosyal yardım programlarına başvuru işlemleri (Araştırma verisi)

4.2.3.3. Vakıfların sosyal yardım yaklaşımları

Dünyada sosyal yardım programlarından yararlananların seçiminde birçok kriter kullanılmaktadır. Buna göre, herhangi bir sosyal transferin doğru yararlanlarının belirlenmesinde altı ana *hedefleme yaklaşımı* kullanılmaktadır. Bunlar; varlık doğrulama testi, vekil aracılığıyla test, topluluk temelli, bölgesel, kategorik, kendini demografik yaklaşımlarıdır (Coady vd. 2004). Sosyal transferlerin uygulamasında üç ana yaklaşım; yoksul, kategorik ve bölgesel yaklaşımlarıdır (Farrington ve Slater 2006). Ayrıca, *hedefleme yaklaşımları*; çoğunlukla topluluk temelli, vekil aracılığıyla test, varlık doğrulama testi, kendini, demografik ve bölgesel yaklaşımları kapsamaktadır. Örneğin, hanehalkı yoksulluk oranı düşük gelir, harcama, tüketim ve varlıklarına dayanırken,

sosyo-kategorik yaklaşımı, yararlananların sosyal veya demografik grupların üzerinde odaklanmaktadır.

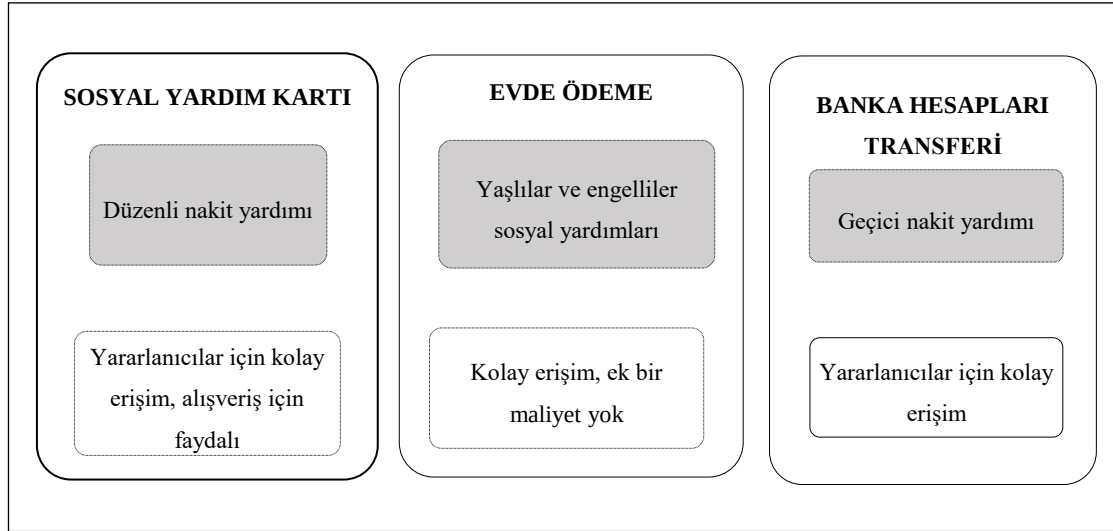
Konyaaltı ilçesi aracılığıyla yürütülen sosyal yardımlar, çoklu hedefleme mekanizmalarını birleştirmektedir. Buna göre bazı programlar gelire dayalı, bazıları ise demografik yapısı veya specific sosyal kategori (yetim, dul, engelli) hedeflemektir. Bununla birlikte, uygulanan yardım programlar, bölgesel yaklaşımı arağıyla uygulanamaktadır. Örneğin Konyaaltında sağlanan yardımlar tüm başvuranlar Konyaaltı ilçesinde ikamet edilmesei şarttır.

Türkiye'de gelir testi, genelinde sağlık sigortası kapsamında 5510 Sayılı Kanun'un 80. maddesiyle düzenlenmiştir. Kişi başı aylık gelir; gelir ve gider harcamaları, taşınır ve taşınmaz vrlıklılarıyla değerlendirilmektedir. Ayrıca, son yıllarında, kişi başı gelir değerlendirmesi; yeşil kart ve sosyal yardım ödemeleri için sosyal yardım ve dayanışma vakıfları tarafından da yapılmaktadır (Dünya Bankası 2018).

Gelir testi, kendini yaklaşım olup sadece ilçe kurumlara yardımın başvuranlarına uygulanmakta ancak çeşitli engelleri nedeniyle vakıf ofisine gelmeden başvurusu yapılabilen kişilere de uygulanmaktadır. Tüm başvuranların sosyo-ekonomik durumu başta Sosyal Güvenlik Kurumu olmak üzere tüm diğer kamu kurumu kayıtlarından e-devlet üzerinden değerlendirilmektedir. Başvuru değerlendirmelerinde; aynı hanede yaşayan bireyleri, bekar çocuklar, büyükanne ve büyükbabalar, aynı ailede birden fazla ailenin yaşam durumu konular ve kişi başına düşen aylık geliri arağıyla değerlendirilmektedir (Anonim 2019). Ek olarak, gelir testi yaklaşımına göre, araştırma ve değerlendirme sonucunda, başvuruların aylık toplam geliri Türkiye'nin ulusal asgari ücretin üçte birinin altında olması gerekmektedir (Dünya Bankası 2018).

4.2.3.4. Vakıfların sosyal yardımları teslimi

Genel olarak, yardım programlardan faydaları yararlanlarına teslim mekanizması ve programlardan haberdar olma birçok zorlukla karşı karşılamaktadır. Örneğin, bazı ülkelerde, yardım sağlayan kurumlarına erişim amaçlı seyahat ücretleri yararlanarlara ödenmektedir (Vadapalli 2009). Türkiye'de sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, üç ayrı kanal üzerinden yardımı sağlamaktadır. Bunlar yardım kartları, banka havalesi ve eve teslim kanallardır. Sosyal yardım sağlama ve teslim mekanizmaları; yardım çeşidine, yararlananlarının kategorisine ve yaşam alanlarına göre değişebilmektedir (Dünya Bankası 2018). Araştırma olan alanı Konyaaltı İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yürütülen sosyal yardımlar kullanılan teslim mekanizmaları Şekil 4.7'de gösterilmektedir.

Şekil 4.6. Konyaaltı Sosyal Yardım Vakfı yardım teslim şekilleri (Araştırma verisi)

4.2.3.5. Vakıf sosyal yardım entegre sisteminde izleme sağlayan ana kurumlar

Vakıfların sosyal yardımlarının entegre system üzerinden izlenmesini sağlamak amacıyla bazı kurumlarla işbirliği yürütülmektedir. Tüm vakıflar bu sistem üzerinden birbirine bağlı bir yararlanıcının farklı yerlerdeki vakıflardan farklı nedenlerle almış veya almakta olduğu yardımlar görülebilmektedir. Böylece tekrarlardan korunulabilmektedir. Entegre sistemin ayakta kalmasını sağlayan ve rol üstlenmiş olan üç farklı kurum olup bunlar Çizelge 4.6’da belirtilmiştir.

Çizelge 4.6. Vakıf sosyal yardım entegre sisteminde izleme sağlayan ana kurumlar

Kurum adı	Ana roller
Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü	Sosyal yardım programlarının veri tabanının denetlenmesi, donanımın korunması, sosyal yardım yararlanıcılarının toplanan verilerinin toplanma ve değerlendirilmesi, sosyal yardımların ulaştırılmasının sağlanması
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	Sistemin yazılımının bakımının sağlanması, yeni yazılım modüllerinin geliştirmesi.
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	Sosyal yardım başvurularının kaydı, sosyal yardıma başvuran hanelere inceleme ziyareti, sosyal yardım alan kişilerin yoksulluk durumunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunması

Kaynak: Araştırma verisi

Bütünleşik sosyal yardım sistemi, birbirinden farklı kurumlardan gelen çeşitli verileri izleme fırsatı veren elektronik bir sistemdir. Bu sistemde tarama ve izleme yapabilmek için bazı konularda sosyal yardım yararlanıcısının izni gerekmektedir. Nitekim beyan içerisinde bu izin de alınmış olmaktadır.

Bu sistem; İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, İŞKUR ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi kurumlarla entegre olup yararlanıcının beyanını kontrol etme imkanı veren, sosyal yardım alabilecek koşulları

sağlayıp sağlamadığına ilişkin veriler buralardan sağlanmaktadır (Çizelge 4.7) (Dünya Bankası 2018; Konyaaltı Vakfı 2018).

Çizelge 4.7. Vakıf sosyal yardım sistemi veri sağlama kaynakları

Kurumlar	İlgili birimler	Entegre veriler
Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü	Koşullu eğitim ve sağlık yardımı; gelir yaratan proje bilgileri, sosyal yardım bilgileri (SYS); gelir testi sonucu, evde bakım maaşı; ayni / nakit yardımı; İhtiyaç maaşı, gıda yardımı
İçişleri Bakanlığı	Nüfus ve vatandaşlık işleri, il yönetimi bilgi işlem bölümü	Hanehalkı sicil kayıt belgesi, hane sicil belgesi, kişisel sicil belgesi, vekâletname; adres bilgileri, terör kaybı tazminatı; geçici kırsal güvenlik görevlisi maaş bilgisi
İş ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Sosyal Güvenlik Kurumu	Sosyal güvenlik bilgisi; sağlık ön yetkilendirme ve hak kazanma bilgileri
Maliye Bakanlığı	Gelir İdaresi Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	Mükellef statüsü; araç sahipliği, taşınmaz mal sahipliği
Millî Eğitim Bakanlığı	Yüksek Öğrenim Kredileri ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, Okula devam bilgileri; not geçiş bilgisi ve burs bilgisi	
Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Çiftçi kayıt sistemi sorguları	
Sağlık Bakanlığı	Aile hekimliği bilgi sistemi, sağlık kontrol bilgisi	
Millî Savunma Bakanlığı	Askerlik durumu; engelli vatandaşların askerlik durumu	
Türkiye İşçi Kurumu (İŞKUR)	İşkur kadı; işsizlik sigortası ödeneği, kısa vadeli istihdam ödeneği; iş kaybı tazminatı; istihdam etkinliği	
Adalet Bakanlığı (devam eden iş)	Ulusal yargı bilişim sistemi ödenek bilgisi	

Kaynak: Dünya Bankası (2018)'den uyarlanmıştır.

4.2.3.6. Vakıfların sosyal yardım uygulamasının genel bir değerlendirmesi

Türkiye'de sosyal yardım politikaları Cumhuriyetten beri uygulanmaktadır. Başvuru sistemi giderek geliştirilmiş ve elektronik ortamda control imkanı veren entegre bir sosyal yardım sistemine ulaşılmıştır. Böylece hem sosyal yardım verilerine ulaşma hem de bütçeyi etkin kullanma ve yönetme imkanına kavuşulmuştur. Ayrıca, konuya ilişkin yasal düzenlemeler ihtiyaca göre yeniden şekillendirilmiş, sosyal yardım programları ve dağıtım mekanizmaları başvuru sahiplerinin işini kolaylaştıracak şekilde geliştirilmiştir. Nitekim 2011 yılında ülkenin sosyal yardım programlarını planlamak için Aile ve Sosyal Yardım Politikaları Bakanlığı oluşturulmuş, ülke genelinde tüm sosyal yardımların bir merkezden koordine edilmesine başlanmıştır. Bakanlık bünyesindeki Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü, il teşkilatları ve ilçelerde ise sosyal yardım ve dayanışma vakıfları aracılığıyla sosyal yardımlar verilmeye başlanmıştır.

Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü; tüm il ve ilçe ilçe sosyal yardım programlarını koordine ederek sosyal yardım programlarına fon sağlamaktadır. İlçe sosyal yardım ve dayanışma vakıfları da doğrudan başvuru ve değerlendirme süreçlerini yürüterek sosyal yardımları yararlanıcılara ulaştırmaktadır.

Vakıflar yanında Türkiye'de bazı sivil toplum kuruluşları (STK) da sosyal yardım programları yürütmektedir. Ancak bunların katkıları, kamu sosyal yardım programlarına oranla oldukça düşük düzeyde kalmakla birlikte tüm sosyal yardımların izlenebildiği bir sağlıklı bir ortak kayıt sistemi de bulunmamaktadır. Bu bakımdan vakıf kayıt sisteminin oldukça sağlıklı bir yapıda olduğu söylenebilir (Şentürk 2014).

Ayrıca, ülkede belediyeler de Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan farklı vakıf ve STK'lardan bağımsız ayrı sosyal yardım programları yürütmektedirler. Belediyeler de fon sağlama, yardım çeşidi, yararlanıcı belirleme kriteri, izleme sistemi gibi konularda meclis kararlarına dayanarak vakıflardan ayrı hareket etmektedirler. Her bölgedeki ve düzeydeki belediyeler birbirinden farklı hareket etmekte ve belediyeler arasında da vakıf entegre kayıt sisteminde olduğu gibi ülke genelinde izlenebilen ortak bir very tabanı bulunmamaktadır. Bu durum, aynı haneye hanki kaynaktan ne kadar sosyal yardım sağlandığı hususunda belirsizlik yaratmakta, etkin bütçe ve fon kullanımı ve sosyal adalet vb açılardan şeffaf bir görünüm ortaya çıkmasını engellemektedir.

4.2.4. Belediyelerin sosyal yardım programları

Türkiye'de hemen her il ve ilçe belediyesi düzeyinde sosyal yardım programları yürütülmektedir. Bununla birlikte aynı sınırlar içerisinde özellikle vakıf kaynaklı kamu sosyal yardım programları uygulanmaktadır. Tüm ilçe vakıfları aynı grup sosyal yardım programını, kriterleri ve kayıt sistemini uygularken belediyeler birbirinden bağımsız olarak hareket etmektedirler.

Örneğin Antalya Büyükşehir Belediyesi ve diğer büyükşehir belediyeleri, 5216 Sayılı Kanun'a göre ve diğer büyükşehir olmayan belediyeler ise 5393 Sayılı Belediye Kanunu'na göre sosyal yardımları düzenlemiştir. Büyükşehir belediyesi Sosyal Yardım Yönetmeliği'nin 4 ve 5 inci maddeleri; " nakit yardım, ayni yardım, sosyal kart, sıcak yemek yardımı, ekmek yardımı, eğitim yardımı, evlilik yardımı, fiziksel alan planlama yardımı, yetim yardımı ve şehit yardımı" gibi yardımları kapsamaktadır. Ek olarak, aynı düzenlemenin 16. maddesi; yaşlıları, hasta ve özürlü ihtiyacı olan kişileri, doğal afet mağdurları, kazazedeleri, yaşamı tehdit edici hastalığı olan hastaları, fakir aileleri ve bunların yanı sıra yetimleri ve korunmasız çocukları kapsamaktadır (Çizelge 4.8) (Büyükşehir Belediye Meclisi 1034 sayılı karar, 2015).

Çizelge 4.8. Antalya Belediyesi sosyal yardımları

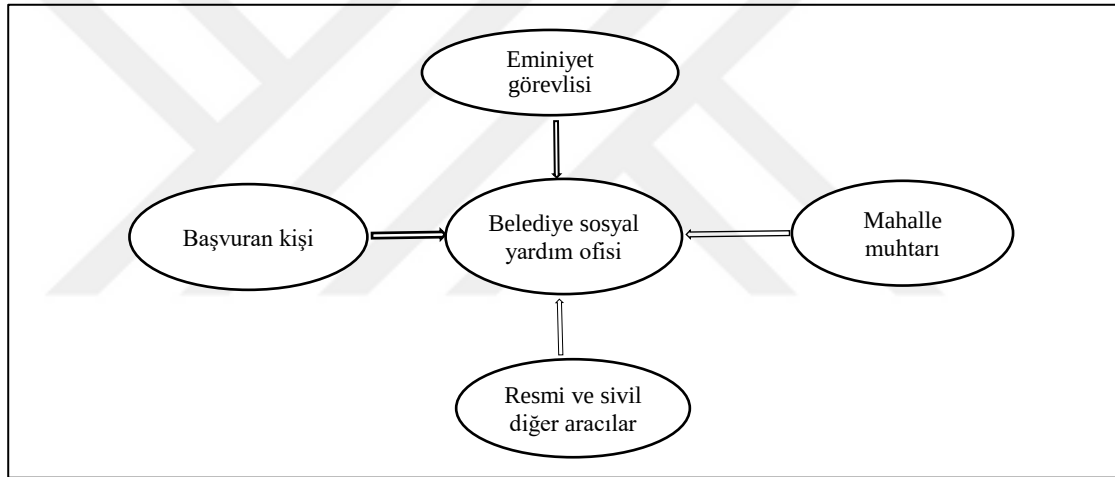
Sosyal yardım çeşidi		Sosyal yardımlar
Nakit yar.	Nakit hibeleri	Nakit para
Ayni yardım	Ayni yardım	Yiyecek, giyim, yakıt, ev eşyaları, kırtasiye malzemeleri, rehabilitasyon amaçlı tıbbi ekipman ve protez cihazları
	Sosyal kart	Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan fakir insanlara ön ödemeli elektronik kart
	Sıcak yemek yardımı	Günlük sıcak yemek çorbası
	Ekmek yardımı	Günlük ekmek ödemesi, fiş veya barkod sistemi
	Evlilik parası	Aylık gelir hibeleri
	Fiziksel alan planlama yardımı	Konut ve işyerlerinin onarımı ve değiştirilmesi

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardımlar Yönetmeliği, 2019.

Bununla birlikte, Antalya Belediyesi, 5216 Sayılı Kanun 7. maddesi ve 5393 Sayılı Kanunun 53. maddesine göre, Antalya sınırlarının dışına da bazı sosyal yardımlar sağlamaktadır. Bunlar; bazı teçhizat ve malzeme yardımı, yangın ve felaket mağdurlarına yardım gibi. Yardımların çeşidi ve süresi belediye tarafından belirlenmektedir (Büyükşehir Belediye Meclisi 1034 sayılı karar 2015).

4.2.4.1. Belediyelere sosyal yardım başvurusu

Antalya Belediye sosyal yardım programlarına başvurular çeşitli kanallar vasıtasıyla yapılabilmektedir. Belediye sosyal yardım yasal düzenlemesi 18. maddesine göre, programlara başvuru temel yaklaşım olarak “kendinden hedefleme yaklaşımıyla” yani bizzat yardım isteyen bireyin kendisi tarafından yapılmaktadır. Başvurular doğrudan “belediyenin sosyal yardım ofisine” yapılmaktadır. Ancak belediye sosyal yardım ofisine ulaşamayacak kişilerin de başvuruları; birçok resmi temsilciler, polisler, zabıta, muhtarlar ve herhangi bir vatandaş tarafından da yapılabilmektedir (Büyükşehir Belediye Meclisi 1034 sayılı karar 2015) (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Belediye sosyal yardım programlarına başvuru kanalı (Araştırma verisi)

4.2.4.2. Belediyelerin sosyal yardım programlarının genel değerlendirmesi

Genel olarak, belediye sosyal yardım programlarına başvuran kişiler Antalya Belediyesi sınırlarında yaşamak zorundadır. Antalya Belediyesi’nin sosyal yardım Yönetmeliği 16. maddesine göre, yürütülen sosyal yardım programları, adresi Antalya ili sınırları içinde kayıtlı olan muhtaç vatandaşları desteklemeyi hedeflemektedir. Belediye sosyal yardımları, genelde aynı yardım ve nakit yardım şeklinde olup başvuranların bazı şartları yerine getirmeleri gerekmektedir (Büyükşehir Belediye Meclisi 1034 sayılı karar 2015).

Genellikle başvuranlar, gelir temelinde değerlendirilmekte olup hanede bulunan kişi başına aylık gelirin ortalaması aylık brüt asgari ücretin yarısından daha az olması gerekmektedir. Bunun yanında, eğitim ve sağlık yardımı gibi birçok özel belediye sosyal yardım yararlanıcısı değerlendirmesinde öğrenci belgesi, sağlık raporu ve gelir durumu gibi bazı bilgiler gerekmektedir. Bazı durumlarda ilgili yasal düzenlemesinin 20.

maddesine göre, belediye sosyal hizmetler bölümü görevlileri, başvuru sahiplerinin ikametlerine veya işyerlerini ziyaret ederek kayıtlı bilgilerin doğruluğunu araştırmaktadırlar. Antalya belediyesinin sosyal yardım başvuruları, genellikle en geç bir ay içerisinde sonuçlandırılmaktadır (Büyükşehir Belediye Meclisi 1034 sayılı karar 2015).

4.2.4.3. Belediyelerin sosyal yardımları teslimi

Belediyeler sosyal yardımları yararlanıcılarına çeşitli kanallardan ulaştırmaktadır. Bu durum, sosyal yardım çeşidine ve hedeflenen yararlanıcılara göre değişmekte olup temel yapı Çizelge 4.9’da gösterilmektedir.

Çizelge 4.9. Belediyelerin sosyal yardımları teslim şekilleri

Sosyal yardımlar	Teslim şekilleri
a. Nakit yardımı	Yararlanıcılar adına açılmış banka hesabı veya yararlanıcıların banka hesapları aracılığıyla banka havalesi
b. Ayni yardım	Yararlanıcıların yaşam yerlerde verme veya sosyal yardım ofisinden alma
c. Sosyal kart	Belediyeyle elektronik kart hizmeti verme anlaşması bulunan banka veya diğer kuruluşlar
d. Sıcak yemek yardımı	Belediye sosyal yardım servisinin restoranında, çorbalarda ve yemeklerde, muhtaç insan evinde veya uygun bir yerde teslimi.
e. Ekmek yardımı	Fiş veya barkod sistemi, dağıtım noktalarından, muhtaç kişilerin evlerine veya uygun herhangi bir yere teslimi.
f. Eğitim yardımı	Öğrencilerin banka hesaplarıyla veya Antalya İl Milli Eğitim Müdürlükleri protokolünün prosedürüne göre.
g. Evlilik yardımı	Yoksul ve muhtaç evli çiftlere çeyiz sağlanması.
h. Fiziksel alan planlama yardımı	Yaşlılar, hastalıklar ve engelliler ile doğal afet, yangın ve kaza mağdurlarının tamir, değiştirme veya donanım malzemesi

Kaynak: Araştırma verisi

4.3. Alan Araştırması Bulguları

4.3.1. İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları anket bulguları

Bu bölümde, Antalya İlinde 5 merkez ilçenin (Muratpaşa, Konyaaltı, Kepez, Döşemealtı ve Aksu) Sosyal Yardımlaşma Vakfı Müdürleri ile yapılan anket görüşmesinden sağlanan bulgulara yer verilmiştir. Çizelgelerdeki yüzde (%) oranlamalar vakıf sayısına göre olup tabloda yer alan her bir konu veya sorguya vakıf yaklaşımının oransal değeridir. Oranların toplamının %100 olması her durumda beklenmez. Örneğin uygulanan bir yardım çeşidi tüm vakıfların sadece %20’sinde var olabilir. Ya da kaynak yetersizliği sorunu, vakıfların %80’inde ayrıca denetimsizlik sorunu da yine %80’inde var olabilir.

4.3.1.1. Vakıfların uyguladığı sosyal yardım programları hakkında genel bilgiler

- Vakıf yardımlarından yararlananların tamamı için sosyal yardım muhtaçlık durumlarının değerlendirilmesi temel kriterler olmuştur. Buna göre, 2018 yılında sosyal yardım programlarından yararlananlar seçilmesinde kişi başı aylık gelirin,

Türkiye asgari ücret tutarının üçte birinden daha az ücret (607,67TL) alması aranmıştır.

- Gelir yanında ayrıca, yardım çeşidine göre değişmekle birlikte, başvuranın engellilik derecesi, yaşı, yetim ve dul olma gibi diğer bazı sosyo-demografik özellikler de değerlendirmelerde dikkate alınmaktadır.
- Bununla birlikte tüm vakıflar, aynı hanede birden fazla kişiye farklı sosyal yardımlar sağlayabilmektedir.
- Öte yandan, tüm ilçe vakıfları, yıllık güncellenmelere önem vermekte, yararlanıcıların verdikleri sosyal yardım bilgilerinin tutarlılığını kontrol etmek için başvuran kişilerin yaşam alanlarına ziyaretler gerçekleştirmektedir.
- Vakıflar, hem geçici (tek seferlik) hem de belirli süreli devam edecek sosyal yardımlar sağlamaktadır. Örneğin gıda yardımı geçici, engelli ve yaşlı yardımları sürekli yardım programları kapsamındadır.
- Vakıflara en çok başvuru yapılan yardım konuları; nakit desteği, eğitim, gıda, şartlı sağlık, engelli ve yaşlı, yetim ve dul yardımlarıdır (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Vakıflarca uygulanan sosyal yardımlar hakkında genel bilgiler

Sosyal yardıma ilişkin temel konular	İlçe vakıfları
a. Yardım konularının ne(ler) olması gerektiği, nasıl ve neye göre belirlenmektedir ?	Asgari ücretin 1/3'ünden az gelir olanlar (kişi başı 609 TL ve muhtaç asker ailesinde sigortasız)
b. Yardımlardan yararlanan kişi sayısı	1.379 - 16.405 kişi ve 394 - 4.853 hanehalkı
c. En çok başvuru yapılan yardım konusu program(la)rı nelerdir ?	Nakdi, şartlı eğitim, gıda, şartlı sağlık, engelli ve yaşlı, yetim ve dul
d. Sosyal yardım program (lar) ından yararlanma kriter (ler) i nelerdir?	Muhtaçlık sınırı, asgari ücretin 1/3'ü ücret alma (2018): 607,67TL
e. Aynı hanede; aynı kişinin farklı konularda sosyal yardım alma durumu oluyor mu?	Evet
f. Aynı hanede; sosyal yardım alan birden fazla kişi oluyor mu?	Evet
g. Sosyal yardım alanlar nasıl inceleniyor?	Bazen muhtarlar tarafından incelenmektedir
h. Program(lar)ın süreklilik durumu nedir?	Tek seferlik ve sürekli olan sosyal yardımlar var

4.3.1.2. Vakıfların sosyal yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri

Çizelge 4.11. Vakıfların yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri

Duyuru ve arşivleme konuları	İlçe vakıfları (V) bilgileri
a. Programların varlığını ve kapsamını, yardım bekleyenlere duyurma yolu	TV-radyo, resmi dairelere yazı, kamu birimi panoları, muhtar, siyasi aktörler, sivil toplum örgütü, vatandaş
b. Yardıma ihtiyacı olanları belirlemek için kurum bir araştırma yapıyor mu ?	Evet, bütünsel sistemden, sosyal inceleme komşular ve muhtarlar üzerinden (%80)
c. Kuruma sosyal yardıma muhtaç olanlar konusunda düzenli bilgi sağlayan kaynaklar nelerdir?	Muhtar, komşu Sivil Toplum Kurumlar
d. Yardıma ihtiyacı olan kuruma nasıl ulaşıyor ?	Kendisi (%40); kendisi ve kurum (f= %40); Cimer (%20)
e. Verilen yardımlar ve alanlara ilişkin bilgileri arşivleme yöntemleri ?	Manuel dosya (%20); manuel ve bütünsel sistem (%80)
f. Arşivin diğer yardım veren kurumlarla ortak veri tabanı sistem bağlantısı veya başka bir ortak kontrol mekanizması var mıdır?	Diğer yardım veren kurumlarla ortak veri tabanı sistem bağlantısı veya başka bir ortak kontrol mekanizması yok (%60); aile çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığıyla (%20); Belediyeye entegre sistem (%20)
g. Yardım alanların durumları, yardım sonrasında da izleniyor mu?	Hayır, (sadece yararlanımlar gelince veya sadece müracaat tekrarlana zamanda) (%60); yıllık güncelleme (yıllık hane ziyareti) (%40)
h. Yanlış veya sahte beyan oluyor mu?	Evet, sahte beyan olma durumu (%100)
i. Önlem ve kontrol mekanizması bunu engellemeye yeterli mi?	Yetersiz (%80); yeterli (%20)
j. Tespiti halinde ne gibi yaptırımlar uygulanıyor ?	Yardımların kesilmesi veya başvuru reddi (%80), Yardım kesilmesi ve alınan tutarın iadesi (%20)

4.3.1.3. Vakıf yardım programlarına başvuru ve değerlendirme süresi

Çizelge 4.12. Vakıfların yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri

Başvuru ve değerlendirme konuları	İlçe vakıfları (V) bilgileri				
	V1	V2	V3	V4	V5
a. Kuruma sosyal yardım başvuru dönemleri	Her zaman açık				
b. Değerlendirme aşamaları programa göre değişiyor mu? Süreç akışı nasıl işliyor	Çok mal varsa kurumlar arası yardım gerekir	Başvuru incelemesi yeterli	Düzenli olmayan bilgiler varsa yavaş sonuçlanır	10 günde inceleme, 15 günde kadar verme	Başvuru tarihi önemli, maaş alma günü önemli
c. Başvuru ve değerlendirme süresi en kısa / uzun ve en kolay / karmaşık olanlar?	En kısa; yaşlılık (%20); gıda (%20); nakit (%20); tek seferlik (%40) En uzun; evde bakım, engelli (%60); muhtaç asker ailesi yrd. (%20)				
d. Başvuru onaylama ve yardım alma süresi (ort.gün)	Onaylanma; 7 gün (%40) ve 10-14 gün (%40) / Yardım alma; 7 gün (%20); 10-15 gün (%60); ertesi gün (%20)				
e. Şikâyet durumları, konuları ve kanalları?	Yardım kesilmesi (%20) ; nakdi yardım azlığı (%80), Şikâyet kanalları; Cimer (%80); müracaat beyanı (%20)				

4.3.1.4. Vakıfların yardım programların finansman kaynağı ve yasal yapı

Çizelge 4.13. Vakıfların yardım programların finansman kaynağı ve yasal yapı

Finansal konular	İlçe vakıfları (V) bilgileri
a. Kurum yardım prog. bütçe (TL/yıl)	1,27 - 13,51 milyon TL arasında değişmektedir.
b. Sosyal yardım programları finans kaynakları, toplam kurum bütçesindeki oranlar	Kaynaklar; kamu genel bütçesinden pay (2/3 yardım ve 1/3 personel için), THY fitre parası, hayırseverler, bazı ceza bedelleri. Kaynağın tamamı kullanılmaktadır.
c. Bütçe ve finans kaynaklarının temel yasal dayanakları nelerdir	3294 ve 4734 Sayılı kanunlar (%20), 3294 Sayılı Kanun (%80)
d. En fazla bütçe yükü oluşturan yardım program(lar)ı?	Aile yardımı (V.%20), gıda (V.%60), eğitim (V.%40), engelli (V.%40), nakit (V.%20), aile destek (V.%20)
e. Finansmanı kurum dışından sağlanan ve sosyal yardım yapmak isteyen diğer kişi ve kurumlarla işbirliği yapma durumu	- Ayni bağış alınıp kurum listesine göre sadece dağıtım işini üstelenme (lojistik) (V.%80) - Sosyal yardım yapılacak kişilerin listesini yardım yapacak kişi veya kurumlara sağlama (V.%50)
f. En çok hangi konularda dış kaynaklı yardım yapılıyor?	Gıda (V.%80), nakit (V.%20), kıyafet (V.%20); ev eşyası (V.%20), eğitim (V.%20)

*V: İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

4.3.1.5. Vakıfların sosyal yardıma ilişkin diğer konuları

Çizelge 4.14. Vakıfların sosyal yardıma ilişkin diğer konuları

Diğer konular	İlçe vakıfları (V) bilgileri
a. Yıllık program çeşitleri ve bütçe oluşturmada izlenen temel stratejiler	Bakanlık talimatları
b. Program çeşidi ve bütçe oluşturmada daha çok nelere dikkat edilmektedir ?	Talep yoğunluğu ve yasal yapı (V.%40), yoksulluk endeksi ve nüfus (V.%60)
c. Program çeşidi ve bütçe oluşturmada zorluk çekilen (sorun veya kısıtlayıcı) alanlar nelerdir ?	Personel yetersizliği ve finansman kaynağı yetersizliği (V.%80), ekstra işlerle (SGK işleri) uğraşma (V.%40), hiç sorun yok (V.%20), araç ve şoför (V.%20)
d. Gelecekte ihtiyaç duyulan başka yardım programları uygulama durumu, beklentisi?	Bakanlık talimatı (V.%20); hiç yok (V.%20); psiko-sosyal rehabilitasyon ve terapisi, kadınların şiddet merkezi, madde kullanma (V.%20); ailelere otellerde ve tarım sektöründe iş bulma (V.%20); dezavantajlı gruplar, eğitim kompleksi kurma (V.%20)

4.3.2. İlçe belediyeleri sosyal yardım uygulamaları anket bulguları

Bu bölümde, Antalya İlinde Büyükşehir Belediyesi ile 5 merkez ilçenin (Muratpaşa, Konyaaltı, Kepez, Döşemealtı ve Aksu) Sosyal Hizmetler Şube Müdürleri ile yapılan anket görüşmesinden sağlanan bulgulara yer verilmiştir. Tablolardaki yüzde (%) oranlamalar belediye sayısına göre olup tabloda yer alan her bir konu veya sorguya belediye yaklaşımının oransal değeridir. Oranların toplamının %100 olması her durumda beklenmez. Örneğin uygulanan bir yardım çeşidi tüm belediyelerin sadece %20'sinde var olabilir. Ya da kaynak yetersizliği sorunu, belediyelerin %80'inde ayrıca denetimsizlik sorunu da yine %80'inde var olabilir.

4.3.2.1. Belediye sosyal yardım programları hakkında genel bilgiler

Çizelge 4.15. Belediyelerce uygulanan sosyal yardımlar hakkında genel bilgiler

Sosyal yardıma ilişkin temel konular	Belediye bilgileri	
	İlçe belediyeleri (İB)	Büyükşehir Bel. (BB)
a. Yardım konuları nasıl ve neye göre belirlenmektedir ?	Hanenin ekonomik durumu, gelir seviyesi	
b. Yardımlardan yararlanan kişi sayısı	Toplam 49.500 kişi	Toplam 80.000 kişi
c. En çok başvuru yapılan yardım konusu, program(la)rı nelerdir ?	Ev eşyası, giysi, gıda, yakacak, evde bakım, aşevleri, nakit	Sosyal kart
d. Sosyal yardım program(lar)ından yararlanma kriter(ler)i nelerdir ?	Hanehalkı gelir seviyesi ve muhtaçlık düzeyi	
e. Aynı hanede; aynı kişinin farklı konularda sosyal yardım alma durumu oluyor mu?	Evet	Evet
f. Aynı hanede; sosyal yardım alan birden fazla kişi oluyor mu?	Evet	Hayır
g. Sosyal yardım alanlar nasıl inceleniyor?	Sosyal yardım hizmeti sunan çalışanların ziyareti	
h. Program(lar)ın süreklilik durumu?	Tek seferlik ve sürekli yardımlar sağlanmaktadır	

4.3.2.2. Belediyelerin sosyal yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri

Çizelge 4.16. Yardımları yardımları duyurma ve arşivleme yöntemleri

Duyuru ve arşivleme konuları	Belediye bilgileri	
	İlçe belediyeleri	BB
a. Programların varlığını ve kapsamını, yardım bekleyenlere duyurma yolu	TV-Radyo, muhtar, sivil toplum örgütü (%80); SMS, Nar / Turunç masalar (%20)	Muhtar
b. Yardıma ihtiyacı olanları belirlemede kurum araştırması?	Hayır (%60) Evet, sosyal hizmet personeli (%40)	Hayır
c. Kuruma sosyal yardıma muhtaç olanlar konusunda düzenli bilgi sağlayan kaynaklar nelerdir?	Muhtar, sosyal medya, belediye meclis üyeleri (%80); Turunç masa (%20)	Muhtar ve komşu
d. Yardım ihtiyacı olan nasıl ulaşır ?	Kendisi, muhtar, turunç masa	Kendisi
e. Yardımları ve alanlara ilişkin bilgileri arşivleme yöntemleri ?	Manuel / elektronik (%80), Elektronik (%20)	Manuel ve elektronik
f. Arşivin diğer yardım veren kurumlarla ortak veri tabanı sistem bağlantısı veya başka bir ortak kontrol mekanizması var mıdır?	Hiç diğer yardım veren kurumlarla ortak veri tabanı sistem bağlantısı veya başka bir ortak kontrol mekanizması olmama	Yok
g. Yardım alanların durumları, yardım sonrasında da izleniyor mu?	Evet, periyodik izleme ve güncelleme, sosyal hizmet çalışan, muhtar	Evet, periyodik izleme
h. Yanlış / sahte beyan oluyor mu?	Hayır (%40), Evet (%60)	Hayır
i. Önlem ve kontrol mekanizması bunu engellemeye yeterli mi?	Hayır (%80), Evet (%20)	Hayır
j. Tespiti halinde ne gibi yaptırımlar uygulanıyor ?	Yardımanın kesilmesi /başvuru reddi (%80), Yardım kesilmesi /tutarın iadesi (%20)	Başvuru iptali, yardımı kesme

4.3.2.3. Belediye yardım programlarına başvuru ve değerlendirme süresi

Çizelge 4.17. Belediye yardım programları başvuru ve değerlendirme süresi

Başvuru ve değerlendirme konuları	Belediye bilgileri	
	İlçe belediyeleri	BB
a. Kuruma sosyal yardım başvuru dönemleri	Her zaman başvuru açıktır	
b. Değerlendirme aşamaları, programa göre değişiyor mu? Süreç akışı nasıl işliyor	Evet, programa göre (İB.%100) Her hafta komisyon top. (İB.%20)	Evet, programa göre
c. Başvuru ve değerlendirme süresi en kısa / uzun ve en kolay / karmaşık olanlar?	En kısa; giyim, hasta yatağı, gıda, evde bakım / En karmaşık; gıda, kırtasiye, hasta, ev eşyası	En kısa sosyal kart / en uzun aşevleri
d. Başvuru onaylama ve yardım alma süresi (ort.gün)	Onay 7- 15 gün / alma 7-15 gün	Başvuru ve onay 7-10 gün
e. Yararlanıcılardan gelen, sistemle ilgili şikâyet veya memnuniyetsizlik durumları	Hayır (%20); Evet şikâyet, memnuniyetsizlik (%80)	Şikâyet / memnuniyetsizlik
f. En çok hangi konularda	Geç ulaşma (%20), başvuru reddi (%80)	Yardım yetersizliği

4.3.2.4. Belediyelerin yardım programları finansman kaynağı ve yasal yapı

Çizelge 4.18. Belediye yardım programları finansman kaynağı ve yasal yapı

Finansal konular	Belediye bilgileri	
	İlçe belediyeleri	BB
a. Kurum yardım prog. bütçe (TL/yıl)	2-3 milyon	30 milyon
b. Sosyal yardım programları finans kaynakları, toplam kurum bütçesindeki oranlar	Ayni (%90), Nakit (%10) Kurum bütçesi (%10), Hayırlar (%90)	Ayni (%10), Nakit (%90)
c. Bütçe ve finans kaynaklarınızın temel yasal dayanakları nelerdir	4109 Asker ailesi (%20), 3294 Sosyal Yard. (%60), 2022 Muhtaç yaşlı (%20)	2022 Sayılı Kanun
d. En fazla bütçe yükü oluşturan yardım program(lar)ı?	Gıda (%60), kültürel programlar (%20), nakit ve eğitim (%20)	Sosyal kart
e. Finansmanı kurum dışından sağlanan ve sosyal yardım yapmak isteyen diğer kişi ve kurumlarla işbirliği yapma durumu	- Ayni bağış alınıp kurum listesine göre sadece dağıtım işini üstelenme (lojistik) (%80) - Muhtaçları bağış sahipleri ile buluşturma (%20)	Mevcut kurum listesine göre sosyal yardım, sadece dağıtım işini üsteleme
f. En çok hangi konularda dış kaynaklı yardım yapılıyor?	Gıda (%80), kıyafet (%60), nakit (%20), ev eşyası (%20), iftar (%20)	Ev eşyası

4.3.2.5. Belediye sosyal yardımlarına ilişkin diğer konular

Çizelge 4.19. Belediye sosyal yardımlarına ilişkin diğer konular

Diğer konular	Belediye bilgileri	
	İlçe belediyeleri	BB
a. Yıllık program çeşitleri ve bütçe oluşturmada izlenen temel stratejiler?	İhtiyaç durumu (İB.%40), Nüfus (İB.%20), önceki yıl gideri (İB.%40)	İhtiyaç durumu
b. Program çeşidi ve bütçe oluşturmada daha çok nelere dikkat edilmektedir?	Kurum bütçesi (%60), talep yoğunluğu ve bütçe (%40)	Yasal yapı ve talep
c. Program çeşidi ve bütçe oluşturmada zorluk çekilen (sorun veya kısıtlayıcı) alanlar?	Personel ve araç yetersizliği (%60), bütçe sıkıntısı (%40)	Alan genişliği, personel yetersizliği
d. Gelecekte ihtiyaç duyulan başka yardım programları uygulama durumu, beklentisi?	Hayır (%20), evet (gıda market, çamaşır yıkama, aşevi, engelli ve yaşlı (%80)	Kreş, yatılı bakım ve rehabilitasyon merk.

4.3.3. Sosyal yardım alan yararlanıcı ve hanehalkı anketi bulguları

Bu bölüm kapsamında; hanehalkı hakkında genel bilgiler, iş, gelir, mal varlığı durumu, sosyal yardım alma durumu, sosyal yardım bilgi düzeyi ve işleyiş sistemi hakkında bulgulara yer verilmektedir.

4.3.3.1. Hanehalkı reisi sosyo-demografik özellikleri

Araştırma kapsamında görüşme yapılan ve gerek kendisi gerekse hanehalkına ait bazı sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerin edinilmesini sağlayan hanehalkı reislerinin tamamına yakını, uygulanan sosyal yardımların en az birisinden yararlanmış durumda olan bireylerdir. Araştırma bulgularında öne çıkan bazı hanehalkı bazı sosyo-demografik özelliklere göre; hanelerin büyük çoğunluğu (%78) 15 yıldan fazla Antalya’da ikamet etmekte, %57’si erkek, %59’u 69 yaş üzeri, %55’i dul veya bekar, %90’ı ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahiptir (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20. Hanehalkı reisi sosyo-demografik özellikleri

Sosyo-demografik özellikler	Süre (yıl)	Hane sayısı (n=100) ve Oran (%)
a. İkamet yeri	1-5	12
	6-10	5
	11-15	5
	>15	78
b. Cinsiyet durumu	Erkek	57
	Kadın	43
c. Yaş durumu	≤ 36	1
	37-52	23
	53-68	17
	69-84	34
	85 >	25
d. Medeni durum	Evli	45
	Bekâr	5
	Dul	50
e. Eğitim durumu	Okuma yazma bilmeyen	43
	İlk ve ortaokul	47
	Lise	5
	Üniversite	5

4.3.3.2. Hanehalkı - aile büyüklüğü

Sosyal yardımdan yararlanan bireylerin bulunduğu hanehalkının, aile içinde yaşayan ve aile dışında yaşayan aile bireyleri toplamına göre aile büyüklüğü durumları Çizelge 4.22’de verilmiştir. Ortalama aile büyüklüğü ailede yaşayanlara göre 2,69 kişi aile dışı olanlar dahil edildiğinde hanehalkı büyüklüğü 5,26 kişidir. Ailede yaşayanlar dikkate alındığında 1-2 kişi olan aile sayısı en fazla, aile dışında yaşayanlar dahil tüm hanehalkı için 5-6 kişisi olan hanehalkı sayısı en fazladır. Yani hanehalkı bireylerinin çoğu aile dışında yaşamaktadır. Sadece ailede yaşayanlara göre 1-4 birey bulunan hane oranı

%88, aile dışında yaşayan bireylerin de dahil olduğu grupta ise 3-8 birey bulunan hane oranı %85'dir.

Çizelge 4.21. Hanehalkı-aile büyüklüğü

Kişi sayısı aralığı	Hane sayısı (adet) - oranı (%)	
	Ailede yaşayanlara göre	Aile dışında olanlar dahil
1-2	54	7
3-4	34	31
5-6	9	40
7-8	3	14
9 +	0	8
Toplam hane sayısı-oran	100	100
Toplam aile büyüklüğü (kişi)	269	526
Ortalama aile büyüklüğü (kişi)	2,69	5,26

4.3.3.3. Hanehalkı bireyleri eğitim durumu

Sosyal yardımdan yararlanan hanelerde yaşayan bireyler ile aile dışında yaşayan diğer aile bireylerinin eğitim durumları karşılaştırmalı olarak Çizelge 4.23'de verilmiştir. Tüm aile bireylerine göre ve sadece aile içinde beraber yaşayanlara göre de yaklaşık bireylerin %80'i ortaokul ve altı düzeyde eğitime sahiptir.

Çizelge 4.22. Hanehalkı bireyleri eğitim durumu

Eğitim düzeyi	Aile dışında olanlar dahil		Sadece aile içinde yaşayan	
	Kişi sayısı	Oran (%)	Kişi sayısı	Oran (%)
Okuma yazma bilmeyen	97	18,44	77	28,62
İlk- orta okul	311	59,13	139	51,67
Lise	47	8,94	26	9,67
Üniversite	71	13,50	27	10,04
Toplam	526	100,00	269	100,00

4.3.3.4. Hanede yaşayan bireylerin cinsiyet ve medeni durumu

Sosyal yardımdan yararlanan bireyin olduğu hanede yaşayan aile bireylerinin %52,79'u erkek, %73,2'si evli veya duldur.

Çizelge 4.23. Hanede yaşayan bireylerin cinsiyet ve medeni durumu

Cinsiyet			Medeni durum		
	Kişi sayısı	Oran (%)		Kişi sayısı	Oran (%)
Kadın	127	47,21	Evli	108	40,15
Erkek	142	52,79	Bekar	99	36,80
			Dul	62	23,05
Toplam	269	100,00	Toplam	269	100,00

4.3.3.5. Hanehalkı bireylerinin yaşadığı şehir

Hanehalkı bireylerinin aynı ailede, aynı şehirde veya başka şehirde yaşıyor olması durumu gerek akraba aileler ve aile bireyleri gerekse aile içi yardımlaşma ve dayanışma açısından önemlidir. Araştırmaya göre, sosyal yardımdan yararlanan bireylerin %51,14'ü Antalya şehrinde ve aynı aile içinde yaşarken %48,86'sı aile dışında Antalya veya diğer şehirlerde yaşamaktadır (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24. Bireylerin yaşadığı şehirlere göre hanelerin durumu

Yaşayan şehirler	Kişi sayısı	Oran (%)
Antalya'da, aileyle yaşama	269	51,14
Antalya ve diğer şehirde, aile dışında yaşama	257	48,86
Toplam	526	100,00

4.3.3.6. Hanehalkı bireyleri iş durumu

Hanehalkı bireylerinin iş durumları incelendiğinde; tüm aile bireyleri (526 kişi) verilerine göre mevcudun %56,28'i işsiz ve %11,98'i çiftçilikle uğraşmakta, %7'si emekli ve %6,65'i işçidir. Yani temelde sosyal yardım götürülen hanelerin büyük çoğunluğu tüm üyelerinin işi dikkte alındığında genel olarak yardıma muhtaç konumdadırlar. Diğer yandan, sadece aynı hanede yaşayanlar açısından konuya yaklaşıldığında bu durum daha da netleşmektedir. Büyük oranı işsiz, emekli veya çiftçi durumundadır (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25. Hanehalkı bireyleri iş durumu

İş türü	Aile dışında olanlar dahil		Sadece aile içinde yaşayan	
	Kişi sayısı	Oran (%)	Kişi sayısı	Oran (%)
Kamu	17	3,23	8	2,97
Özel Sektör	27	5,13	14	5,20
Esnaf	4	0,76	0	0,00
Çiftçi	63	11,98	13	4,83
İşçi (K/Ö)	35	6,65	7	2,60
Emekli	37	7,03	18	6,69
İşsiz (öğrenci dâhil)	296	56,28	199	73,98
Diğer işler	47	8,94	10	3,72
Toplam	526	100,00	269	100,00

4.3.3.7. Hanehalkı bireyleri aylık gelir durumu

Araştırma bulgularına göre, hem ailede yaşayan bireyler hem de aile dışında yaşayan bireylere göre hanehalkı üyesi gelir durumu incelendiğinde; her iki durumda da hanelerin yaklaşık yarısı (%49-46) asgari ücretin 1/3'ünden daha az aylık gelire sahip üyelerden oluşmaktadır. Diğer yandan, aylık geliri asgari ücret kadar veya daha az olan

bireylerden oluşan hanelerin oranı da %70'ler dolayındadır (Çizelge 4.26). Bu durum, sosyal yardım yapılan ailelerin doğru belirlenmiş olduğu sonucunu göstermektedir

Çizelge 4.26. Bireylerin toplam aylık gelir düzeyine göre hanelerin durumu

Hane bireyleri aylık gelir aralıkları, asgari ücrete (AÜ) göre durum	Hane sayısı (adet) - oranı (%)	
	Aile dışında yaşayan bireyler dahil hane durumu	Sadece ailede yaşayan bireyler dahil hane durumu
1. Gelir <1/3 AÜ	49	46
2. $1/3 \geq$ Gelir < 1/2 AÜ	0	1
3. $>1/2$ Gelir < 1 AÜ	5	13
4. Gelir = 1 AÜ	5	12
5. $1 >$ Gelir < 2 AÜ	12	17
6. Gelir = 2 AÜ	4	1
7. > 2 Gelir <3 AÜ	8	6
8. Gelir ≥ 3 AÜ	17	4
Toplam	100	100

4.3.3.8. Ailede yaşayan hanehalkı bireyleri mal varlığı durumu

Malvarlığı bakımından hanede yaşayan aile bireylerinin durumları incelendiğinde; %70,63'nün hiç mal varlığı bulunmadığı ve sadece %15,61'nin konutu olduğu görülmüştür. Diğer varlıklara sahip olma oranı önemsiz düzeydedir. Bu durum da, sosyal yardım alan ailelerin genel olarak doğru belirlenmiş olduğu sonucunu desteklemektedir.

Çizelge 4.27. Ailede yaşayan hanehalkı bireyleri mal varlığı durumu

Mal varlığı	Kişi sayısı	Oran (%)
Taşıt	8	2,97
Konut (adet)	42	15,61
Sera	5	1,86
Açık tarım arazisi	10	3,72
Arsa	5	1,86
Hayvan (BB-KB-adet)	9	3,35
Hiç mal varlığı olmayan	190	70,63
Toplam	269	100,00

4.3.3.9. Hanehalkı bireylerince yararlanılan sosyal yardım çeşitleri

Araştırma kapsamında yer alan toplam 100 hanede ailede yaşayan (aile dışında yaşayan bireyler hariç) toplam birey sayısı 269 kişi olup bunun 162 kişisi %66'sı herhangi bir sosyal yardımdan yararlanmış durumda veya yararlanmaya devam etmektedir. Bir başka ifade ile (aile dışında yaşayanlar hariç) ortalama aile büyüklüğü 2,69 kişi olup bunun 1,66 kişisi sosyal yardım almaktadır. En fazla yararlanılan yardım çeşidi ise yaşlı

ve engelli (568,52) ile aile yardımındır (%11,73) (Çizelge 4.28). Bu yaklaşımda, aynı hanede bir kişinin aynı anda birden fazla yardım almadığı varsayılmıştır.

Çizelge 4.28. Yardım çeşidine göre hanede yardımdan yararlanan birey sayısı

Yardım grupları	Yardım alan kişi sayısı	Oran (%)
Aile yardımı	19	11,73
Eğitim yardımı	7	4,32
Sağlık yardımı	6	3,70
Yaşlı ve engelli yardımı	111	68,52
Diğer yardımlar	19	11,73
Kişi başı alınan yardım ort.		
Toplam yararlanan kişi	162	100,00

4.3.3.10. Yararlanan sosyal yardım kaynakları

Sosyal yardımlar ülkede; başta kaymakamlık ve belediye olmak üzere valilik, sivil toplum, komşu, akraba, özel şahıs, siyasi parti, sendika ve diğer yapılanmalar üzerinden de gönüllü faaliyetler şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Kamu yapılanması olan Kaymakamlıklar ve valilikler genel bütçe ve bağış kaynaklı vakıf fonları üzerinden, belediyeler ise kendi bütçelerinden yardımları finanse etmektedirler. Diğerlerinin takibi ve değerlendirilmesi sağlıklı kayıt sistemi bulunmadığından oldukça zordur. Araştırma bulgularında da, *aile bireylerince birbirlerine yapılan aynı ve nakdi yardımlaşmalar hariç* olmak üzere, yararlanan yardım kaynakları olarak vakıflar (%88,89) ilk sırada gelmekte, bunu belediye ve çok az akraba destekleri izlemektedir (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29. Yararlanan sosyal yardım kaynakları

Kurumlar	Yardım alan kişi sayısı	Oran (%)
Kaymakamlık - vakıflar	144	88,89
Belediye	17	10,49
Akraba	1	0,62
Toplam yararlanan kişi	162	100,00

4.3.3.11. Hanelerce yararlanan sosyal yardım çeşidi sayısı

Herhangi bir sosyal sosyal yardım çeşidinden yararlanabilmek için bazı şartların yerine getirilmesi gereklidir. Koşullar sağlandığı takdirde aynı anda bir kaç sosyal yardım programından veya birisi tamamlandıktan sonra hemen devamını isteme veya bir başka yardım programından yararlanmak için başvuru yapma durumları söz konusu olabilmektedir. Kuşkusuz bu konular için yardım çeşidine bağlı değişen ölçekte sınırlandırıcı bazı önlemler de söz konusu olabilmektedir. Bunların takibi ve değerlendirmesi elbette çok düzenli ortak bir kayıt sistemine sahip olunması durumu ile yakından ilişkilidir. Bu araştırma bulgularına göre ise kapsamdaki hanehalkının (100 hane) %50'sinde sadece bir sosyal yardım programından yararlanma, %41'inde iki sosyal yardım programından yararlanma durumu söz konusudur (Çizelge 4.30). Tüm kaynaklardan tüm yararlanıcılara sağlanan yardımların yararlanıcı bazında izlenmesini

sağlayan *bütünleşik bir ulusal ortak kayıt sistemi* bulunmadığından, yararlanıcıların farklı yardım kaynaklarından yardım alma durumu ile karşılaşılabilir.

Çizelge 4.30. Yararlanılan sosyal yardım çeşidi sayısına göre hanelerin durumu

Yararlanılan yardım çeşidi sayısı	Hane sayısı (adet) - oranı (%)
1	50
2	41
3	7
4	1
5	1
Toplam hane sayısı - oranı	100

4.3.3.12. Hanelerce yararlanılan toplam sosyal yardım tutarları

Hane bireylerince alınan sosyal yardımların toplam tutarı yani haneye sağlanmış olan toplam sosyal yardım tutarları bilindiğinde, hane bazlı yardım üst sınırı da o hanedeki bireyin sosyal yardım başvurusunda ele alınan “gelir ölçülmesi veya gelir testi kriteri” olarak “toplam hane yardım tutarı üst sınırı” gibi ilave bir değerlendirme kriteri oluşturulabilir. Çünkü aile içi yardımlaşma söz konusudur. Ailede kişilerin yardımdan yararlanma durumu sadece vakıf kaynaklarınca araştırıldığında bilinebilirken diğer kaynaklar için bütünleşik ortak bir kayıt ve izleme sistemi olmadığından bu söylenemez.

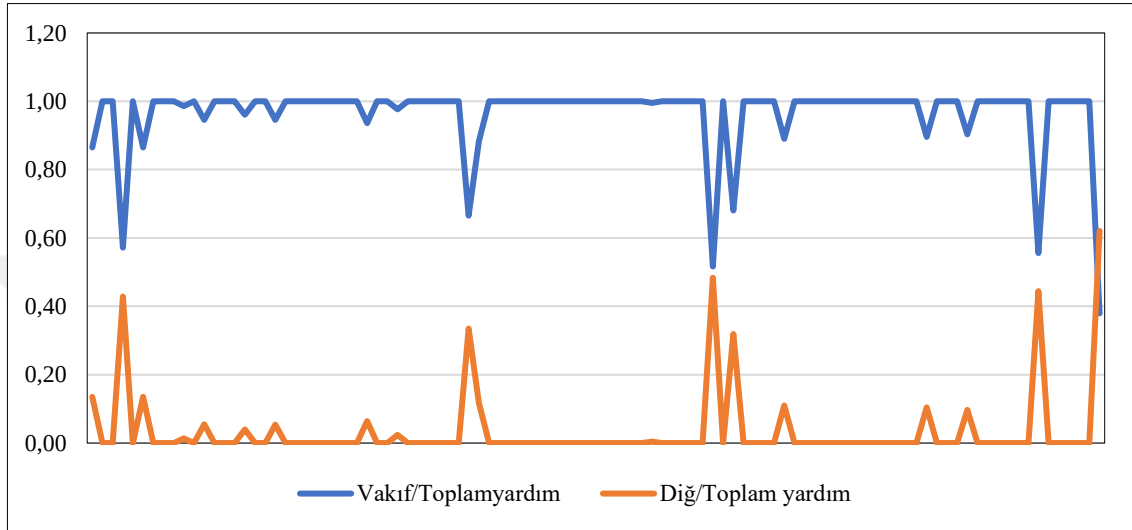
Nitekim araştırmada da bu durumun incelenmesi yapılmış ve haneye tüm bireyleri vasıtasıyla sağlanmış olan toplam yardım tutarlarına göre hanelerin durumları asgari ücret düzeyine göre gruplandırılmıştır. Bulgulara göre, tüm kaynaklarca ve sadece vakıf kanalıyla hanelere sağlanan yardımlar dikkate alındığında, 2018 araştırma döneminde, hanelerin yaklaşık %85’i asgari ücret düzeyi ve altında kalan tutarda toplam aylık yardım sağlayabilmektedirler. Aynı şekilde hanelerin yaklaşık %60’ı, asgari ücretin yarısından daha az tutarda toplam aylık yardım almaktadırlar (Çizelge 4.31).

Çizelge 4.31. Hanehalkı aylık toplam sosyal yardım tutarı

Sağlanan toplam yardım tutarı (TL/ay) aralığı	Hane sayısı (adet) - oranı (%)		
	Tüm kaynaklardan sağlanan yardımlara göre	Vakıftan sağlanan yardımlara göre	Diğer
Yardım <1/3 AÜ	12	18	99
1/3 AÜ ≥ Yardım <1/2 AÜ	45	43	1
>1/2 AÜ Yardım <1 AÜ	28	25	0
1 AÜ > Yardım <2 AÜ	15	14	0
Toplam hane sayısı - oranı	100	100	100

4.3.3.13. Toplam yardım tutarlarının yararlanılan kaynaklara göre dağılımı

Hanelere sağlanan toplam yardım tutarlarında vakıf kaynaklı olanların büyük çoğunluğu oluşturduğu genelde bilinen bir durumdur. Alan araştırmasında da bunun doğru olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin kapsamdaki tüm hanelerde (100 hane) ayrı ayrı, vakıf ve diğer kaynaklı yardımların toplam aylık hane yardımlarındaki oransal payları hesaplandığında, bunun tüm hanelerde büyük kısmı bazı hanelerde ise tamamına yakının vakıf kaynaklı olduğu görülmüştür (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Toplam yardım tutarlarının yararlanılan kaynaklara göre dağılımı

4.3.3.14. Yardım alan hane bireylerinin sosyal yardımlardan yararlanma sıklığı

Araştırma kapsamında, yardım çeşidi dikkate alınmadan, herhangi bir yardım programından yardım alma sıklık durumu incelendiğinde, yardım alan bireylerin %80'ine yakınının ayda bir kez sosyal yardım aldığı görülmüştür (Çizelge 4.32). Çoğunluğu asgari ücretin altında gelire sahip olan yararlanıcıların yine çoğunluğunun ayda bir de yardım almaları sosyal yardım programlarının amacının ve hedef kitlesinin doğru olduğunu göstermiştir.

Çizelge 4.32. Yardım alan hane bireylerinin sosyal yardımlardan yararlanma sıklığı

Yararlanma sıklığı	Kişi sayısı	Oran (%)
Ayda	129	79,63
İki ayda	11	6,79
Üç ayda	5	3,09
Bazen	6	3,70
Altı ayda	2	1,23
Ramazanda	5	3,09
Her gün	4	2,47
Toplam	162	100

4.3.3.15. Hane dışındaki diğer aile bireylerinin haneye yardım etme sıklığı

Haneler sadece sosyal yardım kaynaklarından yardım almamakta aynı zamanda aile üyeleri de aile dışında aynı veya başka şehirlerde de olsa dayanışma göstermektedirler. Kuşkusuz bunlara sosyal yardım demek doğru olmayıp “paylaşma” ifadesi daha doğru bir yaklaşımdır. Araştırma sonucuna göre hanelerin %68’i hiç yardım almazken %17’si bazen yardım almaktadır. Yani yardım alan aile sayısı 32 - oran olarak da %32’dir (Çizelge 4.33). Bu durum aile dışında yaşayan diğer aile bireylerinin de maddi durumlarının çok iyi olmadığını göstermektedir.

Çizelge 4.33. Hane dışındaki diğer aile bireylerinin haneye yardım etme sıklığı

Yardım etme sıklığı	Hane sayısı (adet) - oranı (%)
Hiç yardım alınmıyor	68
Ayda bir	8
Bazen	17
Ramazanda	2
Her gün	5
Toplam	100

4.3.3.16. Hane dışındaki diğer aile bireylerinin haneye sağladığı yardım tutarları

Araştırma bulgularına göre de; kapsamdaki hanelerin çok az bölümü (%32) tamamı aile dışında yaşayan diğer aile bireylerinden maddi katkı almaktadırlar. Bunların da %96’sı 2018 yılı asgari ücretinin 1/3’ünden daha az tutarda aile dışındaki bireylerden aylık katkı alabilmektedir. Yani bir yandan aile dayanışması imkanı maddi açıdan zayıf diğer yandan dayanışma sağlanan tutarlar da yine sosyal yardım gelir kriteri sınırı altında kalmaktadır (Çizelge 4.34).

Çizelge 4.34. Hane dışındaki aile bireylerinin haneye sağladığı yardım tutarları

Alınan sosyal yardım tutarı (TL/ay)	Hane sayısı - Oran (%)
Yardım <1/3 Asgari Ücret (AÜ)	96
>1/2 AÜ Yardım < 1 AÜ	2
>1 AÜ Yardım < 2 AÜ	2
Toplam	100

4.3.4. Hanehalkı yardım - gelir oranı ve etkileyen sosyo-ekonomik özellikler

4.3.4.1. Hanehalkı yardım - gelir oranının belirlenmesi

Hanehalkının sosyal yardımlardan yararlanma düzeyini belirlemek için alınan toplam aylık *aynı ve nakdi* sosyal yardım tutarları (toplam hane yardım tutarı), hanede yaşayan bireylerin hepsinin toplam aylık gelirine (toplam hane gelirine) bölünmüştür. Bu amaçla aynı olan sosyal yardımlar da 2018 fiyatlarından TL para birimine çevrilmiştir. Yardım ve gelir toplamına ailenin aile dışında yaşayan bireylerinin katkısı ilave edilmemiş *kamu ve diğer yardım kaynaklarından elde edilen aynı ve nakdi sosyal yardımlar* dikkate alınarak aşağıdaki formül ile yardım-gelir oranı (YO) hesaplanmıştır.

$$YO = \frac{TAY}{TAG}$$

YO : Yardım-gelir oranı

TAY: Toplam aylık hanehalkı yardım tutarı

TAG: Toplam aylık hanehalkı geliri

Yardım gelir oranı değerine göre haneler üç ana kategoriye ayrılmış ve buna göre de muhtaçlık düzeyleri oluşturulmuştur. Yardım miktarı arttıkça hanenin muhtaçlık düzeyi de artmaktadır. Yani YO değeri büyüdükçe muhtaçlık düzeyi artış göstermektedir:

Çizelge 4.35. Hanehalkı yardım - gelir oranının belirlenmesi

YO kategorisi - aralıkları	Sosyal yardıma muhtaçlık düzeyleri
0 YO değeri < 1	Az muhtaç
1 ≥ YO değeri < 2	Muhtaç
2 ≥ YO değeri +	Çok muhtaç

Araştırma bulgularına göre, yardımdan yararlanan hanehalkının %50'si az muhtaç, %35'i muhtaç ve %15'i çok muhtaç durumdadır (Çizelge 4.35). Diğer bir ifadeyle; az muhtaç hanehalkının aylık alınan yardım tutarı hane içinde yaşayan bireylerin aylık kazanılan gelirinin 0,43 katı, muhtaç düzeyinde olan hanehalkının aylık alınan yardım tutarı hane içinde yaşayan bireylerin aylık kazanılan gelirinin 1,3 katı ve çok muhtaç düzeyinde olan hanehalkının aylık alınan yardım tutarı hane içinde yaşayan bireylerin aylık kazanılan gelirinin 2,95 katı düzeyindedir.

Çizelge 4.36. Yardım-gelir oranına göre, yardım alan hanehalkı sınıflandırılması

Yardım - gelir oranı	Sosyal yardıma muhtaçlık düzeyleri	Frekans-oran (%)
0,43	Az muhtaç	50
1,30	Muhtaç	35
2,95	Çok muhtaç	15

4.3.4.2. Yardım-gelir oranı ve sosyo-ekonomik özellikler ilişkisi

- Hanehalkı reisi yaş ortalaması az muhtaç hanelerde 63,96, muhtaçlarda 70,06, çok muhtaçlarda ise 75,27'dir.
- Diğer taraftan, hanede yaşayan ortalama birey sayısı az muhtaç haneler için 3,06, muhtaçlarda 1,8 ve çok muhtaçlarda 3,53 kişidir.
- Hanede yaşayan okuryazar olmayan ortalama birey sayısı; az muhtaçlarda 0,76, muhtaçlarda 0,77 ve çok muhtaçlarda 0,80'dir.
- Hanede yaşayan üniversite seviyesine sahip ortalama birey sayısı; az muhtaçlarda 0,40, muhtaçlarda 0,11 ve çok muhtaçlarda 0,20'dir.

- Aylık kazanılan ortalama hane geliri (öğrenci bursu hariç); az muhtaçlarda 2.318,88 TL, muhtaçlarda 580,09 TL ve çok muhtaçlarda 526,67 TL'dir (Çizelge 4.36).

Çizelge 4.37. Yardım-gelir oranı ve sosyo-ekonomik özellikler ilişkisi

Y.O	Hry	Hk	Hoys	Hios	Hls	Hus	Hişd	Hgel
0,43	63,96	3,06	0,76	1,62	0,28	0,40	2,02	2.318,88
1,30	70,06	1,80	0,77	0,66	0,26	0,11	1,34	580,09
2.95	75,27	3,53	0,80	2,33	0,20	0,20	1,40	526,67

Değişkenler	Değişkenlerin açıklaması
Y.O	Yardım gelir oranı
Hry	Hanehalkı reisinin yaşı
Hk	Hanede yaşayan ortalama birey sayısı
Hoys	Hanede yaşayan okuryazar olmayan ortalama birey sayısı
Hios	Hanede yaşayan ilk-ortaokul eğitim seviyesine sahip ortalama birey sayısı
Hls	Hanede yaşayan lise eğitim seviyesine sahip ortalama birey sayısı
Hus	Hanede yaşayan üniversite seviyesine sahip ortalama birey sayısı
Hişd	Hanede yaşayan ortalama çalışan birey sayısı
Hgel	Aylık kazanılan ortalama hane geliri (öğrenci bursu hariç)

4.3.5. Çoklu regresyon analizi: Yardım/gelir oranını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesi

Yardımdan yararlanan hanehalkı yardım gelir oranını etkileyen faktörleri belirlemek için doğrusal regresyon modeli kullanılmıştır.

Bağımlı değişken olarak yardım-gelir oranı belirlenmiştir. Bağımsız değişkenler olarak ise hanede yaşayan birey sayısı, aylık kazanılan toplam gelir, eğitim durumu, malvarlığı, iş durumu, hane reisi yaşı, cinsiyeti ve medeni durumu, yardımdan yararlanma sıklığı, yardım sayısı, alınan yardım çeşidi-grubu, yardım alınan kaynaklar ve yardım tutarı olarak belirlenmiştir.

a. Çoklu regresyon modelinin parametreleri

Yardım gelir oranını etkileyen faktörlerin yer aldığı çoklu regresyon modelinin parametreleri Çizelge 4.37'de gösterilmiştir. Çoklu regresyon modeli R^2 %83,71 bulunmuştur. Bağımlı değişken yardım-gelir oranı ve modelin bağımsız değişkenleri arasında güçlü bir ilişki olup $\text{Prob}>F$ ($P=0.000$) değeri istatistiksel olarak anlamlıdır.

Çizelge 4.38. Çoklu regresyon modelinin parametreleri

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbest. derecesi	Ort. Karekök Hataları	F (26, 73)	Prob>F	R ²	Arındırılmış-R
Model	74,7270521	26	2,87411739	14,43	0,000	0,8371	0,7790
Kalıntı	14,544538	73	0,199240247				
Toplam	89,2715901	99	0,901733233				

b. Yardım-gelir oranını etkileyen başlıca faktörler

Hanehalkı yardım gelir oranını anlamlı olarak etkileyen faktörler; hanede yaşayan bireylerin iş durumu, eğitim durumu, aylık kazanılan toplam gelir, hanehalkı reisi cinsiyeti ve yaşı, hanece alınan yardım sıklığı ve alınan aylık yardım miktarıdır.

Hanede yaşayan orta-okul eğitim düzeyindeki kişi sayısı, hanehalkınca alınan aylık yardım miktarı ve hane reisinin yaşı hanehalkı yardım - gelir oranını pozitif yönde etkilemektedir. Hanede yaşayan bireylerin iş durumu, aylık kazanılan toplam hane geliri, hanehalkı reisi cinsiyeti ve hanehalkınca alınan yardım sıklıklığı yardım - gelir oranını negatif yönde etkilemektedir (Çizelge 4.38).

Çizelge 4.39. Yardım-gelir oranını etkileyen faktörler

Faktörler	Katsayı	Std. Hata	t	P> t	(95% güven aralığı)	
Hişd						
2	-0,4034958	0,130183	-3,10	0,003**	-0,6629502	-0,1440414
3	-0,108693	0,167455	-0,65	0,518	0,4424304	0,2250444
4	-0,5035017	0,3606352	-1,40	0,167	-1,222247	0,2152432
Hms						
2	0,1381169	0,1123986	1,23	0,223	-0,0858931	0,3621269
3	0,0632027	0,1640466	0,39	0,701	-0,2637417	0,3921269
2. Hrc	-0,453748	0,1703601	-2,66	0,010**	-0,7932752	-0,1142207
Hry	0,0072194	0,0040986	1,76	0,082*	-0,000949	0,0153879
Hrm						
2	0,135639	0,2602369	0,52	0,604	-0,3830124	0,6542905
3	-0,4525332	0,199928	-2,26	0,027	-0,8509891	-0,0540773
Hoys	0,994561	0,0868986	1,14	0,256	-0,0737326	0,2726448
Hios	0,1308317	0,0559838	2,34	0,022**	0,0192562	0,2424071
Hls	0,0812186	0,0874089	0,93	0,356	-0,092987	0,2554243
Hus	-0,1329555	0,864069	-1,54	0,128	-0,3051642	0,0392532
Hys	0,1154899	0,888619	1,30	0,198	-0,0616115	0,2925914
2. Hyg	-0,2078824	0,2001285	-1,04	0,302	0,6067379	0,1909731
Ysik						
2	-0,2160589	0,3024195	-0,71	0,477	-0,8187802	0,3866624
3	0,5177144	0,324239	1,60	0,115	-0,128493	1,163922
4	0,2903454	0,3373461	-0,86	0,392	-0,9626753	0,3819845
5	0,6550311	0,5363532	1,22	0,226	-0,4139192	1,723981
6	0,0299617	0,3919481	0,08	0,939	-0,7511897	0,8111131
7	-0,2236031	0,2556931	-0,87	0,385	-0,7331988	0,2859925
8	-1,160949	0,5526519	-2,10	0,039**	-2,262382	-0,059515
Yky						
2	-0,3372196	0,4237803	-0,80	0,429	-1,181812	0,5073733
3	-0,707808	0,1867983	-0,38	0,706	-0,4430693	0,3015076
Hgel	-0,004967	0,0000499	-9,96	0,000**	-0,0005961	-0,0003973
Hyar	0,0012526	0,0001201	10,43	0,000**	-0,0010133	0,0014492

Sabit terim	0,3243281	0,432594	0,75	0,456	-0,5378305	1,186487
-------------	-----------	----------	------	-------	------------	----------

Modelde kullanılan değişkenlerin açıklaması

Değişkenler		Türü	Açıklama
A. YO Yardım gelir oranı. Bağımlı değişken		Sürekli	Topl. hane yardım tutarı / toplam hane geliri
B. Bağımsız değişkenler			
Hrc.	Hanehalkı reisi cinsiyeti	Kukla	1 erkek, 2 kadın
Hrm.	Hanehalkı reisi medeni durumu	Kukla	1 evli, 2 bekar, 3 dul
Hry.	Hanehalkı reisi yaşı	Sürekli	Hanehalkı reisi
Hre.	Hanehalkı reisi eğitim seviyesi	Kukla	1 ise eğer okuryazar bilmeyen, 2 ise eğer ilk-orta okul seviyesi, 3 ise eğer lise eğitim seviyesi ve 4 ise eğer üniversite seviyesi
Hoys.	Hanede okuryazar olmayan birey sayısı	Sürekli	Hanede yaşayan bireyler
Hios.	Hanede ilk-orta eğitilmiş birey sayısı	Sürekli	
Hls.	Hanede lise eğitilmiş birey sayısı	Sürekli	
Hus.	Hanede üniversite eğitilmiş birey sayısı	Sürekli	
Hms.	Hanede yaşayan bireylerin malvarlığı durumu	Kukla	1 hiç malvarlığı yok, 2 sadece bir çeşit malvarlığı var, 3 birden fazla farklı çeşit malvarlığı var
Hişd.	Hanede yaşayan bireylerin iş durumu	Kukla	1 çalışan yok, 2 bir çalışan, 3 iki çalışan, 4 üç çalışan kişi var.
Hys.	Hane başına alınan sosyal yardım sayısı	Sürekli	Hane
Hyg.	Alınan sosyal yardım çeşidi, grubu	Kukla	1 engelli ve yaşlı yardımı, 2 aile yardımı, 3 sağlık yardımı, 4 engelli ve eğitim yardımı
Yky.	Yararlanılan sosyal yardım kaynağı	Kukla	1 vakıf, 2 belediye, 3 vakıf ve belediye
Hgel.	Hanede yaşayan bireylerin aylık toplam geliri	Sürekli	Hanede yaşayan bireylerin aylık gelir tutarı
Hyar	Hanede yaşayan bireylerin aylık toplam sosyal yardım tutarı (aile bireylerinden alınan hariç)	Sürekli	Hanede yaşayan bireylerin aylık yardım tutarı
Ysik.	Hanelerin sosyal yardımdan yararlanma sıklığı	Kukla	1 ayda bir, 2 iki ayda bir, 3 üç ayda bir, 4 bir-üç ay, 5 bir- altı ay, 6 bir - iki ay, 7 bir ay – Ramazan, 8 bir – iki ay - Ramazan

c. Çoklu regresyon modeli sonuçları

Araştırma bulgularından hesaplanmış olan, hanelerin yardım gelir oranlarını etkileyen faktörlere ilişkin çoklu regresyon modeli aşağıda gösterilmektedir.

$$Y.O = 0,324 - 0,403Hişd - 0,45Hrc + 0,0072Hry + 0,131Hios - 1.160Ysik - 0,0005Hgel + 0,0012Hyar$$

Hişd: Modele göre, hanede yaşayan çalışan birey sayısı bir birim (1 kişi) değişirse, YO 0,403 birim negatif yönde değişmektedir.

Hrc: Hanehalkı reisi cinsiyeti bir birim (1 kişi; erkek veya kadın olarak) değişirse YO 0,45 birim negatif yönde değişmektedir.

Hry: Hanehalkı reisi yaşı bir birim (1 yıl) değişirse, YO 0,0072 birim pozitif yönde değişmektedir.

Hios: Hanede yaşayan ilk-ortaokul eğitim seviyesine sahip bireylerin sayısı bir birim (1 kişi) değişirse, YO 0,131 birim pozitif yönlü değişmektedir.

Ysik: Hanenin sosyal yardımdan yararlanma sıklığı (1 adet) değişirse, YO 1,160 birim pozitif yönde değişmektedir. YO değerini, diğer faktörlere göre en fazla düzeyde etkilemekte olan faktör yardım alma sıklığıdır.

Hgel: Hanede yaşayan bireylerin aylık toplam geliri bir birim (1 TL) değişirse, YO 0,0005 birim negatif yönde değişmektedir.

Hyar: Hanede yaşayan bireylerin aylık toplam sosyal yardım tutarı bir birim (1 TL) değişirse, YO 0,0012 negatif yönde değişmektedir.

d. Regresyon analizinde çoklu doğrusallık (multicollinearity)

Modelin R^2 değeri %83,70 bulunmuştur. Elde edilen modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama oranı veya modelin doğruluk derecesi veya bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki açıklayıcı ilişki düzeyi anlamlı bulunmuştur. Ayrıca, bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı olup olmadığının analizi için kısmi korelasyona bakılmış ve sonuçlar Çizelge 4.39'da verilmiştir.

Çizelge 4.40. Kısmi ve yarı kısmi korelasyon (N=100)

Değişken	Kısmi düzelt.	Yarı kısmi Corr.	Kısmi düzelt.^2	Yarı kısmi Corr ^2	Önem değeri
Hms	0,0303	0,0239	0,0009	0,0006	0,7805
Hrc	-0,0870	-0,0688	0,0076	0,0047	0,4229
Hry	0,1205	0,0956	0,0145	0,0091	0,2661
Hrm	-0,1447	-0,1152	0,0209	0,0133	0,1811
Hoys	0,0247	0,0195	0,0006	0,0004	0,8204
Hios	0,1842	0,1476	0,0339	0,0218	0,4882
Hls	0,0753	0,0595	0,0057	0,0035	0,4882
Hus	0,1429	0,1137	0,0204	0,0129	0,1868
Hyg	0,0410	0,0323	0,0017	0,0010	0,7063
Ysik	-0,0020	-0,0016	0,0000	0,0000	0,9852
Yky	0,1797	0,1439	0,0323	0,0207	0,0958
Hgel	0,4222	0,3668	0,1783	0,1345	0,0000
Hyar	0,0555	0,0438	0,0031	0,0019	0,6096
Hys	-0,1379	-0,1096	0,0190	0,1020	0,2029

e. Varyans - enflasyon faktörü (VIF)

Bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu tespiti için VIF yöntemi kullanılmıştır. VIF, modelinin bağımsız bir ya da birden fazla değişkenin doğrusal bağlantılı olması durumunda oluşan ölçüttür. VIF değeri 10'dan büyük ise modelde kullanılan bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantının olduğunu ifade etmektedir. Çalışma kapsamında kullanılan çoklu regresyon modelinin bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusallığına rastlanmamıştır. Varyans enflasyon faktörü sonuçları Çizelge 4.40'ta gösterilmektedir.

Çizelge 4.41. Varyans enflasyon faktörü (VIF)

Değişkenler	VIF	1/VIF
Hrm	4,42	0,226275
Hrc	3,31	0,302076
Hry	1,87	0,535356
Hios	1,85	0,540925
Hys	1,68	0,594483
Yky	1,62	0,618174
Hoys	1,54	0,650524
Hyar	1,47	0,680861
Hus	1,46	0,687046
Hgel	1,46	0,687219
Ysik	1,38	0,725112
Hyg	1,23	0,813551
Hms	1,19	0,841094
Hls	1,17	0,854868
VIF ortalaması	1,83	

4.3.6. Hanelerin sosyal yardıma muhtaçlık düzeylerinin belirlenmesi

- Öncelikle alınan toplam aylık ayni ve nakdi sosyal yardım tutarları (toplam hane yardım tutarı), hanede yaşayan bireylerin hepsinin toplam aylık gelirine (toplam hane gelirine) bölünerek yardım-gelir oranı (YO) hesaplanmıştır.
- Yardım gelir oranı değerine göre haneler üç ana kategoriye ayrılmış ve buna göre de muhtaçlık düzeyleri oluşturulmuştur.
- Yardım miktarı arttıkça hanenin muhtaçlık düzeyi de artmaktadır. Yani YO değeri büyüdükçe muhtaçlık düzeyi artış göstermektedir. Pozitif yönlü ilişki söz konusudur.

Çizelge 4.42. Hanelerin sosyal yardıma muhtaçlık düzeylerinin belirlenmesi

YO kategorisi - aralıkları	Sosyal yardıma muhtaçlık düzeyleri
0 YO değeri < 1	Az muhtaç
1 ≥ YO değeri < 2	Muhtaç
2 ≥ YO değeri +	Çok muhtaç

Araştırma bulgularına göre; kapsamdaki hanelerin %50'si yardıma az muhtaç, %35'i yardıma muhtaç ve %15'i yardıma çok muhtaç düzeydedir (Çizelge 4.41).

Çizelge 4.43. Yardıma muhtaçlık düzeyine göre hanelerin durumu

YO değeri	Muhtaçlık düzeyi	Frekans - Oran (%)
0,43	Az muhtaç	50
1,30	Muhtaç	35
2.95	Çok muhtaç	15

4.3.6.1. Hane muhtaçlık düzeyine göre, sosyal yardım özelliklerinin incelenmesi

Hanehalkı muhtaçlık düzeyi ve alınan sosyal yardımların bazı özelliklerine göre hanelerin durumu Çizelge 4.42’de verilmiştir.

Çizelge 4.44. Muhtaçlık düzeyi ve alınan yardım özelliklerine göre hanelerin durumu

Alınan sosyal yardıma ilişkin bazı özellikler		Yardıma muhtaçlık düzeyleri						Toplam
		Az muhtaç	Muhtaç		Çok muhtaç			
		Frekans-Oran (%)	Frekans-Oran (%)		Frekans-Oran (%)			
a. Yardım sayısı	Bir yardım	29	Bir yardım	35	Bir yardım	15	100	
	İki yardım	16						
	Üç yardım	5						
	Toplam	50						
b.Yardım sıklılığı	Ayda bir	40	Ayda bir	20	Ayda bir	1	100	
	İki ayda bir	3						
	Üç yada bir	3						
	Yılda iki	1						
	Bazen	1						
	Ramazanda	2						
	Toplam	50						
c.Yardım kaynağı	Vakıf	43	Vakıf	31	Vakıf	12	100	
	Belediye	2						
	Belediye/Vakıf	5						
	Toplam	50						
YO değeri ort.	0,43		1,30		2,95		100	
Aylık yardım ort.	906,05		755,98		1541,89			
Topl.hanehalkı	50		35		15			

4.3.7. Çok terimli lojistik regresyon analizi

Araştırmada, hanehalkı yardım gelir oranı değerine göre haneler üç ana muhtaçlık düzeyine - kategorisine (az muhtaç, muhtaç ve çok muhtaç) ayrılmıştır. Hanelerin hangi kategoride yer alacağını etkileyen (yardıma muhtaçlık düzeyini etkileyen) faktörleri belirlemek için çok terimli lojistik regresyon modeli kullanılmıştır (Çizelge 4.43).

Çizelge 4.45. Çoklu lojistik regresyon modeli parametreleri

Gözlem sayısı	100
LR chi2(14)	136.66
Prob>Chi2	0.0000
Pseudo R2	0.6843
Loh-g likelihood	-31.527855

Modelde kullanılan değişkenler yani muhtaçlık düzeyini etkileyen faktörler, Prob>Chi2 (P=0.000) değerine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Yardım gelir oranı (YO) değeri < 1 (az muhtaç düzeyde) olan haneler için 1 kukla değişken, yardım gelir oranı $1 \geq YO$ değeri < 2 (muhtaç düzeyde) haneler için 2 kukla değişken, yardım gelir oranı $2 \geq YO$ değeri+ (çok muhtaç düzeyde) olan haneler için 3 kukla değişken verilmiştir.

Çok terimli regresyon modelinde yardıma az muhtaç düzeyde olan haneler, referans kategori olarak dikkate alınmıştır. Daha sonra, hanelerin hangi muhtaçlık düzeyinde – kategorisinde yar alıp almamasını etkileyen faktörler belirlenmiştir. Oluşturulan çok terimli lojistik regresyon modeli parametreleri Çizelge 4.43'te gösterilmiştir.

a. Yardıma muhtaçlık düzeyini etkileyen faktörler

Yardıma az muhtaç hanehalkı referans kategorisine göre; hanehalkı reisi yaşı, alınan yardım grubu ve toplam hane aylık geliri (öğrenci bursu hariç) hanelerin yardıma muhtaç kategorisine girmesinde etkili olan faktörlerdir. Bunun yanında, yine yardıma az muhtaç hanehalkı referans kategorisine göre; hane reisinin yaşı, hanede yaşayan bireylerin sayısı ve toplam hane aylık geliri, hanehalkınca alınan yardım çeşidi hanelerin yardıma çok muhtaç kategorisine girmesinde etkili olan faktörlerdir (Çizelge 4.44).

Çizelge 4.46. Yardıma muhtaçlık düzeyini etkileyen faktörler

Faktörler	Katsayı	Standart hata	Z	P>IZI	95% Güven aralığı	
A. Az muhtaç düzeyi (referans kategori)						
B. Muhtaç düzeyi						
Hry	0,1039426	0,0488882	2,13	0,033**	0,0081236	0,1997616
Hk	0,6125426	0,5633343	1,09	0,277	-0,4915724	1,716658
Hyg	4,892933	2,361523	2,07	0,038 **	0,2644331	9,521433
Hys	-0,2144891	0,8090116	-0,27	0,791	-1,800123	1,371145
Ysik	-0,5523959	0,4802158	-1,15	0,250	-1,493602	0,3888099
Yky	0,818825	0,9782221	0,84	0,403	-1,098455	2,736105
Hgel	-0,0080041	0,0024596	-3,25	0,001**	-0,0128249	-0,0031833
Sabit terimi	-6,153724	4,89367	-1,26	0,209	-15,74514	3,437692
C. Çok muhtaç düzeyi						
Hry	0,1868761	0,0662593	2,82	0,005*	0,0570103	0,316742
Hyk	1,600695	0,6862851	2,33	0,020**	0,2556005	2,945789
Hyg	6,143469	2,851337	2,15	0,031**	0,5549514	11,73199
Hys	1,304264	1,037261	1,26	0,209	-0,7287314	3,337259
Ysik	-0,7810693	0,5301443	-1,47	0,141	-1,820133	0,2579944
Yky	0,7521982	1,113165	0,68	0,499	-1,429564	2,933961
Hgel	-0,016696	0,007427	-2,25	0,025**	-,0312526	-0,0021394
Sabit terimi	-14,76331	7,623631	-1,94	0,053	-29,70535	-0,0021394

Çok terimli lojistik regresyon modelinde kullanılan değişkenlerin açıklanması

Değişkenler		Değ. türü	Açıklamalar
A. Bağımlı değişken			
Yardıma muhtaçlık düzeyi		Kukla	YO değerine göre: birden küçük (1), bir ve iki arasında (2), ikiye eşit veya büyük (3)
B. Bağımsız değişkenler			
Hry	Hanehalkı reisinin yaşı	Sürekli	Hanehalkının reisi
Hişd	Hanede yaşayan bireylerin iş durumu	Kukla	1 çalışan yok, 2 bir çalışan, 3 iki çalışan, 4 üç çalışan kişi var.
Hys	Haneye sağlanan sosyal yardım sayısı	Sürekli	Hane başına
Hyg	Alınan sosyal yardım çeşidi	Kukla	1 engelli ve yaşlı yardımı, 2 aile yardımı, 3 sağlık yardımı, 4 engelli ve eğitim yardımı
Yky	Sosyal yardım kaynağı	Kukla	1 vakıf, 2 belediye, 3 vakıf ve belediye
Hgel	Toplam aylık hane geliri (öğrenci bursu hariç)	Sürekli	Hane içinde yaşayan bireyler
Hyk	Hanede yaşayan kişi sayısı	Sürekli	
Ysik	Haneye sağlanan sosyal yardım sıklığı	Kukla	1 ayda bir, 2 iki ayda bir, 3 üç ayda bir, 4 bir-üç ay, 5 bir- altı ay, 6 bir - iki ay, 7 bir ay – Ramazan, 8 bir – iki ay - Ramazan

b. Çoklu doğrusallık

Modelin R^2 değeri %68,43'dir. Yani kullanılan modelin bağımlı değişken (yardıma muhtaçlık düzeyi) ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki %68,43 oranında açıklanmaktadır. Ayrıca, bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı olup olmadığını belirlemek için kısmi korelasyona bakılmış olup sonuçlar Çizelge 4.45'te verilmiştir.

Çizelge 4.47. Kısmi ve yarı kısmi korelasyon (N=100)

Değişkenler	Kısmi düzeltme	Yarı kısmi Corr.	Kısmi düzeltme. $\wedge^2$	Yarı kısmi Corr $\wedge^2$	Önem değeri
Hry	0,1905	0,1426	0,0363	0,0203	0,0659
Hk	0,1830	0,1368	0,0335	0,0187	0,0775
Hyg	-0,0090	-0,0066	0,0001	0,0000	0,9317
Hys	0,1877	0,1404	0,0352	0,0197	0,0700
Ysik	-0,0716	-0,0528	0,0051	0,0028	0,4927
Yky	-0,0053	-0,0039	0,0000	0,0000	0,9596
Hgel	-0,5809	-0,5244	0,3374	0,2750	0,0000

c. Varyans - enflasyon faktörü (VIF)

Bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu tespiti için VIF yöntemi kullanılmıştır. VIF, modelinin bağımsız bir ya da birden fazla değişkenin doğrusal bağlantılı olması durumunda oluşan ölçüttür. VIF değeri 10'dan büyük ise modelde kullanılan bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantının olduğunu ifade etmektedir. Çalışma kapsamında kullanılan çok terimli lojistik regresyon modelinin bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusallığına rastlanmamıştır. Varyans enflasyon faktörü sonuçları Çizelge 4.46'da gösterilmektedir.

Çizelge 4.48. Varyans enflasyon faktörü (VIF)

Değişkenler	VIF	1/VIF
Hry	1,59	0,630687
Hk	1,41	0,707345
Hyg	1,40	0,713526
Hys	1,38	0,723301
Ysik	1,32	0,755310
Yky	1,32	0,757925
Hgel	1,19	0,838421
VIF ortalaması	1,37	

d. Marjinal etkiler

Çok terimli lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre, hanelerin yardıma muhtaçlık düzeyinin belirlenmesinde ortaya çıkan anlamlı değişkenlerin olasılıkları, marjinal etkileri belirlenmiştir. Hanehalkı reisi yaşı, alınan yardım çeşidi, hanede yaşayan birey sayısı, aylık toplam hane geliri değişkenleri hanelerin yardıma muhtaçlık düzeyinin belirlenmesinde anlamlı bir marjinal etkilerinin olmadığını göstermektedir (Çizelge 4.47).

Çizelge 4.49. Yardıma muhtaçlık düzeyini etkileyen faktörlerin marjinal etkileri

Değişkenler	Ortalama	dy/dx	Std. Hata	z	P> z	95% Güven aralığı		X
Hry	69.19	-0,00251	0.00255	-0.98	0.325	-0.0075	0.002487	69.19
Hyk	2.69	-0,01478	0.01388	-1.06	0.287	-0.04199	0.012427	2.69
Hyg	1.09	-0,11804	0.11862	-1	0.32	-0.35053	0.114446	1.09
Hys	1.62	0.005171	0.01969	0.26	0.793	-0.03342	0.043759	1.62
Yky	1.32	-0.01975	0.02538	-0.78	0.436	-0.0695	0.029991	1.32
Ysik	1.61	0,013326	0.01504	0.89	0.376	-0.01615	0.042807	1.61
Hgel	1441.472	0,000193	0.0002	0.99	0.324	-0.00019	0.000577	1441.47

e. Yardıma muhtaçlık düzeyine göre marjinal etkiler

Hanelerin yardıma muhtaçlık düzeyinin belirlenmesinde ortaya çıkan anlamlı değişkenlerin olasılıkları, marjinal etkileri muhtaçlık düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiş ve bulgular Çizelge 4.48’de verilmiştir.

Çizelge 4.50. Hanelerin ihtiyaç düzeylerine göre, faktörlerin marjinal etkileri

Değişkenler	Ort.	dx/dy	St. Hata	Z	P>IZI	% 95 Güven aralığı		X
Az muhtaç								
Hry	63.96	-0.0025077	0.00255	-0.98	0.325	-0.007502	0.002487	69.19
Hyk	3.06	-0.014779	0.01388	-1.06	0.287	-0.041985	0.012427	2.69
Hyg	1.08	-0.1180393	0.11862	-1.00	0.32	-0.350525	0.114446	1.09
Hys	1.52	0.0051712	0.01969	0.26	0.793	-0.033416	0.043759	1.62
Ysik	1.56	0.01333264	0.01504	0.38	0.376	-0.016154	0.428070	1.61
Ykay	1.24	-0.197531	0.02538	0.44	0.436	-0.069497	0.029991	1.32
Hgel	2318.88	0.001931	0.0002	0.32	0.324	-0.00019	0.000577	1441.47
Muhtaç								
Hry	74.06	0.0250730	0.00255	0.98	0.325	-0.0002486	0.007501	69.19
Hyk	1.80	0.0147756	0.01388	1.06	0.287	-0.0124280	0.041979	2.69
Hyg	1.11	0.1180267	0.11860	1.00	0.320	-0.1144300	0.350483	1.09
Hys	1.52	-0.0051740	0.01969	-0.26	0.793	-0.4376100	0.033413	1.62
Ysik	1.51	-0.0133248	0.01504	-0.89	0.376	-0.4280200	0.016152	1.61
Ykay	1.40	0.0197516	0.02538	0.78	0.436	-0.0299880	0.06491	1.32
Hgel	580.09	-0.0001931	0.00020	-0.99	0.324	-0.0005770	0.00019	1441.47
Çok muhtaç								
Hry	75.27	3.87E-07	0.00000	0.15	0.877	-4.50E-06	5.30E-06	69.19
Hyk	3.53	3.33E-06	0.00002	0.16	0.874	-0.0000380	0.000045	2.69
Hyg	1.07	0.0000126	0.00008	0.15	0.878	-0.0001480	0.000173	1.09
Hys	2.2	2.75E-06	0.00002	0.15	0.879	-0.0000330	0.000038	1.62
Ysik	2	-1.61E-06	0.00001	0.15	0.879	-0.0000220	0.000019	1.61
Yky	1.4	1.54E-06	0.00001	0.16	0.877	-0.0000180	0.000021	1.32
Hgel	526.67	-3.46E-08	0.00000	0.16	0.870	-4.50E-07	3.80E-07	1441.47

4.3.8. Antalya ili örneğinde sosyal yardım işleyiş sisteminin belirlenmesi

Bu bölümde, Konyaaltı ilçesinde sosyal yardımdan yararlanan ve ankete katılan 100 hanehalkı, 5 Vakıf Müdürü ve 5 Belediye, 1 Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Müdürü (Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez, Aksu ve Döşemealtı) ile yapılan anket verilerinden sağlanan bulgulara dayalı olarak Antalya ilinde kamu sosyal yardım sistemi işleyiş sistemi ele alınarak tartışılmıştır.

a. Sosyal yardım sisteminin ana göstergeleri, hanehalkı bulguları (N=100)

Araştırma kapsamında sosyal yardım sistemi işleyişine yönelik olarak; yardım sağlanan kaynaklar, sosyal yardım varlığını bildiren ana kanallar, yardım başvurusunda kullanılan kanallar ve karşılaşılan engeller, sosyal yardım teslimi, yardımdan yararlananların takibi, sorumlu personel davranışları ve yardımdan yararlananların memnuniyet düzeyi gibi konular ele alınmış, bulgular Çizelge 4.49’da verilmiştir.

Çizelge 4.51. Yardım sisteminin ana göstergeleri, hanehalkı bulguları

Sisteme ilişkin ana göstergeler ve hanehalkı (n=100) cevap oranları (%)			
a. Yardım sağlayan kaynaklar		e. Yardımdan sorumluların davranışları	
Vakıflar	89	İyi	93
Belediyeler	11	Kötü	7
b. Yardım varlığını bildiren kanallar		f. Sosyal yardımın zamanlı teslimi	
Muhtar	15	Tam zamanlı teslim	99
Hastaneler	6	Geç zamanlı teslim	1
Çevre (komşular, özel okullar)	48	g. Sosyal yardımın teslim şekli	
Vakıflar	9	Postaneden (PTT) nakit	74
Televizyon	14	Eve nakit	12
Akrabalar (baba, çocuklar)	8	Banka hesabına ödeme	13
		Evde ön demeli banka kart ile	1
c. Başvuruda kullanılan kanallar		h. Yardımdan yararlananların takibi	
Köy muhtarı	12	Başvurunun değerlendirilmesi	22
Kendisi	64	Sosyal ziyaret	32
Akrabalar	21	Hiç takip olmayan	46
Vakıflar	3	i. Yararlananların memnuniyet düzeyi	
d. Başvuruda karşılaşılan engeller		Memnun	70
Engelle karşılaşmayan	88	Memnun değil	30
Engelle karşılaşan	12		

b. Vakıf ve belediye sosyal yardım sistemi yönetici anketi bulguları

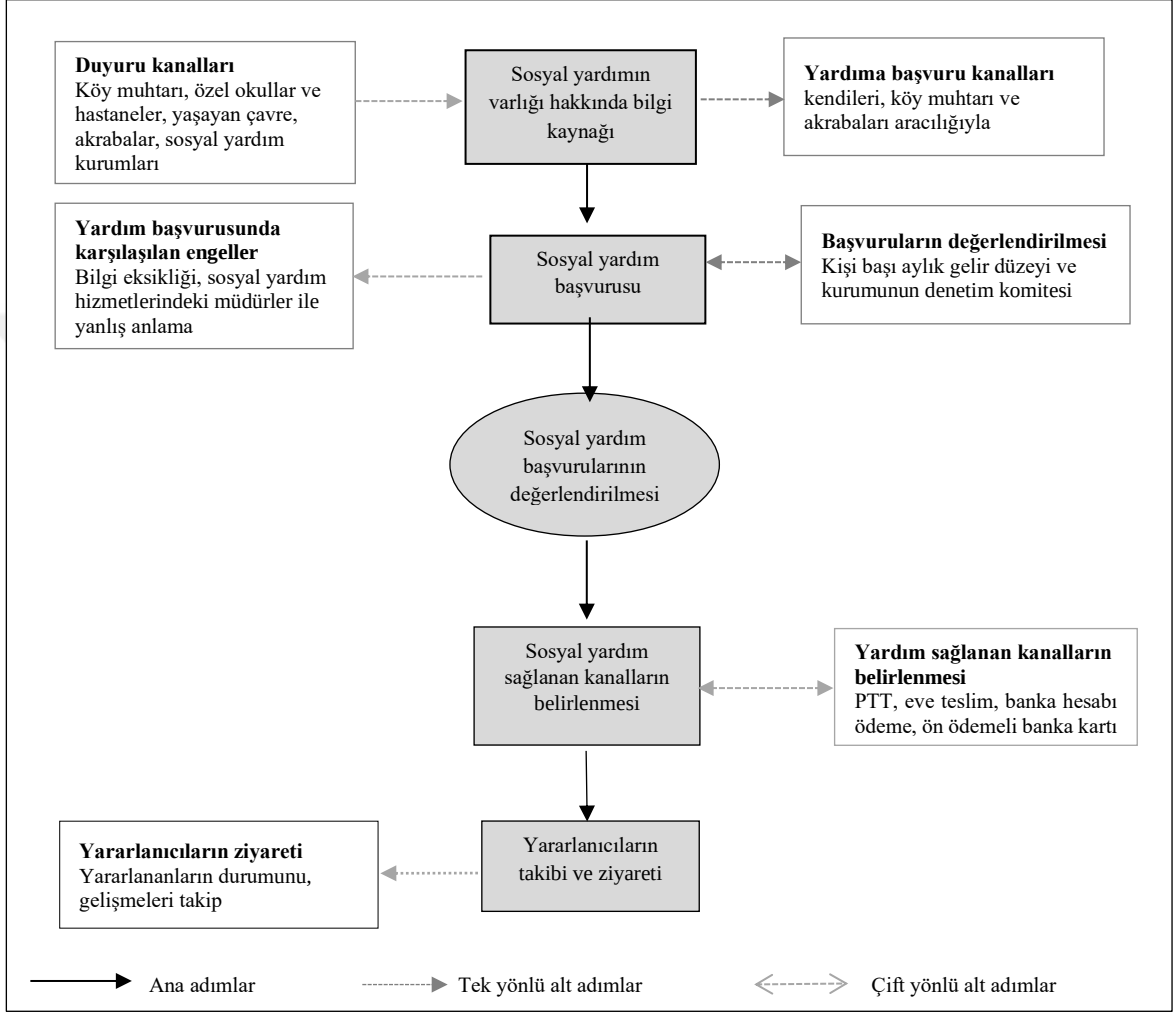
Araştırmanın kapsamında, Vakıf ve belediyelerin de sosyal yardım uygulama sistemleri ve konuya bakış açıları yöneticilerle yüz yüze görüşmeye dayalı yapılan anket verilerine göre incelenmiş, bulgular karşılaştırmalı olarak Çizelge 4.50’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.52. Vakıf ve belediye sosyal yardım sistemi bulguları

Sosyal yardım sağlayan kurumlar		
Ana göstergeler	Vakıf	Belediye
a. Kurumun yardım sağladığı programlar	% 60'ı sadece ayni yardım %40'ı nakdi ve ayni yardım	% 80'i ayni ve nakdi yardım % 20'si sadece ayni yardım
b. Yardım başvurularının değerlendirilmesinde ana kriterler	Asgari ücretin 1/3'ünden az (609TL)	Gelir düzeyi, hanede çalışan kişi sayısı, engelli durumu
c. Aynı hanede aynı kişinin farklı konularda sosyal yardım alma durumu	Evet	Evet
d. Aynı hanede sosyal yardım alan birden fazla kişinin yardım alma durumu	Evet	Evet
e. Yardımdan yararlananların takibi	Sosyal hizmetler ve köy muhtarları	Sosyal yardım hizmetleri
f. Başvuru değerlendirme aracı	Bütünlük yardım sistemi	Köy muhtarı, başvuranların komşuları
g. Kurum arşivi ile diğer yardım veren kurumlarla ortak tabanlı sistem bağlantısı veya başka bir ortak kontrol mekanizması olması durumu	Evet	Hayır
h. Yardım başvurusunda sahte beyan veya yanlış örneklerin yaşanması	Evet	Evet
i. Yardımın yürütülmesinde önlem ve kontrol mekanizmasının yeterliliği	Hayır	Hayır
j. Yardımdan yararlananlardan gelen şikayet veya memnuniyetsizlik durumları	Yardımanın kesilmesi, Yardımların yetersizliği	Yardımanın geç teslimi, Başvurunun reddedilmesi
k. Kurumunun sosyal yardım programlarının finans kaynakları	Kurumun bütçesi, ceza fonları ve zekat	Kurumun bütçesi
l. Kurumun yıllık program çeşitliliği ve bütçe oluşturmada izlediği temel stratejiler	Bakanlık politikası	Bir önceki yılın yardım bütçesi
m. Sosyal yardımın yürütülmesinde dikkat edilen konular	Talep yoğunluğu, yoksulluk endeksi	Kurumsal bütçeler
n. Sosyal yardımın yürütülmesinde zorluk çekilen sorun veya kısıtlayıcı sebepler	Çalışan personel yetersizliği ve finansman	

c. Kamu sosyal yardım sistemi işleyiş yapısı, hanehalkı (N=100), Sosyal Yardım hizmetlerinden sorumlu müdürler (N=11)

Araştırma bulgularına bağlı olarak, Antalya ili kamu sosyal yardım sistemi işleyiş yapısı ana hatlarıyla oluşturulmuş ve Şekil 4.9'da verilmiştir.

Şekil 4.9. Türkiye kamu sosyal yardım sistemi işleyiş yapısı

5. SONUÇLAR

Bu çalışmada; sosyal yardım politikası uygulama sisteminin, hanehalkı yararlanma düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin Antalya ili kırsal alanı örneğinde araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamında; sosyal yardım politikası uygulama sisteminin, yardımdan yararlanan hanehalkı yardım gelir ve bu oranı etkileyen faktörlerin, hanehalkı yardıma muhtaçlık düzeylerinin ve bu düzeyi etkileyen faktörlerin araştırılması gerçekleştirilmiştir.

a. Hanehalkı sosyal yardım – gelir oranı ve etkileyen faktörler

Araştırma bulgularına göre yardımdan yararlanan hanehalkının %50'sinin yardım - gelir oranı değeri ortalaması 0,43, %35'inin 1,43 ve %15'inin ise 2,95 düzeyindedir. Yardımlardan yararlanan hanelerin büyük çoğunluğu, sosyal yardım/gelir oranı çok düşük olan kategoridedir. Yani hanelerin çoğunluğunun toplam aylık/yıllık geliri alınan toplam yardım tutarlarından fazladır.

YO değerini etkileyen hanehalkı ve diğer sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesi için “çoklu regresyon analizi” yapılmıştır.

Analiz sonucunda ise sosyal yardımdan yararlanan hanede yaşayan orta-okul seviyesine sahip birey sayısı, haneye sağlanan aylık toplam yardım tutarı ve hane reisinin yaş durumu faktörlerinin hanehalkı yardım - gelir oranını olumlu etkilemekte olduğu görülmüştür.

Diğer yandan, hanede yaşayan bireylerin iş durumu, aylık kazanılan toplam hane geliri, hanehalkı reisi cinsiyeti ve haneye sağlanan yardım sıklıklığı hanehalkı yardım - gelir oranını olumsuz etkilediği görülmüştür.

b. Hanehalkı sosyal yardıma muhtaçlık düzeyleri ve etkileyen faktörler

Sosyal yardımdan yararlanan hanehalkının yardım - gelir oranının değerine göre haneler; az muhtaç, muhtaç ve çok muhtaç olarak gruplandırılmıştır. Bulgulara göre; hanelerin %50'si az muhtaç, %35'i muhtaç ve %15'i ise çok muhtaç kategorisinde yer almıştır. Diğer bir ifadeyle; yardım alan hanelerin çoğunluğunun gerçekte sosyal yardıma ihtiyacı düşük olduğu anlaşılmıştır.

Hanelerin sosyal yardım muhtaçlık düzeyinde hangi kategoride yer alıp almayacağı konusunda etkili olan faktörlerin belirlenmesi için “logistic regresyon analizi” yapılmıştır. Analizde yardıma az muhtaç hanehalkı referans kategori olarak belirlenmiştir.

Buna göre; hanehalkı reisi yaşı, alınan yardım grubu ve toplam hane aylık geliri (öğrenci bursu hariç) hanelerin yardıma muhtaç kategorisine girmesinde etkili olan faktörler olarak öne çıkmıştır.

Bunun yanında, yine yardıma az muhtaç hanehalkı referans kategorisine göre; hane reisinin yaşı, hanede yaşayan bireylerin sayısı ve toplam hane aylık geliri, hanehalkınca alınan yardım çeşidi hanelerin yardıma çok muhtaç kategorisine girmesinde etkili olan faktörler olarak öne çıkmıştır.

c. Sosyal yardım sistemi işleyiş yapısı

Temel sosyal yardım kaynakları olan vakıf ve belediyelerin gerek yasal dayanak ve gerekse sosyal yardım çeşidi ve uygulama sistemi açısından farklı kuralları bulunduğu görülmüştür. Sosyal yardım alan kişi ve hanelerin yardım çeşidi, yardım tutarları ve ihtiyaç düzeyleri açısından takibini ve kontrolünü sağlayan bütünlüklük bir ulusal kayıt sistemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla farklı kaynaklardan farklı sayıda farklı çeşitte yardım alabilme durumu ortaya çıkabilmektedir. Sadece, vakıfların, ortak bir veri tabanını yasal yapı ve yönetim şekli nedeniyle kendi içinde bütünlüklük bir sistemi uygulamakta olduğu ancak bu sistemin diğer yardım yapan kaynaklarla entegre olmadığı anlaşılmıştır. Bu durum, sosyal yardım politikaları uygulamasında ulusal ölçekte, doğru kişiye, doğru yardım çeşidi ve yeterli miktarda yardım ulaştırma, denetim sağlama, sonuçlarını izleme ve bütçe kontrolü gibi konularda dağınıklıklar ve farklılıklar olmasına yol açmaktadır.

d. Araştırma bulgularına göre hipotezlerin cevaplanması

Birinci hipotez:

H₀: Türkiye’de uygulanan tüm kamu sosyal yardım sistemi işleyişi; hanehalkı toplam sosyal yardım tutarı ve toplam hanehalkı geliri belirleme vb konularda ortak bir entegre sosyal yardım veri tabanı sistemi olmayıp mevcut uygulamalar birbirinden bağımsız ve kopuktur, uygulama gerçek ihtiyaç sahiplerine yönelik, ihtiyaç duyulan programlarda ve yeterli miktarlarda sürdürülememektedir. Mevcut uygulama sağlıklı bir yapıdadır.

H₁: Türkiye’de uygulanan tüm kamu sosyal yardım sistemi işleyişi; hanehalkı toplam sosyal yardım tutarı ve toplam hanehalkı geliri belirleme vb konularda ortak bir entegre sosyal yardım veri tabanı sistemi olup mevcut uygulamalar birbiriyle entegredir, bağımsız değildir, uygulama gerçek ihtiyaç sahiplerine yönelik, ihtiyaç duyulan programlarda ve yeterli miktarlarda sürdürülmektedir. Mevcut uygulama sağlıklı bir yapıda değildir.

Araştırma bulgularına göre; H₀ hipotezi kabul edilmiş, H₁ hipotezi reddedilmiştir.

İkinci hipotez:

H₀: Yardımlardan yararlanan hanelerin büyük çoğunluğu, sosyal yardım/gelir oranı çok düşük olan kategoridedir. Yani hanelerin çoğunluğunun toplam aylık/yıllık geliri alınan toplam yardım tutarlarından çok fazladır.

H₁: Yardımlardan yararlanan hanelerin büyük çoğunluğu, sosyal yardım/gelir oranı çok yüksek olan kategoridedir. Yani hanelerin çoğunluğunun toplam sosyal yardım tutarı toplam aylık/yıllık gelirlerinden çok fazladır.

Araştırma bulgularına göre; H₀ hipotezi kabul edilmiş, H₁ hipotezi reddedilmiştir.

Üçüncü hipotez:

H₀: Sosyal yardım alan hanelerin çoğunluğu, sosyal yardıma muhtaçlık düzeyi “çok düşük” olan kategoridedir. Diğer bir ifadeyle; yardım alan hanelerin çoğunluğunun

gerçekte sosyal yardım ihtiyacı düşüktür, sosyal yardımlar aslında ihtiyacı olmayan hanelere yapılmaktadır.

H₁: Sosyal yardım alan hanelerin çoğunluğu, sosyal yardıma muhtaçlık düzeyi “çok yüksek” olan kategoridedir. Diğer bir ifadeyle; yardım alan hanelerin çoğunluğunun gerçekte sosyal yardım ihtiyacı yüksektir, sosyal yardımlar gerçekten ihtiyacı olan hanelere yapılmaktadır.

Araştırma bulgularına göre; Ho hipotezi kabul edilmiş, H₁ hipotezi reddedilmiştir.

e. Araştırma bulgularına dayalı bazı temel öneriler

- Tüm ülke düzeyinde sosyal yardım sağlayan kamu kurumları, başvuranların değerlendirilmesinde ortak bir ölçüt (yardım-gelir oranı) ve duyuru kanalı belirlemeleri gereklidir.
- Tüm ülke düzeyinde sosyal yardımların yürütülmesinde, kamu kurumları arasında bütünleşik ortak bir yardım sistemi uygulaması gereklidir.
- Tüm kamu sosyal yardım kurumları ve ilgili diğer kurumların dahil olduğu “*bütünleşik ulusal sosyal yardım izleme sisteminin*” oluşturması gereklidir.
- Türkiye’de yoksullukla mücadele hedefine ulaşmak için ülkede mevcut tüm sosyal yardım yürütülen kamu kurumlarının (vakıf ve belediyeler) personel ve finansman kapasitesi arttırılmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Afridi, F., Barooah, B., & Somanathan, R. (2013). School meals and classroom effort: Evidence from India. *Int. growth center*, 8 (2): 1, 29.
- Ahmed, A. U. (2004). Impact of feeding children in school: Evidence from Bangladesh. Washington, DC: International Food Policy Research Institute.
- Alkire, S., & Foster, J. (2011). Counting and multidimensional poverty measurement. *Journal of public economics*, 95(7-8), 476-487.
- Alkire, S., & Seth, S. (2013). Identifying BPL households: A comparison of methods. *Economic and Political Weekly*, 49-57.
- ASPB (2016) Yıllık İdare Faaliyet Raporu. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/raporlar/yillik-faaliyet-raporlari/>. Accessed 10 September 2019
- Aybars, A. I., & Tsarouhas, D. (2010). Straddling two continents: Social policy and welfare politics in Turkey. *Social Policy & Administration*, 44(6), 746-763.
- Azariadis, C., & Stachurski, J. (2005). Poverty traps. *Handbook of economic growth*, 1, 295-384.
- Azevedo, V., & Robles, M. (2010). Geographical Poverty Traps in Ecuador Using Pseudo Panel Data. In PAA Conference.
- Bachelet, M., & International Labour Office. (2012). Social protection floor for a fair and inclusive globalization. Geneva: International Labour Office.
- Barrientos, A. (2017). Design and rural context in antipoverty transfers: Implications for programme outcomes. *Global food security*, 12, 103-108.
- Barrientos, A., Hanlon, J., & Hulme, D. (2010). Just give money to the poor.
- Barrientos, A., Niño-Zarazúa, M., & Maitrot, M. (2010). Social assistance in developing countries database version 5.0. Brooks World Poverty Institute Working Paper.
- Basu, A., Chau, N., & Kanbur, R. (2007). The National Rural Employment Guarantee Act of India, 2005. *The Oxford Companion to Economics in India*. Also available at: [www. people. cornell. edu/pages/sk145/papers. htm](http://www.people.cornell.edu/pages/sk145/papers.htm).
- Beall, J., & Piron, L. H. (2005). DFID social exclusion review. *London: Overseas Development Institute*, 32, 37.
- Behrman, J. R., Foster, A. D., & Rosenzweig, M. R. (1997). The dynamics of agricultural production and the calorie-income relationship: *Evidence from Pakistan*. *Journal of Econometrics*, 77(1), 187-207.
- Behrman, J. R., Parker, S. W., & Todd, P. E. (2004). Medium-term effects of the oportunidades program package, including nutrition, on education of rural children age 0-8 in 1997. *Unpublished manuscript*.
- Behrman, J. R., Parker, S. W., & Todd, P. E. (2009). Schooling impacts of conditional cash transfers on young children: Evidence from Mexico. *Economic development and cultural change*, 57(3), 439-477.

- Besley, T., & Coate, S. (1992). Workfare versus welfare: Incentive arguments for work requirements in poverty-alleviation programs. *The American Economic Review*, 82(1), 249-261.
- Bhaskar, A., & Yadav, P. (2015). All's Well that Ends in a Well: An Economic Evaluation of MGNREGA Wells in Jharkhand. Institute for Human Development.
- Blackorby, C., & Donaldson, D. (1988). Cash versus kind, self-selection, and efficient transfers. *The American Economic Review*, 691-700.
- Brugh, K., Angeles, G., Mvula, P., Tsoka, M., & Handa, S. (2018). Impacts of the Malawi social cash transfer program on household food and nutrition security. *Food Policy*, 76, 19-32.
- Bruns, B., Mingat, A., & Rakotomalala, R. (2003). Achieving universal primary education by 2015: A chance for every child. The World Bank.
- Bundy, D., & Stricklan, B. (2000). School Feeding/Food for Education Stakeholders' meeting. USAID Africa Bureau Office of Sustainable Development, Washington, DC.
- Bundy, D., Burbano, C., Grosh, M. E., Gelli, A., Juke, M., & Lesley, D. (2009). Rethinking school feeding: social safety nets, child development, and the education sector. The World Bank.
- Buttenheim, A., Alderman, H., & Friedman, J. (2011). Impact evaluation of school feeding programs in Lao PDR. The World Bank.
- Büyükşehir Belediye Meclisi 1034 sayılı kararı (2015). Erişim tarihi 25 Ekim 2019
- Cannan, C. (1997). The struggle against social exclusion: urban social development in France. *IDS Bulletin*, 28(2), 77-85.
- Chêne, M. (2010). Corruption prevention strategies in cash transfer schemes. *U4 Expert Answers*, 1-9.
- Citro, C. (1995). Measuring poverty: A new approach. National Academies Press.
- Coady, D., Grosh, M., & Hoddinott, J. (2004). Targeting of transfers in developing countries: Review of lessons and experience. The World Bank.
- Cole, S., Bastian, G., Vyas, S., Wendel, C., & Stein, D. (2012). The effectiveness of index-based micro-insurance in helping smallholders manage weather-related risks. London: *EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London*, 59.
- Conning, J., & Kevane, M. (1999). Community based targeting mechanisms for social safety nets. Mimeograph. Department of Economics, Santa Clara Univ.
- Coşkun, S., Güneş, S., & Ortakaya, F. (2011). Asgari gelir desteği ve Türkiye'de uygulanabilirliği: Bir model denemesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3).
- Cuny, F. C., & Hill, R. B. (1999). *Famine, conflict, and response: A basic guide* (pp. 117-126). West Hartford: Kumarian Press.
- Currie, J., & Gahvari, F. (2008). Transfers in cash and in-kind: Theory meets the data. *Journal of Economic Literature*, 46(2), 333-83.

- Dalaker, J. (2005). Alternative poverty estimates in the United States, 2003. US Department of Commerce, Economics and Statistics Administration, US Census Bureau.
- Daşlı, Y. (2015). Sosyal yardımların sorunlu alanı: muhtaçlık tespiti. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*; Vol 39, No 2. 135-154.
- Datta, D., & Kanta Pradhan, S. (2012). Addressing challenges of social assistance schemes: rights-based approach in Orissa, India. *Development in Practice*, 22(3), 279-294.
- Davies, J. S. (2005). The social exclusion debate: Strategies, controversies and dilemmas. *Policy Studies*, 26(1), 3-27.
- Davis, B., Handa, S., Ruiz-Arranz, M., Stampini, M., & Winters, P. (2002). Conditionality and the impact of programme design on household welfare: comparing two diverse cash transfer programmes in rural Mexico (No. 02-10).
- Del Rosso, J. M., & Marek, T. (1996). Class action: Improving school performance in the developing world through better Health, Nutrition and Population. The World Bank.
- Desai, S., Vashishtha, P., & Joshi, O. (2015). *Mahatma Gandhi national rural employment guarantee act: A catalyst for rural transformation* (No. id: 7259).
- Devereux, S. (2002). Can social safety nets reduce chronic poverty?. *Development Policy Review*, 20(5), 657-675.
- Devereux, S., & Sabates-Wheeler, R. (2004). Transformative social protection.
- Devereux, S., Masset, E., Sabates-Wheeler, R., Samson, M., Rivas, A. M., & Te Lintelo, D. (2017). The targeting effectiveness of social transfers. *Journal of Development Effectiveness*, 9(2), 162-211.
- Dixon, J., & Hyde, M. (2000). A global perspective on social security programmes for disabled people. *Disability & Society*, 15(5), 709-730.
- Dodlova, M., Giolbas, A., & Lay, J. (2017). Social transfers and conditionalities under different regime types. *European Journal of Political Economy*, 50, 141-156.
- Dorward, A., Wheeler, R. S., MacAuslan, I., Buckley, C. P., Kydd, J., & Chirwa, E. (2006). Promoting agriculture for social protection or social protection for agriculture: Strategic policy and research issues discussion paper. Future Agricultures.
- Drèze, J., & Khera, R. (2017). Recent social security initiatives in India. *World Development*, 98, 555-572.
- Dutta, P., Murgai, R., Ravallion, M., & Van de Walle, D. (2014). Does India's employment guarantee scheme guarantee employment?
- Duyulmus, C. U. (2014). Social Policy Reforms in Turkey: Uses of Europe.
- Dünya Bankası (2019): [https:// worldbank.org](https://worldbank.org). Erişim tarihi 20 Ekim 2019
- Esteves, T., Rao, K. V., Sinha, B., Roy, S. S., Rao, B., Jha, S., ... & IK, M. (2013). Agricultural and livelihood vulnerability reduction through the MGNREGA. *Economic and Political Weekly*, 94-103.

- FAO. (2012). Contribution to Reducing and Preventing Child Labour in Agriculture 2007-11
- Farrington, J., & Slater, R. (2006). Introduction: Cash transfers: Panacea for poverty reduction or money down the drain?. *Development Policy Review*, 24(5), 499-511.
- Farrington, J., Sharp, K., & Sjoblom, D. (2007). Targeting approaches to cash transfers: comparisons across Cambodia, India and Ethiopia. London: ODI.
- Fellinghauer, B. A. G. (2012). Understanding human functioning and disability using graphical models (Doctoral dissertation, ETH Zurich).
- Fisher, E., Attah, R., Barca, V., O'Brien, C., Brook, S., Holland, J., ... & Pozarny, P. (2017). The livelihood impacts of cash transfers in sub-Saharan Africa: beneficiary perspectives from six countries. *World Development*, 99, 299-319.
- Fiszbein, A., & Schady, N. R. (2009). Conditional cash transfers: reducing present and future poverty. The World Bank.
- Fiszbein, A., Kanbur, R., & Yemtsov, R. (2014). Social protection and poverty reduction: Global patterns and some targets. *World Development*, 61, 167-177.
- Foster, J., Greer, J., & Thorbecke, E. (1984). A class of decomposable poverty measures. *Econometrica: journal of the econometric society*, 761-766.
- Gertler, P., Martinez, S., & Rubio-Codina, M. (2006). Investing cash transfers to raise long term living standards. The World Bank.
- Glennerster, H. (2002). United States poverty studies and poverty measurement: The past twenty-five years. *Social Service Review*, 76(1), 83-107.
- Guhan, S. (1994). Social security options for developing countries. *Int'l Lab. Rev.*, 133, 35.
- Gupta, M. R. (2002). Trade sanctions, adult unemployment and the supply of child labour: A theoretical analysis. *Development Policy Review*, 20(3), 317-332.
- Gündoğan, N. (2008). Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. *Ankara Sanayi Odası*, 42-56.
- Handa, S., & Davis, B. (2006). The experience of conditional cash transfers in Latin America and the Caribbean. *Development policy review*, 24(5), 513-536.
- Harvey, P. (2005). Cash and vouchers in emergencies: a discussion paper. Humanitarian Policy Group, Overseas Development Institute.
- Harvey, P. (2007). Cash? based responses in emergencies.
- Hidrobo, M., Hoddinott, J., Kumar, N., & Olivier, M. (2018). Social protection, food security, and asset formation. *World Development*, 101, 88-103.
- HLPE. (2012). Social protection for food security: A report by the High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition of the Committee on World Food Security” In Stephen Devereux, W. B. Eide, J. Hoddinott, N. Lustig, & K. Subbarao (Eds.), Rome, June.

- Hoddinott, J., & Skoufias, E. (2004). The impact of PROGRESA on food consumption. *Economic development and cultural change*, 53(1), 37-61.
- Hodges, A., Dufay, A. C., Dashdorj, K., Jong, K. Y., Mungun, T., & Budragchaa, U. (2007). Child Benefits and Poverty Reduction: Evidence from Mongolia's Child Money Programme.
- Hosmer, D. W., & Lemeshow, S. (2000). Applied logistic models.
<http://nrega.nic.in>. Erişim tarihi 25 Eylöl 2019.
<https://www.nufusu.com/il/antalya-nufusu>. Erişim tarihi 30 Kasım 2019
- Iceland, J. (2003). Why poverty remains high: The role of income growth, economic inequality, and changes in family structure, 1949–1999. *Demography*, 40(3), 499-519.
- IIS (2013). Synthesis Report – Environmental Benefits and Vulnerability Reduction through Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme, Bengaluru.
- ILO (2009). Protecting people, promoting jobs: A survey of country employment and social protection policy responses to the global economic crisis, report to the G20 Leaders' Summit, Pittsburgh, 24–25September.
- Imbert, C., & Papp, J. (2015). Labor market effects of social programs: Evidence from india's employment guarantee. *American Economic Journal: Applied Economics*, 7(2), 233-63.
- İncedal, S., & Coşkun, S. (2013). Türkiye'de yoksulluğun boyutları: Mücadele politikaları ve müdahale araçları. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Ankara.
- Jayaraman, R., & Simroth, D. (2015). The impact of school lunches on primary school enrollment: evidence from India's midday meal scheme. *The Scandinavian Journal of Economics*, 117(4), 1176-1203.
- Jayne, T., & Rashid, S. (2013). Input subsidy programs (ISPs) in Sub-Saharan Africa (SSA). *Agricultural Economics*, 44(6), 545-734.
- Joassart-Marcelli, P. (2005). Working poverty in southern California: Towards an operational measure. *Social Science Research*, 34(1), 20-43.
- Johannsen, J., Tejerina, L., & Glassman, A. (2009). Conditional cash transfers in Latin America: Problems and opportunities. Washington DC: Inter-American Development Bank (IADB).
- Johnson, L. B. (1964). Remarks upon signing the food stamp act. Speech given in the White House Cabinet Room, Washington, DC.
- Kanbur, R., Yemtsov, R., & Fiszbein, A. (2013). Social Protection, Poverty and the Post-2015 Agenda.
- Kattan, R. B., & Burnett, N. (2004). User Fees in Primary Education. World Bank Education Advisory Service.
- Kotler, P., Roberto, N., & Leisner, T. (2006). Alleviating poverty: A macro/micro marketing perspective. *Journal of Macromarketing*, 26(2), 233-239.

- Lacour, M., & Tissington, L. D. (2011). The effects of poverty on academic achievement. *Educational Research and Reviews*, 6(7), 522-527.
- Laderchi, C. R., Saith, R., & Stewart, F. (2003). Does it matter that we do not agree on the definition of poverty? A comparison of four approaches. *Oxford development studies*, 31(3), 243-274.
- Lafourcade, O., Nguyen, V. H., & Giugale, M. (Eds.). (2001). Mexico: A comprehensive development agenda for the new era. The World Bank.
- Levinger, B. (1986). School Feeding Programs in Developing Countries: An Analysis of Actual and Potential Impact. AID Evaluation Special Study No. 30.
- Limanlı, Ö. (2015). Intertemporal poverty in Turkey. *Procedia Economics and Finance*, 30, 487-497.
- Lister, R. (2006). Poverty, material insecurity, and income vulnerability: the role of savings. The saving gateway: From principles to practice, 8-33.
- Liu, Y., & Barrett, C. B. (2013). Heterogeneous pro-poor targeting in the national rural employment guarantee scheme. *Economic and Political Weekly*, 46-53.
- Lothike, E. (2005). Cash for Work in Emergencies: Turkana 2001 and 2003. Presentation at May, 11.
- Lowder, S. K., Bertini, R., & Croppenstedt, A. (2017). Poverty, social protection and agriculture: Levels and trends in data. *Global food security*, 15, 94-107.
- Magen, B. B., Donovan, C., & Kelly, V. A. (2009). Can Cash Transfers Promote Food Security in the Context of Volatile Commodity Prices? A Review of Empirical Evidence (No. 1096-2016-88390).
- Mahendra Dev, S., Subbarao, K., Galab, S. & Ravi, C. (2007). Safety Net Programmes : Outreach and Effectiveness. *Economic and Political Weekly*, 42(35): 3555-3565.
- Maloma, I. (2016). The socioeconomic determinants of household poverty status in a low-income settlement in South Africa. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*, 8(2), 122-131.
- Mane, E. (2015). Social protection and food security indicators: an inquiry through data from 10 household budget surveys.
- Mansuri, G., & Rao, V. (2004). Community-based and-driven development: A critical review. *The World Bank Research Observer*, 19(1), 1-39.
- Masset, E., Haddad, L., Cornelius, A., & Isaza-Castro, J. (2012). Effectiveness of agricultural interventions that aim to improve nutritional status of children: systematic review. *BMj*, 344, d8222.
- Mathieson, J., Popay, J., Enoch, E., Escorel, S., Hernandez, M., Johnston, H., & Rispel, L. (2008). Social Exclusion Meaning, measurement and experience and links to health inequalities. A review of literature. WHO Social Exclusion Knowledge Network Background Paper, 1, 91.
- McGuire, S. (2015). FAO, IFAD, and WFP. The state of food insecurity in the world 2015: meeting the 2015 international hunger targets: taking stock of uneven progress. Rome: FAO, 2015.

- Mensah, J., Oppong, J. R., & Schmidt, C. M. (2010). Ghana's National Health Insurance Scheme in the context of the health MDGs: An empirical evaluation using propensity score matching. *Health economics*, 19(S1), 95-106.
- Miller del Rosso, J. (1999). School feeding programs: improving effectiveness and increasing the benefit to education-a guide for program managers. The World Bank.
- Moser, C. O. (1998). The asset vulnerability framework: reassessing urban poverty reduction strategies. *World development*, 26(1), 1-19.
- Mosley, P., Holzmann, R., & Jorgensen, S. (1999). Social protection as social risk management: conceptual underpinnings for the social protection sector strategy paper. *Journal of International Development*, 11(7), 1005-1027.
- Mundial, B. (1990). World development report 1990: poverty. Washintong DC: Banco Mundial.
- Mundial, B. (2011). Evidence and lessons learned from impact evaluations on social safety nets. Washington: World Bank.
- Mundial, B. (2015). The State of Social Safety Nets 2015. Washington: World Bank.
- Mundial, B. (2018). The State of Social Safety Nets." Banco Mundial. Washington, DC.
- Mwaniki, E. W., & Makokha, A. N. (2013). Nutrition status and associated factors among children in public primary schools in Dagoretti, Nairobi, Kenya. *African health sciences*, 13(1), 38-46
- Nagavarapu, S., & Sekhri, S. (2016). Informal monitoring and enforcement mechanisms in public service delivery: Evidence from the public distribution system in India. *Journal of Development Economics*, 121, 63-78.
- Narayanan, S. (2011). A case for reframing the cash transfer debate in India. *Economic and Political Weekly*, 41-48.
- Narayanan, S., Das, U., Liu, Y., & Barrett, C. B. (2017). The “discouraged worker effect” in public works programs: Evidence from the MGNREGA in India. *World Development*, 100, 31-44.
- Negiz, N. (2011). Sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri açısından Isparta belediyesi: farkındalık, yararlanma ve değerlendirme açısından bir araştırma. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 16(2).
- Nikulina, V., Widom, C. S., & Czaja, S. (2011). The role of childhood neglect and childhood poverty in predicting mental health, academic achievement and crime in adulthood. *American journal of community psychology*, 48(3-4), 309-321.
- ÖZER, M. (2015). Sosyal ekonomi politikaları kapsamında sosyal belediyecilik anlayışı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* (35).
- Parker Harris, S., Owen, R., & Gould, R. (2012). Parity of participation in liberal welfare states: Human rights, neoliberalism, disability and employment. *Disability & Society*, 27(6), 823-836.

- Pelletiere, D. (2006). The rental housing affordability gap: Comparison of 2001 and 2003 American housing surveys.
- Plank, D. (2007). School Fees and Education for All: Is abolition the answer?. documento de trabajo), EQUIP2 (Academia para el Desarrollo de la Educación) y Agencia de los Estados Unidos para el Desarrollo Internacional, Washington, DC.
- Ranaware, K., Das, U., Kulkarni, A., & Narayanan, S. (2015). MGNREGA Works and their impacts. *Economic & Political Weekly*, 50(13), 53-61.
- Ravallion, M. (1998). Poverty lines in theory and practice. The World Bank.
- Ravallion, M., Datt, G., & Van De Walle, D. (1991). Quantifying absolute poverty in the developing world. *Review of Income and Wealth*, 37(4), 345-361.
- Rivera, J. A., Rodríguez, G., Shamah, T., Rosado, J. L., Casanueva, E., Maule'n, I., Toussaint, G. and García-Aranda, A. (2000). 'Implementation, monitoring and evaluation of the nutrition component of the Mexican social programme (PROGRESA)', *Food and Nutrition Bulletin*, Vol. 21, pp. 35-42.
- Rofman, R., Apella, I., & Vezza, E. (2014). Beyond pension reform. IADB, Washington.
- Rosado, J. L., Rivera, J., Lopez, G. and Solano, L. (2000). 'Development, production, and quality control of nutritional supplements for a national supplementation program in Mexico', *Food and Nutrition Bulletin*, Vol. 21, pp. 30-34
- Rubalcava, L., Teruel, G., & Thomas, D. (2002). Welfare desing, women's empowerment and income pooling.
- Sadoulet, E., De Janvry, A., & Davis, B. (2001). Cash transfer programs with income multipliers: PROCAMPO in Mexico. *World development*, 29(6), 1043-1056.
- Samson, M. J., Van Niekerk, J., & Mac Quene, K. (2006). Designing and implementing social transfer programmes. EPRI Press.
- Sandhu, A. (2014). National Food Security Act, 2013 and food security outcomes in India. *Vision*, 18(4), 365-370.
- Save the Children. (2009). How cash transfers can improve the nutrition of the poorest children: Evaluation of a pilot safety net project in southern Niger.
- Sen, A. (1999). Commodities and capabilities. OUP Catalogue.
- Sengupta, A. (2008). Report of the independent expert on the question of human rights and extreme poverty. UN.
- Short, K. (2001). Experimental poverty measures: 1999. US Department of Commerce, Economic and Statistics Administration, Bureau of the Census.
- Singh, A., Park, A., & Dercon, S. (2014). School meals as a safety net: an evaluation of the midday meal scheme in India. *Economic Development and Cultural Change*, 62(2), 275-306.
- Skoufias, E. (2005). PROGRESA and its impacts on the welfare of rural households in Mexico (Vol. 139). *Intl Food Policy Res Inst*.
- Standing, G. (2008). How cash transfers promote the case for basic income. *Basic Income Studies*, 3(1).

- Strauss, J., & Thomas, D. (1995). Human resources: Empirical modeling of household and family decisions. *Handbook of development economics*, 3, 1883-2023.
- Subbarao, K., Del Ninno, C., Andrews, C., & Rodríguez-Alas, C. (2012). Public works as a safety net: design, evidence, and implementation. The World Bank.
- Subramanian, S., & Deaton, A. (1996). The demand for food and calories. *Journal of political economy*, 104(1), 133-162.
- Sumner, A. (2004). Economic well-being and non-economic well-being: A poverty of the meaning and measurement of poverty (No. 2004/30). WIDER Research Paper.
- Şentürk, M. (2014). Social Welfare Practices of the State and NGOs in Turkey: New Trends and Necessities. *Sosyoloji Dergisi/Journal of Sociology*, (28).
- Taylor, J. E., Kagin, J., Filipski, M., Thome, K., & Handa, S. (2013). Evaluating general equilibrium impacts of Kenya's cash transfer programme for orphans and vulnerable children (CT-OVC). *PtoP Project Report, FAO and The World Bank*.
- Taylor, J. E., Thome, K., & Filipski, M. (2014). Evaluating Local General Equilibrium Impacts of Lesotho's Child Grants Program'. *PtoP Project Report, FAO and The World Bank*.
- Tesliuc, E., del Nionno, C., & Grosh, M. (2009). Social assistance schemes across the world eligibility conditions and benefits. In Center for International Policy Exchanges: University of Maryland School of Public Policy Conference Paper.
- Tesliuc, E., Pop, L., Grosh, M., & Yemtsov, R. (2014). Income Support for the Poorest: A Review of Experience in Eastern Europe and Central Asia. The World Bank.
- Thome, K., Taylor, J. E., Filipski, M., Davis, B., & Handa, S. (2016). The local economy impacts of social cash transfers: A comparative analysis of seven sub-Saharan countries. *FAO, Roma*.
- TÜİK (2019). <http://www.tuik.gov.tr>. Erişim tarihi Ağustos 2019.
- TÜİK (2019) Ayni ve nakdi sosyal koruma yardımlarının risk/ihtiyaç gruplarına göre dağılımı. http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1040.
- Ulrichs, M., & Sabates-Wheeler, R. (2018). Social Protection and Humanitarian Response: What is the Scope for Integration?.
- UNDP (1997). Human Development Report 1997, New York: UNDP
- UNDP (2003). Human Development Report 2003: Millennium Development Goals: A Compact Among Nations to End Human Poverty, Oxford University Press, New York.
- UNDP (2011). Human Development Report: Sustainability and Equity: a Better Future for All, UNDP: New York
- Union, A. (2008). Social policy framework for Africa.
- Vadapalli, D. K. (2009). Barriers and challenges in accessing social transfers and role of social welfare services in improving targeting efficiency: A study of conditional cash transfers. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 4(S1), 41-54.

- Von Braun, J. (Ed.). (1995). Employment for poverty reduction and food security. *Intl Food Policy Res Inst.*
- Whitehead, T. (2003). Targeted Transfers in Poor Countries: Revisiting Trade-Offs and Policy Options.
- Witter, S., & Garshong, B. (2009). Something old or something new? Social health insurance in Ghana. *BMC International health and human rights*, 9(1), 20.
- World Bank (2018) Turkey's integrated social assistance system (English). Washington, D.C.: World Bank Group
- World Bank. (2001). Social protection sector strategy: From safety net to springboard. World Bank.
- World Bank. (2011). Participatory planning and community mobilization
- World Bank. (2012). Resilience, equity and opportunity: The World Bank's social protection and labor strategy 2012–2022.
- World Bank. 2018. The State of Social Safety Nets 2018. Washington, DC: World Bank.
- World Health Organization. (2011). *World report on disability 2011*. World Health Organization.
- Wu, C. F., & Eamon, M. K. (2010). Does receipt of public benefits reduce material hardship in low-income families with children?. *Children and youth services review*, 32(10), 1262-1270.
- Yemtsov, R., Honorati, M., Evans, B., Sajaia, Z., & Lokshin, M. (2018). Concepts, Definitions, and Indicators for Social Protection Analysis.

7. EKLER

EK-1.

Aynı yardım nakit dönüştürücü yöntemi

Seracılık Serada geçici iş hesaplanması	konyaaltı ilçesinde yıllık boyunca seracılık 6 ay sürmektedir. Bu nedenle bazı anketin verileri aile içinde yaşayan ve 2018 yılında serada sigortasız geçici iş günlük ücreti Antalya Tarım il müdürlüğüne göre günlük ücreti 65.70 TL almıştır. Ayrıca seracılık 6 ay sürmekten dolayı serada geçici işçi süresi aylık gelir günlük ücreti çarpı iş katlayan gün sayısı hesaplamaktadır
Ramazan paketi	2018 yılında Toptan mağazaları Ramazan ayı özel kampanyası kapsamında Ramazan Erzak Kolisi fiyatlar 3 farklı Ramazan kolisi hazırlayan 13-15-23 adet ürün çeşidinin bulunduğu paketleri satışa sunmuştur. Fiyatlar 80-100 arasında olduğundan hesaplarak ramazan paketi fiyatı 90 TL olarak kabul etmiştir.
Günlük belediye köye sağlayan yemek yardım	Günlük sağlayan yemek yardım bazı anket katılan ailer yararlanmıştır. Genellinde yararlanan hanehalkının her gün köyün muhtar çalışan yerde gidip belediyenin yemek yardım 3 orta kutu (salatalık-pılaç-çorba) alınmıştır. 2018 yılında göre bu yemek yardım günlük 25TL olarak kabul edip ve aylık toplamın yardım alınan gün sayısı 25TL çarparak hesanplanmıştır.
Sosyal ulaşım kartı	Engelli ve yaşlı alınan ulaşım sosyal kartı büyükşehir belediye sosyal yardım ve hizmet görüşmemize göre aylık sosyal ulaşım kartı 50 TL'dır. Bu nedenle yardım tutarı hesaplamasında sosyal ulaşım kartı aylık para dönüştürülmesinde 50 TL kabul edilmiştir.

EK-2

Examining the functioning of public social assistance system: The case of Antalya

Kamu sosyal yardım sistemi işleyişinin incelenmesi: Antalya örneği

Hamidou Taiffa ABDOUL-AZIZE^{id}, Cengiz SAYIN^{id}

Akdeniz University Faculty of Agriculture, Department of Agricultural Economy, Antalya, Turkey

Corresponding author (Sorumlu yazar): C. Sayın, e-mail (e-posta): csayin@akdeniz.edu.tr

Author(s) e-mail (Yazar(lar) e-posta): hamidouta@gmail.com

ARTICLE INFO

Received 10 October 2019
Received in revised form 12 February 2020
Accepted 13 February 2020

Keywords:

Social assistances
Social services
Social assistance system
Assistance and income ratio
Antalya

ABSTRACT

Social assistance had become a key policy tool worldwide in alleviating poverty and reducing hunger. However, many authors highlighted that implementing social assistance programs has been facing many obstacles. This research examined Turkey's public social assistance system in the districts of Antalya. A face to face survey was conducted with 100 households functionally selected from Konyaaltı town Social Assistance and Solidarity Foundation (SASF) beneficiary list, and 10 administrators responsible for districts and municipalities' social assistance and services. Descriptive statistics were used to examine the perception of beneficiaries on the assistance system and varieties of assistance programs they benefited from. Due to the findings it was seen that the municipalities mostly provide in-kind assistance and use different criteria for evaluating social assistance applications. However, it was seen that municipalities do not have a common system in monitoring social assistance. In addition, it was seen that foundations provide cash and in-kind assistance and use a common criteria in evaluating the applications for social assistance within a common monitoring system. There is no common social assistance system where all public institutions are included, and all social assistance can be monitored country wide. Accordingly, "social assistance and income ratio of the households can not be determined accurately. The same household might receive different assistance from various resources and their level of need for social assistance is not known. Accordingly, the total value and amount of social assistance provided to beneficiaries cannot be calculated accurately. In addition, there are various types of social assistance and their follow-up is difficult. Accordingly, it is required to simplify the types of social assistance and an integrated "social assistance monitoring system" including all public and other relevant institutions should be developed country wide.

MAKALE BİLGİSİ

Alınış tarihi 10 Ekim 2019
Düzeltilme tarihi 12 Şubat 2020
Kabul tarihi 13 Şubat 2020

Anahtar Kelimeler:

Sosyal yardımlar
Sosyal hizmetler
Sosyal yardım sistemi
Yardım gelir oranı
Antalya

ÖZ

Sosyal yardımlar, dünya çapında yoksulluğu ve açlığı azaltmada kilit politika araçları haline gelmiştir. Ancak, çoğu yazar sosyal yardım programı uygulamalarının pek çok engel ile karşı karşıya kaldığını belirtmiştir. Bu çalışmada, Türkiye'de uygulanan kamu sosyal yardım sistemi, Antalya ili Konyaaltı İlçesi örneğinde incelenmiştir. Antalya ili Konyaaltı ilçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sosyal yardımlarından yararlananlar listesinden gayeli olarak seçilen 100 hane ile ve 10 ilçenin sosyal yardımlardan sorumlu olan vakıf ve belediye yöneticileriyle yüz yüze anket yapılmıştır. Yararlanıcıların; sosyal yardım sistemi algısını ve yararlanan sosyal yardım çeşitlerini incelemek için tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; az sayıda belediyelerin sadece aynı yardım yaptığı ve sosyal yardım başvurularını değerlendirmede birbirlerinden farklı kriterler kullandığı görülmüştür. Dolayısıyla, belediyelerin kendi aralarında, sosyal yardımların izlendiği ortak bir sisteme sahip olmadıkları belirlenmiştir. Buna karşın, vakıfların çoğunun aynı yardım sağladığı, sosyal yardım başvurularının değerlendirmesinde ortak kriterler uyguladığı, ülke genelinde uygulanan tüm vakıf yardımlarının ortak bir sistemden izlenebildiği görülmüştür. Ülke genelinde tüm kamu kurumlarının dahil olduğu ve tüm sosyal yardımların izlenebildiği bütünlük bir ortak takip sistemi bulunmamaktadır. Bu nedenle, hanelerin "sosyal yardım ve gelir oranları" doğru olarak belirlenememektedir. Aynı hane, farklı kaynaklardan farklı yardımlar alabilmekte, sosyal yardım ihtiyaçlık düzeyi doğru olarak saptanamamaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'de sosyal yardımlardan yararlananlara yapılan toplam yardım değeri ve miktarı tam olarak hesaplanamamaktadır. Ayrıca, ülke genelinde uygulanan sosyal yardım çeşitleri çok fazla olup takibi zordur. Sosyal yardım çeşitlerinin sadeleştirilmesi, ülke genelinde tüm kamu ve ilgili diğer kurumların dâhil olduğu bütünlük bir "sosyal yardım izleme sisteminin" oluşturulması gerekmektedir.

1. Introduction

During the period 1990-2015 eradicating poverty and reducing the proportion of hungry people living with less than \$1 per day become one of the Sustainable Goals for Development. Accordingly, the implementation of social protection programs gained importance rapidly in many developing countries while about 2.1 billion people benefit at least from one of the social protection programs worldwide (Black and White 2003; Lowder et al. 2017).

In Turkey, several social protection and assistance policies have been pursued, and many organizations and legal adjustments have been implemented. Therefore, the most important institutions and legal structures are as follows:

- a. The Law No. 633 at 2011: Determining the functioning of the Ministry of Family and Social Policies (ASPB),
- b. The Law No. 5510 at 2006: Describing the attribution and the functioning of Regional Directorate of Social Assistance,
- c. The Law No. 3294: Describing the social assistance and solidarity foundations (SASF),
- d. The Law No. 5216 at 2004: Defining the municipalities 'social assistance and services.

In fact, Turkey's social assistance programs are implemented within SASF under the supervision of regional General Directorates of Social Assistance and Solidarity (GDSAS) since 2011. Also, the GDSAS is under the responsibility of ASPB (World Bank 2018).

During the last decades, Turkey's public expenditure allocated to the social assistance programs raised from 25.8 billion Turkish Lira (TL) in 2015 (1.33% GDP) to 32 billion TL in 2016 (1.45% GDP) (ASPB 2014, 2016). Besides, in Turkey the number beneficiaries of social protection programs accounted about 13766000 people with an expenditure of 435.910 million TL in 2018. For instance, in 2018 Turkey accounted about 12.913 million beneficiaries of retired/elderly, widows and orphan assistance programs executed within the scope of social protection (TÜİK 2019).

Up until now social assistance programs have been used as tools to alleviate the country poverty and income inequality. Though, in Turkey rural populations are likely to be low educated while most of them are not registered under health insurance (Dansuk 1997; Saatci and Akpınar 2007). Therefore, during the year 2017, in Turkey the poverty rate was 28.1%, the poverty gap 27.2% and about 0.13% of rural population lived with less than \$ 1.25 per day (TÜİK 2019).

Thus, the main aim of this study is to determine how the social assistance system works in Turkey. Therefore, the study seeks to:

- a. Explore the main social assistance programs executed in the districts of Antalya,
- b. Examine the functioning of the social assistance system in the districts of Antalya,
- c. Evaluate the beneficiaries' perception of the social assistance system.

2. Material and Method

2.1. Material

The main material of this research consists of primary data obtained from face to face surveys of two groups. First group primary data were collected from 100 households, who are beneficiaries of social assistance in the district of Konyaaltı. The questionnaire applied to the beneficiary households includes the sources of information about the existence of social assistance, the channels used for and the obstacles encountered in application for social assistance. In addition, the questionnaire comprised of the delivery mechanisms and types of received social assistance, the beneficiary household's satisfaction level about received social assistance benefits and their perception on the behavior of officers in charge of social assistance programs.

Second group primary was collected from 5 Directors of Social Assistance and Solidarity Foundation and 5 municipal Directors (Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez, Aksu, and Döşemaltı) responsible for social assistance programs and services. The information included in the questionnaire comprised the institutional channels in announcing the existence of social assistance programs, the main executed social assistance programs executed within the foundations and the municipalities, the institutional sources of social funding, the management system of social assistance and the relationships between the public institutions executing social assistance.

2.2. Method

With the help of the Direction of SASF of Konyaaltı, a list of households' that are beneficiaries of social assistance programs during the year 2018 was purposely selected. Data were collected only from 100 households from the selected list according to their availability and their willingness to participate in the survey. Additionally, descriptive statistics were used to evaluate the main indicators of the social assistance system and the social assistance system was schematized.

3. Results

3.1. Findings obtained from municipalities and foundations in the districts of Antalya

These findings consist of the types of social assistance programs executed within the districts and by the municipalities and how does the social assistance system work in provinces of Antalya.

3.1.1. Overview of social assistance and type of executed social programs

These findings explored the executed social assistance programs. The main criteria for evaluating the applications, the main strategies and encountered obstacles in executing the assistance were in the scope. Besides management of the social assistance data amongst the institutions and the follow-up of the beneficiaries were investigated.

The findings shown in Table 1 revealed that within the province of Antalya 40% of the SASF executed cash and in-kind assistance and 60% of them executed only in-kind

Table 1. Overview of the Directors responsible for social assistance programs.

The main indicators for social assistance	Public institutions	
	Social assistance and solidarity foundations	Municipalities
a. Executing social assistance programs	40% of the foundation executed cash and in-kind assistance 60% of the foundations executed only in-kind assistance	80% of the municipalities executed cash and in-kind assistance 20% of the municipalities executed only in-kind assistance
b. Income level in selecting the beneficiaries of social assistance programs	Less than one-third of national minimum income (609 TL)	Income level, number of working persons per household, disabilities
c. Delivering more than one social assistance programs to a beneficiary within the household	Yes	Yes
d. Delivering more than one social assistance program to more than one person within the household	Yes	Yes
e. Follow-up of the beneficiaries	Social services and villages counselors	Social assistance and social services
f. Application assessment process	The integrated social assistance system	Villages' counselors and the neighbors of the applicant
g. Sharing data with other institutions situated at the same level	Yes	No
h. The occurrence of fake applications	Yes	Yes
i. The efficiency of the social assistance system in controlling wrong applications	No	No
j. Type of complaints from the beneficiaries	Cutting social assistance, insufficiency of social benefits	Late delivery of social benefits, reject of application
k. Funding sources of social assistance	Intuitions budgets, penalties funding, and charity	Institution's funding
l. Following strategies in determining annual social assistance funding	Determined by the Ministry of Family and Social Assistance Policies	Institution's funding and assistance budget of the previous year
m. Prioritizing criteria in executing social assistance	The density of demand, poverty index	Institution's budgets
n. Common obstacles in executing social assistance	Insufficiency of personals and social funding	

Source; Research data obtained from the directors of social assistance programs.

assistance, whilst 80% of the municipalities executed cash and in-kind assistance and, 20% of them executed only in-kind assistance. In addition, the SASF evaluated the application for social assistance according to the income level of the applicants and the municipalities focused on income level, disability situation and belonging to needy soldiers' families. Moreover, the foundations and the municipalities provided more than one social assistance programs to more than one individual beneficiary and more than one social benefit within the same household.

In fact, within the SASF the applications for social assistance are evaluated through an integrated system (E-Devlet) and the beneficiaries are followed by social services and village counselors.

On the other hand, the applications for social assistance within the municipalities are examined with the help of the village counselors and the neighbors of the applicants and the beneficiaries are followed by municipal social assistance and social services.

Indeed, the foundations follow each other through a common integrated system, while the municipalities lacked an integrated social assistance system. So, it is evidently clear that

the corresponding social assistance system is managed individually.

It was also noted that the SASF and the municipalities encountered misleading applications for social assistance and didn't possess any appropriate mechanism in detecting the fraud.

Most complaints received from the beneficiaries through system were stopped assistance provision, insufficiency of the social benefits in the SASF, the late delivery of social benefits and rejection of applications by the municipalities.

Currently, the annual budget of the social assistance in the municipalities was determined according to the institutional funding and previous year's assistance budget. The assistance funding is determined by the ASPB for SASF.

In executing the social assistance, the SASF mostly focused on the density of demand and districts' poverty index, and the municipalities focused on the institutional budgets. In this regard, the SASF and the municipalities challenged the insufficiency of personals and assistance funding. Furthermore, the perception of Directors responsible for social assistance in the SASF and municipalities was shown in [Table 1](#).

3.1.2. The functioning of the social assistance system

Turkey's social assistance is executed by the SASF and the Municipalities. The criteria applied in evaluating the applications for social assistance (income test, the threshold of income, inspecting visit) differed between the Social assistance and Solidarity Foundations and the Municipalities up until now. In fact, SASF social assistance system is the main social assistance system for the country. It is executed within an integrated system around all districts of Turkey whilst the municipal social assistance system, even electronic one, is not integrated with the country.

Commonly, the social assistance system consisted of 5 steps containing various sub-steps. Firstly, the applicants for social assistance programs are informed about the existence of the assistance programs through various channels. These channels comprised of the living environments, parents and relatives of the applicants, private schools and hospitals, radio and television, village counselors and the social assistance institutions.

After that, the applications for social programs are submitted by the applicants themselves, their parents or relatives, the villages' counselors, and the social assistance institutions.

Then the applications are evaluated by the audit committee of foundations according to monthly income per capita and the average income of the household. Occasionally, the audit committee of foundations led inspecting visits to the applicants' living area to testify the correctness of submitted information.

Accordingly, the applications for social assistance are accepted or rejected and the retained delivery channels of social benefits declared to the selected beneficiaries. These delivery channels encompassed of the post office (PPT), home delivery, bank accounts and prepaid bank cards and differ according to the types of social assistance programs and the institutions.

Finally, the beneficiaries are sometimes visited by the public institution executing social assistance to investigate the evolution of their conditions. Therefore, the social assistance system of the districts of Antalya is outlined in Figure 1.

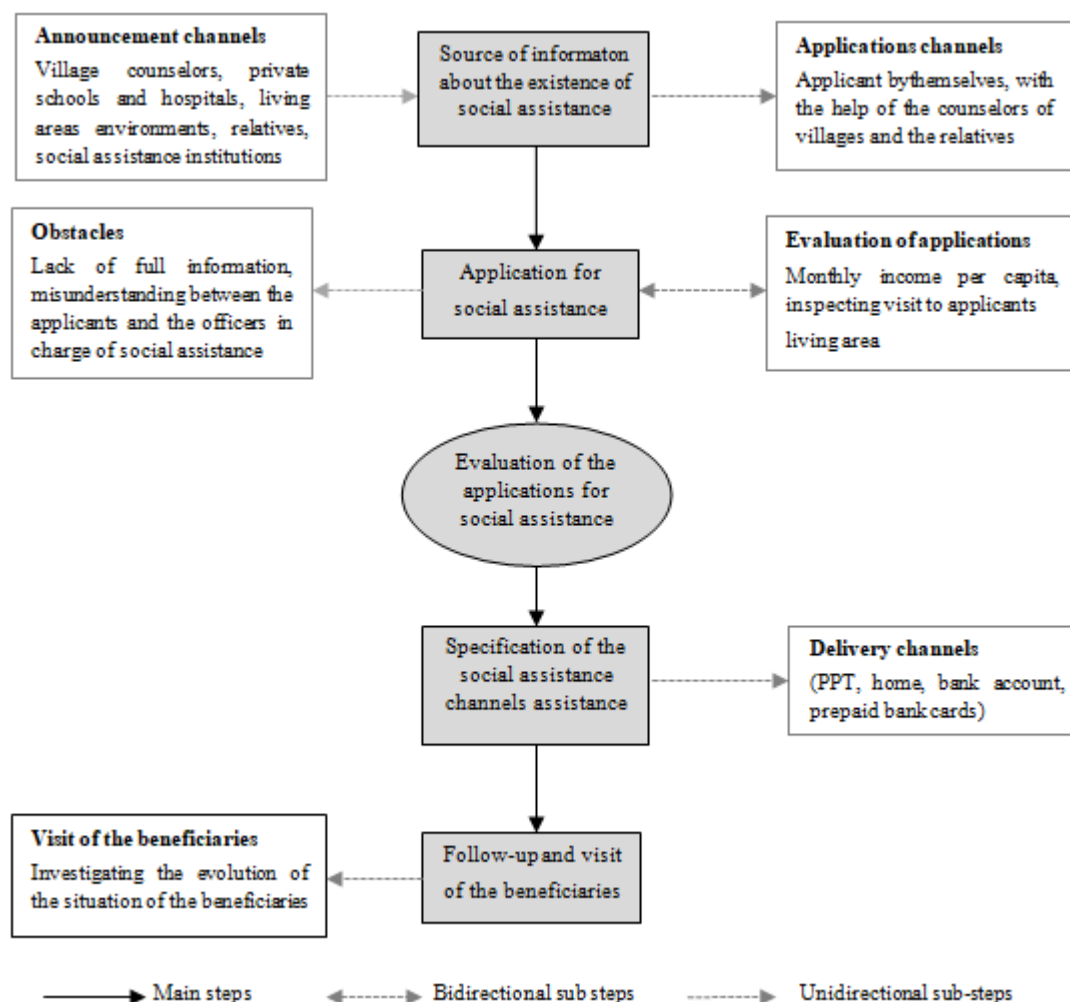

Figure 1. The functioning of the social assistance system. Source; Research data obtained from beneficiaries (n= 100) and directors (n= 10).

3.2. Findings obtained from beneficiaries

In this section, the findings were obtained from 100 beneficiary households and the most important indicators are shown in Table 2. In fact, understanding the main indicators of the social assistance system is important to determine its functioning pattern.

- The findings showed that 48% of the beneficiaries were informed on the existence of social assistance within their living environments, 15% by the villages' counselors, 14% by television, 9% by SASF, 8% by their relatives and 6% by the hospitals.

- Additionally, 64% of the beneficiaries applied for social assistance by themselves, 21% with the support of their relatives, 12% with the help of the village counselors and 3% with the support of SASF.

- Then, 88% of the beneficiaries applied for assistance programs without any obstacles and 12% amongst them faced some difficulties such a lack of full information and misunderstanding with the officers responsible of social assistance.

- On the other hand, 22% of the beneficiaries were visited during evaluation of their application, 32% during some social events and 46% amongst them were not visited.

- Definitely, 71% of social assistance was delivered in cash though PTT, 12% in cash at home, 13% was delivered in cash through bank accounts and 3% by prepaid bank card.

- Finally, 99% of social assistance was delivered at an accurate time while 70% of the beneficiaries of SASF social assistance were satisfied.

4. Discussion and conclusion

The SASF and the municipalities are the main public institutions executing the social assistance through cash and in-kind assistance. But, according to the data of TÜİK (2019) in during the year 2018 Turkey the amount of cash social

assistance accounts two time (2.06) the expenditure of in-kind assistance.

In addition, the findings showed that most of the beneficiaries of social assistance were informed about the existence of social assistance through informal channels (neighbors, private schools). Accordingly, Nilüfer (2011) indicated that the shortage of official channels on the existence of social assistance could limit the use of social benefits and, therefore a restricted group of people could benefit from many social assistance programs. The findings indicated that most of the applications for social assistance were self-targeted so that the applicants applied to social assistance themselves. This could be to reduce the occurrence of fake applications and increase the efficient use of social funding. Previously Leite (2014) mentioned that the allocation of social benefits to selected population groups ensured the governments that the poor access to social programs and services.

The results showed that most of the beneficiaries were not followed neither during the evaluation of their applications for social assistance nor in the follow-up of their social conditions. This could favor the beneficiaries to profit from many social assistance programs and sustain their beneficiary status. Within the SASF the evaluation of applications for social assistance is based on monthly income per capita or a monthly income of the applicants' household. For this, the socio-economic situation of the applicants is verified through an integrated system (E-Devlet). In addition, the application is examined through an integrated social assistance system that encompasses all the country's SASF.

Though, in the municipalities, the evaluations of the applications for social assistance are based on income per capita, the disability status and the number of working people in the applicant household. This evaluation is conducted with the help of the neighbors of the applicant and the village's counselors. The municipalities lack reliable criteria in evaluating the application for social assistance and are not integrated within a social assistance system.

Table 2. Main indicators of the social assistance system.

Main Indicators (%) [*]			
a. Institutional sources providing social assistance		e. Behaviors of the officers responsible for social assistance	
Districts	89	Good	93
Municipalities	11	Bad	7
b. Main channels informing the existence of social assistance		f. Timely delivery of social assistance programs	
Village counselors	15	Accurate time delivered	99
Hospital	6	Late delivered	1
Environment (neighbors, private schools)	48	g. Types of delivery of social assistance	
Social assistance and solidarity foundation	9	Cash at the Post office	74
Televisions	14	Cash delivered at home	12
	8	Bank account	13
Relatives (Father, children)		Prepaid bank card delivered at home	1
c. Channels in applying for social assistance		h. Follow-up of the beneficiaries	
Village counselor	12	Evaluation of the application	22
Themselves	64	Social visit	32
Relatives	21	Never	46
Social assistance and solidarity foundation	3	i. Satisfaction level of the beneficiaries	
d. Obstacles in applying for social assistance		Satisfied	70
Never face any obstacles	88	Not Satisfied	30
Facing obstacles	12		

Source; Research data obtained from beneficiaries (n= 100). ^{*} Total number of households is 100, so the frequency and the percentage are the same.

This lack of inter-institutional integrated social assistance system (between the municipalities) and inter-institutional (municipalities-SASF) could allow individuals to benefit from more than many social benefits.

Likewise, Gough et al. (1997) and Göçmen (2014) highlighted that the variety of Turkish institutions executing social assistance complicated the management of the assistance system and beneficiary data. Additionally, Zengin and Öztaş (2009), and ASPB (2016) reported there is a lack of social assistance that is shared data between public institutions and non-governmental organizations.

According to the research findings, the country lacks an integrated social assistance system to follow-up all the beneficiaries and types of executing public social assistance programs. This could allow the household or individual to benefit from many social assistance programs. Yet, until now there is a lack of researches that estimated the total of social assistance per beneficiary so that there is an urgent need to simplify the country's social assistance system.

Acknowledgment

The authors would like to thank the Scientific Research Projects Coordination Unit of Akdeniz University for the financial support to the Project No 4038.

References

- ASPB (2014) Yıllık İdare Faaliyet Raporu. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/raporlar/yillik-faaliyet-raporlari/>. Accessed 10 September 2019.
- ASPB (2016) Yıllık İdare Faaliyet Raporu. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/raporlar/yillik-faaliyet-raporlari/>. Accessed 10 September 2019.
- Black R, White H (2003) Targeting development: critical perspectives on the Millennium Development Goals. 1st Edition, Routledge, London. <https://doi.org/10.4324/9780203403235>. Accessed 20 October 2019.
- Dansuk E (1997) Measuring poverty in Turkey and the relationship with socioeconomic structures [dissertation in Turkish]. Published Thesis, State Planning Organization, Ankara.
- Gough I, Bradshaw J, Ditch J, Eardley T, Whiteford P (1997) Social assistance in OECD countries. *Journal of European Social Policy* 7(1): 17-43.
- Göçmen I (2014) Religion, politics and social assistance in Turkey: The rise of religiously motivated associations. *Journal of European Social Policy* 24(1): 92-103.
- Leite P (2014) Effective targeting for the poor and vulnerable. *Safety Nets, Technical Note*, 6.
- Lowder SK, Bertini R, Croppenstedt A (2017) Poverty, social protection and agriculture: Levels and trends in data. *Global food security* 15: 94-107.
- Nilüfer N (2011) Sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri açısından Isparta belediyesi: Farkındalık, yararlanma ve değerlendirme açısından bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16(2): 323-341.
- Saatci E, Akpınar E (2007) Assessing poverty and related factors in Turkey. *Croatian Medical Journal* 48(5): 628-635.
- Zengin E, Öztaş C (2009) Yerel yönetimler ve sosyal yardımlar: Üsküdar Belediyesi örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 16(16): 19-36.
- TÜİK (2019) Ayni ve nakdi sosyal koruma yardımlarının risk/ihtiyaç gruplarına göre dağılımı. http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1040. Accessed 25 September 2019.

World Bank (2018) Turkey's integrated social assistance system (English). Washington, D.C.: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/515231530005107572/Turkey-s-integrated-social-assistance-system>. Accessed 25 August 2019.

ÖZGEÇMİŞ

Abdoul-Azize HAMIDOU TAFFA
hamidouta@gmail.com

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Doktora 2014-2020	Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Antalya
Yüksek Lisans 2013-2014	Valery Giscard Tarım ve Veteriner Yüksek Okulu Faranah/Gine
Lisans 2008-2012	Valery Giscard Tarım ve Veteriner Yüksek Okulu Faranah/Gine

KATILDIĞI BİLİMSEL PROJELER

- 19 Temmuz 2018: Ankara'da FAO Ekosistem Dayanıklılığı Çalıştayı, Katılımcı;
- 25 Temmuz 2018: FAO Ekosistem Hizmetlerinin Değerlendirilmesinde Sosyo Ekonomik Yöntem Çalıştayı Konuşmacı;
- 27-28 Nisan 2017: Birinci Türkiye-Afrika Tarım ve Hayvancılık Forumu katılımcı
- 5 Mayıs 2012-15 Aralık 2012: Valery Giscard Tarım ve Veteriner Yüksek Okulu Faranah/Gine yamaçta deneysel alanda lisans öğrencilerinin Teknik
- 1-Nisan 2013-30 Kasım 2013: AGRHYMET Bölge Merkezi Niamey / Nijer Yüksek Lisans araştırması;
- 26 Ocak - 26 Mart 2011: Ulusal Tarımsal Araştırma Enstitüsü CERRA Bölge Merkezi'nde staj, Niamey/ Nijer;
- 25 Ağustos-25 Kasım 2010: Valery Giscard Tarım ve Veteriner Yüksek Okulu, Faranah/Gine; Girişimcilik ve iş arama teknikleri eğitimi
- 21-30 Kasım 2011: Valery Giscard Tarım ve Veteriner Yüksek Okulu Faranah/Gine Yönetim Eğitimi

Bilimsel yayınlar

1. Impacts of national agricultural trade policies on food self-sufficiency: Case of selected products in Niger Derim, 2019/36 (1): doi: 10.16882 / derim.2019.453759
2. Livelihood strategies and household resilience to food insecurity: Insight from a farming community in Aguié district of Niger. <https://doi.org/10.1007/s10460-019-09951-0>
3. Evaluating climate variability from rainfall and temperature: insight from Niamey and Maradi in Niger (<https://dergipark.org.tr/ijent/issue/46279/537105>)
4. Abdoul-Azize, H. T and Sayın, C. 2020. Examining the functioning of public social assistance system: The case of Antalya /Mediterr Agric Sci (2020) 33(1) 73-78.